

વર્ષ : ૫
મે-૧૯૯૯
અંક : ૫

ઉત્કર્ષ

૫

શ્રી અંકલેશ્વર પાંચમીવ અંજયુક્તેશન ટ્રસ્ટ મુંચાલીન
કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ
સ્થાપના-શિક્ષકદિન-૧૯૯૧ (દ.ગુ. યુનિ. સંલગ્ન)

મારી સમૃદ્ધિ એટલે મારા મિત્રો - વિ. શેકરપીઅર

આપણી મેત્રીની
 એક મહત્વની ભાવત
 એ કે :
 આપણા બેઉમાંથી કોઈને
 કાયમ ખરા હોવાનો ;
 કે પછી
 કાયમ જોરાવર હોવાનો ;
 કે પછી
 કાયમ પહેલા હોવાનો
 અભરખો હોતો નથી.
 આપણને
 આપણી જાતમાં
 અને
 એક બીજામાં
 પૂરા વિશ્વાસ છે.
 કે :
 આપણે હંમેશા
 જેવાં છીએ તેવાં
 રહી શકીએ તેમ છીએ.
 - સુઝાન પોલિસ સટ્રા
 મેત્રીની ભાષા એટલે
 શબ્દો નહી,
 પણ શબ્દોનો અર્થ !
 - થારો
 સુખ એક એવી ચીજ છે,
 જે પરસ્પર
 વહેંચવા માટે જ
 સર્જાયેલી છે.
 પીઅર કામીલે

જો માણસ
 પોતાના મિત્રો સાથે
 તાલ ન મેળવી શકતો હોય
 તો તેનું કારણ
 કદાચ એ હોઈ શકે
 કે :
 એ
 કોઈ
 અનોખા તબલચીને
 સાંભળી રહ્યો હોય !
 ગમે તેટલું
 તાલબાદ્ર હોય
 કે
 ગમે તેટલું દૂર હોય ;
 એણે તો
 એ જ સંગીતના તાલે
 નાચવું રહ્યું !
 - થારો
 સુખ એટલે મિત્ર સાથે ગાળેલો
 સમય અને એવો સમય
 ફરીથી ગાળવા માટેની આતુરતા
 - લી. વિલ્કિનસન
 માણસને ખરેખર
 સમજવો હોય તો
 એ જે નથી કહેતો
 અને કદાચ જે નથી
 કહી શકવાનો તે સાંભળવા
 મથવું પડે.
 - જહાંન પાવેલ

દરેક દિશાએથી અમને શુભ અને
સુંદર વિચારો પ્રાપ્ત થાઓ
ઋગવેદ ૧-૮૯-૧

વાર્ષિક મુખપત્ર
વર્ષ : ૫ અંક : ૫ ૧૯૮૬

દી અંકલેખર

પ્રોગ્રેસીવ

એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ
સંચાલિત

અનુક્રમણિકા

લેખનું નામ

લેખક

પાન
નં.

• અમારો પરિવાર - વિદ્યાર્થી સંસદ

With Best Compliments

Dr. DAHYABHAI PATEL
PRINCIPAL

COLLEGE OF EDUCATION KHAROD (ANK.)

PHONE : (02646) 76176

ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ	કવિ પદ (કાવ્ય)	પ્રાશ. યાગશ ચાહાણ	૨૮
ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ	ગુરુ શિષ્ય સંબંધ	પ્રશિ. ભારતી માસ્ટર	૨૯
ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ	ગણિત વિષયમાં પુનરાવર્તનની અસર	પ્રશિ. રાજેન્દ્ર પારેખ	૩૦
ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ	પ્રવૃત્તિ		૩૨
ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ	પરિણામ		૩૪
સંપાદક :-	ઋણ સ્વીકાર		૩૫
પ્રા. પ્રવીણચંદ માસ્ટર	સંપર્ક સેતુ		૩૭
મુખતાલ સરીગત (સાહિત્ય મંત્રી)			

દરેક દિશાએથી અમને શુભ અને
સુંદર વિચારો પ્રાપ્ત થાઓ
શ્રાવણ ૧-૮૯-૧

વાર્ષિક મુખપત્ર
વર્ષ : ૫ અંક : ૫ ૧૯૯૬

દી અંકલેખર
પ્રોગ્રેસીવ

એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ
સંચાલિત
(દ.ગ. યુનિ. સંલગ્ન)

કૉલેજ ઓફ

એજ્યુકેશન, ખરોડ
તા. અંકલેખર જિ. ભરૂચ.

સ્થાપના : શિક્ષક દિન - ૧૯૯૧

ઉત્કર્ષ

ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ
ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ ઉત્કર્ષ

સંપાદક :-

પ્રા. પ્રવીણચંદ્ર માસ્ટર

મુખતાલ સરીગત (સાહિત્ય મંત્રી)

અનુક્રમણિકા

લેખનું નામ

લેખક

પાન
નં.

- અમારો પરિવાર - વિદ્યાર્થી સંસદ
- સંપાદકીય
- શિક્ષણની કેડીએથી

• લેખો

શિક્ષણિક પ્રયુક્તિ પસંદગી-એક અભ્યાસ રમત ગમત દ્વારા ગણિત શિક્ષણ	ડૉ. કાલ્યાભાઈ પટેલ	૧
Inspection of English Teaching	ડૉ. જયેશ નાયક	૬
Guiding English Teachers	પ્રા. પ્રવીણચંદ્ર માસ્ટર	૧૦
પરબીરિયું (વાર્તા)	પ્રા. જયંત શાહ	૧૪
ભારતીય (પ્રાચીન) અર્થવ્યવસ્થા પર એક નજર	પ્રા. પ્રફુલ્લસિંહ રાજ	૧૮
શિક્ષક ગરિમા	ડૉ. અમિત્રવન કાપડીયા	૨૨
વ્યક્તિત્વ	ડૉ. શશીકાંત શાહ	૨૪
વકતૃત્વ કલા ખીલવણી	શ્રી અંગીરસ શુક્લ	૨૬
શિક્ષકનું સમાજ પરત્વે ઉત્તરદાયિત્વ	ડૉ. ઉર્મિલાબેન નાણાવટી	૨૭
પૂજે જનો સો ઊગતા રવિને	પ્રશિ. દિનેશ ટોલ	૨૮
જવું પડે (કાવ્ય)	પ્રશિ. યોગેશ ચૌહાણ	૨૮
ગુરુ શિષ્ય સંબંધ	પ્રશિ. ભારતી માસ્ટર	૨૯
ગણિત વિષયમાં પુનરાવર્તનની અસર	પ્રશિ. રાજેન્દ્ર પારેખ	૩૦
પ્રવૃત્તિ		૩૨
પરિણામ		૩૪
શ્રદ્ધા સ્વીકાર		૩૫
સંપર્ક સેતુ		૩૭

કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ • પરિવાર વૃંદ

અંકલેશર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, અંકલેશર

- શ્રી અલમદભાઈ એ. પટેલ : પબ્લિક અને પ્રેરણાર્જીત
- શ્રી રાજેશભાઈ ટી. મનુભરવાલા : પ્રમુખશ્રી
- શ્રી સુનિલભાઈ બી. પટેલ : ઉપપ્રમુખશ્રી
- શ્રી વિનોદભાઈ યુ. વકીલ : મંત્રીશ્રી
- શ્રી આરીફભાઈ વજીફદાર : ટ્રસ્ટીશ્રી
- શ્રી મહમંદભાઈ એ. ભૈયાત: ટ્રસ્ટીશ્રી

શૈક્ષણિક પરિવાર

ડૉ. ડાહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પટેલ (આચાર્ય)

- ડૉ. જયેશકુમાર અંબેલાલ નાયક (અધ્યાપક)
- શ્રી જયંતકુમાર અરવિંદભાઈ શાહ (અધ્યાપક)
- શ્રી પ્રવીણગંદર રતિભાઈ માસ્ટર (અધ્યાપક)
- શ્રી પ્રકુણસિંહ જશવંતસિંહ રાજ (અધ્યાપક)

દિન શૈક્ષણિક કર્મચારી ગણ

- શ્રી જયંતકુમાર શશીકાંતભાઈ પટેલ (જુ. ક્લાર્ક)
- શ્રી ઈસ્માઈલ મુસા જોગીયાત (જુ. ક્લાર્ક)

સેવક ગણ

- શ્રી ઈસ્માઈલ મુસા ખલીફા
- શ્રી કાફર યુસુફ બીજાભાઈ
- શ્રી અશ્વિનકુમાર મોતીસિંહ વસાવા

વિદ્યાર્થી સંસદ ૧૯૯૫-૯૬

- પ્રમુખ: ડૉ. ડી.પી. પટેલ
- સાંસ્કૃતિક સમિતિ:
 - અધ્યક્ષ: પ્રા. પી. જે. રાજ
 - મંત્રી : પ્રમોદભાઈ એન. પટેલ
 - સભ્ય : રીનાબેન એન. પટેલ
 - નરેન્દ્રભાઈ સી. પટેલ
- પ્રવાસ સમિતિ:
 - અધ્યક્ષ: પ્રા. જે. એ. શાહ
 - મંત્રી : રીનાબેન એન. પટેલ
 - સભ્ય : ગીતાબેન પી. પટેલ
 - ઉદયભાઈ એન. પટેલ
- સાહિત્યવાદ સમિતિ:
 - અધ્યક્ષ: પ્રા. પી. આર. માસ્ટર
 - મંત્રી : ગીતાબેન પી. પટેલ
 - સભ્ય : પ્રમોદભાઈ એન. પટેલ
 - મુમતાઝબેન એમ. સરીગત
- જીમખાના સમિતિ:
 - અધ્યક્ષ: ડૉ. જે. એ. નાયક
 - મંત્રી : પ્રવીણભાઈ ટી. સોલંકી
 - સભ્ય : પ્રમોદભાઈ એન. પટેલ
 - મુમતાઝબેન એમ. સરીગત
- સામાન્ય મંત્રી: રાજેન્દ્રભાઈ એન. પટેલ
- પ્લાનનીંગ કોરમ:
 - અધ્યક્ષ: પ્રા. જે. એ. શાહ
 - મંત્રી : નરેન્દ્રભાઈ સી. પટેલ
 - સભ્ય : ઉદયભાઈ એન. પટેલ
 - પ્રવીણભાઈ ટી. સોલંકી
- નાણાં સમિતિ:
 - અધ્યક્ષ: ડૉ. જે. એ. નાયક
 - મંત્રી : ઉદયભાઈ એન. પટેલ
 - સભ્ય : પ્રવીણકુમાર ટી. સોલંકી
 - મુમતાઝબેન એમ. સરીગત
- મેગેઝીન સમિતિ
 - અધ્યક્ષ: પ્રા. પી. આર. માસ્ટર
 - મંત્રી : મુમતાઝબેન એમ. સરીગત
 - સભ્ય : ગીતાબેન પી. પટેલ
 - નરેન્દ્રભાઈ સી. પટેલ

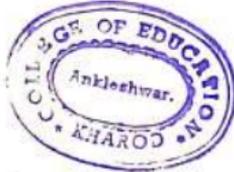
સંપાદકીય

પ્રા. પ્રવીણ માસ્ટર

અહીં દાખલે પૂરા કરતી આ કોલેજ ફરી એકવાર વીતેલા વર્ષનું સરવૈયું કાઢીને આપની સમક્ષ ઉપસ્થિત છે.

પ્રશિક્ષાર્થીઓને શિક્ષણની ભારાખરી ધૂંટાવવાની સાથે સાથે પ્રાપ્ય માનવીય અને ભૌતિક સંપત્તિની મદદથી આ વિસ્તારમાં કેળવણી પોષણ વાતાવરણ બની રહે તે માટે શક્ય મધ્યમણ આ કોલેજ કરે છે. મુખપત્ર કોલેજની ગતિ-પ્રગતિ, પ્રવૃત્તિઓનો અહેવાલ રજૂ કરે છે. અત્રે રજૂ થયેલ એકાદ લેખ કે પ્રવૃત્તિ આપને સંતર્પક લાગે તો તે અમારું સદ્વ્યાજ્ય. મુદ્રણ સામગ્રી અને મુદ્રણ કાર્યમાં સતત ભાવ વપારો થતો રહેતો હોવા છતાં મર્યાદામાં રહીને મુખપત્ર દષ્ટિગ્રિય અને ધ્યેયગ્રિય બનાવવા પ્રયત્ન કર્યો છે. આ માટેનો સપ્તળો યશ જાહેરાતને નિમિત્તે મેગઝીન ફંડમાં ફાળો આપનાર વિદ્યાર્થી સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિઓને જાણ છે, તો વળી તેને માટે કંટાળ્યા સિવાય ફાળો એકત્ર કરવા માટે જે તે સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિઓનો વારમવાર સંપર્ક સાધનાર આ વર્ષના કોલેજ પ્રશિક્ષાર્થીઓને કેમ ભૂલાય?

મુખપત્રનું આંતરીક કલેવર યકવામાં આચાર્યશ્રી, સાથી પ્રાધ્યાપક મિત્રો અને પ્રશિક્ષકાર્થીઓએ આપેલ ફાળાની નોંધ લઉં છું.

શિક્ષણની કેડીઓથી.....

આચાર્ય ડૉ.ડાહ્યાભાઈ પટેલ

આજથી ચાર દાયકા પહેલા કોઠારી કમિશને જણાવ્યું હતું કે 'ભારતનું ભાવિ તેના વર્ગખંડોમાં ઘડાય છે.' આજે ચાર દાયકા બાદ રાષ્ટ્રે વિકાસશીલ દેશોની હરોળમાં, અવકાશને આંબવા અને આંકડાકીય વ્યાપ વિકસાવવામાં કદમ માંડેલા છે. આધુનિક સંશોધનોએ માનવીને ભૌતિક સુખ પુરું પાડવામાં કોઈ ક્યાસ રાખી નથી. જ્યારે બીજા બાજુ દષ્ટિ કરતા આધુનિક સંશોધનો આશીર્વાદરૂપ બનવાને બદલે શાપરૂપ પુરવાર થઈ રહ્યા છે. રાષ્ટ્રિય એકમના સ્થાને વિભાજનની ભાવના, સમાનતાના સ્થાને અસમાનતા, નાગરિકોમાં પરમાર્થના સ્થાને સ્વાર્થ ફરજના સ્થાને હડને અગ્રિમતા, વ્યક્તિગત સંબંધોમાં પરિવર્તનને નામે ભાવના અને મૂલ્યોનો દ્વાસ, શિક્ષાચારના સ્થાને ભ્રષ્ટાચાર અને ભ્રષ્ટાચાર એ જ જાણે શિક્ષાચાર થઈ પડ્યો છે. જે બાબતો ભારતીય સંસ્કૃતિના મૂલ્યોનો ક્ષય થઈ રહેલો દર્શાવે છે.

ભારત કુદરતી સંપત્તિ, બુદ્ધિશક્તિ, શાસ્ત્રો જેવી અનેકવિધ સંપત્તિનો ભંડાર છે. આમ છતાં વિજ્ઞાના ક્લક ઉપર પાછા પડવા માટેના કારણો પૈકી રાષ્ટ્રિય ચારિત્ર્ય અને સ્વયંશિસ્તનો અભાવ મુખ્ય ગણાવી શકાય આ અંગેની પૂર્તતા કોણ કરી શકે? સમાજનું સાચું ઘડતર કોણ કરી શકે? આ પ્રશ્નોના પ્રત્યુત્તરમાં મુખ્ય જવાબદારી શિક્ષકને સિરે જ આવશે. આ જવાબદારી સારી રીતે પાર પાડવા માટે શિક્ષકે સક્ષમ બનવું પડશે.

આધુનિક સમયમાં જ્ઞાનનો જે કલ્પનાતીત વિસ્ફોટ થયો છે. તેને અનુરૂપ શિક્ષણ સંસ્થાઓ પાસે કોઈ ભાવિ આયોજન નથી. નવા આવિષ્કારો અને શિક્ષણના સમુદાય માધ્યમોને શિક્ષણની પ્રક્રિયાના અંગ બનાવવા માટે શિક્ષકે જાગૃતિ લાવવી પડશે. શિક્ષકે અધ્યેતાનો સર્વતોમુખી વિકાસ કરવા પ્રથમ તો પોતે તેનાથી માહિતગાર થવું પડશે. શિક્ષણશાસ્ત્રની ઉપાધિ મેળવેલ શિક્ષકે હાલ શિક્ષણ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ પામે છે. પરંતુ શિક્ષણશાસ્ત્રની ઉપાધિ એ તો માત્ર ક્ષેત્રમાં પ્રવેશવાનો માર્ગ છે. આ ક્ષેત્રમાં સાચી સફળતા મેળવવા આધુનિક પ્રવાહો સાથે તાલ મેળવવો રહ્યો.

ભાવિ રાષ્ટ્રના શિલ્પકારોનું ઘડતર આપણાં અધ્યાપન મંદિરો, શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયો અને અન્ય તાલીમી સંસ્થાઓમાં થઈ રહ્યું છે. ત્યાં કાર્ય કરનાર સૌએ વિશેષ યોગદાન માટે તૈયારી બતાવી કમર કસવી પડશે. આપણે સૌએ સ્વધર્મનું પાલન કરી તેના પાલન માટે અન્યને પણ આગ્રહ કરવો પડશે. સ્વધર્મનું પાલન થશે તો ચોક્કસ સ્વયંશિસ્ત આવશે. સ્વયંશિસ્ત વડે રાષ્ટ્રના ચારિત્ર્ય ઘડતરમાં કાળો આપી શકાશે, અને સાચી દિશામાં ભાવિ રાષ્ટ્રના નિર્માણ માટેના પગલાં મંડાશે. આપણે સૌ સ્વધર્મ સમજી તેનું પાલન કરી રાષ્ટ્રની કાષાયલટમાં સહયોગી બનીએ. વિજ્ઞાના અન્ય રાષ્ટ્રો કરતાં ભારતનું શ્રેષ્ઠ રાષ્ટ્ર તરીકે નિર્માણ કરીએ. સામાજિક, આર્થિક, રાજકીય, ધાર્મિક અને સાંસ્કૃતિક ક્ષેત્રે અન્ય રાષ્ટ્રો માટે પ્રેરણારૂપ બની આદર્શ પૂરો પાડીએ. રાષ્ટ્રને આ પ્રકારનું ઉચ્ચ ગૌરવ માત્ર ચાણક્યો જ અપાવી શકે. અને ત્યારે જ દરેક ભારતીય હૃદયોર્મિ સાથે કહી શકે 'મેરા ભારત મહાન.' આ મહાન કાર્યને પાર પાડવા પ્રાચીન ઉક્તિ મુજબ 'ઈશ્વર આપણી સાથે જ છે.' પણ પૂર્ણ નિષ્ઠાપૂર્વક આ પવિત્ર ફરજ બજાવવા 'આપણે ઈશ્વર સાથે ક્યારે ધર્મશું?' એ અગત્યનું છે. જ્યારે ધર્મશું ત્યારે સફળતા હાથપેત છે.

सामान्य भर्ती

राजेंद्र ऐन. पारंभ

भार्ये 'एच' नी परीक्षायां पथम

सुनिताबेन हजारीवाला

गुणपत माटे त्रीषी वयु ईंड लावनार

छिनाबेन आर्ठ. सोवंकी

ऐम. कील नी उपाधि मेववनार

श्री जयंत साद

प्राध्यापक जयंत सादनुं सन्मान

आंतर कवैज व्याख्यान डॉ. शशिकंत साद

आंतर कवैज व्याख्यान डॉ. त्रिभिलाबेन नाझावटी

सन्माननी पत्युतर

श्री मेडीकल कॅम्प स'यं सेवकी

वार्षिकोत्सव १९८५-८६

स्वागत प्रवचन करतां डॉ. श्री पटेल.

पार्यना वृद्ध

नाटक 'मृगवान् मृगं करणे'

स्वागत नृत्य

मराठी पार्यना नृत्य

नाटक 'महाभारतनु' रामायण'

गीटा

कव्वाली

गरबो 'शरद पुनमनी रातमां.... !

वनवासी नृत्य

સ્કુલ-કોલેજ ડાઉનિસલ ૧૯૯૫-૯૬

પ્રવાસ

ક્રિકેટ

જીકર

રાજા અશોક

શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિ પસંદગી - ઓફ અભ્યાસ

ડૉ. પ્રહલાભાઈ પી. પટેલ

પૂર્વ ભૂમિકા:

બદલાતી જતી પરિસ્થિતિને અનુલક્ષી શિક્ષકે વર્ગખંડમાં ઉપયોગી શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિઓમાં પરિવર્તન લાવવું જરૂરી છે. શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિ વિદ્યાર્થીઓની સમજ અને વ્યવહાર સાથે સંબંધિત છે. શિક્ષક પોતાની આજવી સુલ અને જરૂરિયાતને ધ્યાનમાં રાખી શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિ અજમાવે છે. જેથી વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષક દ્વારા અપાતી માહિતી સંરળતાથી ગ્રહણ કરી શકે, અને જરૂર જણાયે તે માહિતી યોગ્ય સ્વરૂપે રજૂ કરી શકે છે. શિક્ષણકાર્યમાં વપરાતી શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિઓ અસરકારક અને પરિણામલક્ષી બને તેમ વિચારવામાં આવે છે. શિક્ષણકાર્યમાં કઈ ક્ષત્રાએ કઈ પ્રયુક્તિ અન્ય પ્રયુક્તિઓ કરતાં વધારે અસરકારક છે તે જાણવા માટેના પ્રયાસો યોજવામાં આવ્યાં છે.

ડ્રીવેસ્ટા અને ગ્રે -૧૯૭૨, ફીશર અને હેરીશ -૧૯૭૩ ના અભ્યાસમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે યુનિવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓ વ્યાખ્યાનલક્ષી માહિતીની કાળજીપૂર્વક નોંધ કરવાથી સારી રીતે માહિતી પ્રાપ્ત કરી શક્યા છે, અને તેની યાદદાસ્ત પર થયેલી અસર નોંધાયેલી છે. જ્યારે બર્લિનર -૧૯૬૯, પીટર -૧૯૭૨ના અભ્યાસમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે અભ્યાસ દરમિયાન નોંધ કરવાની વ્યવસ્થાની યાદદાસ્ત પર કોઈ અસર જોવા મળતી નથી. કાર્ટર અને વાન માટે -૧૯૭૨ના અભ્યાસમાં દર્શાવ્યું છે કે વ્યાખ્યાન સાંભળતા સાંભળતા નોંધ કરવાથી અને તેને સ્વતંત્ર રીતે યાદ કરવાથી ઉચ્ચ પરિણામ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. ફીશર અને હેનરી ૧૯૮૩ના અભ્યાસમાં યાદશક્તિ પર નોંધ કરવાની પ્રક્રિયાની અસર જોવા મળે છે એમ દર્શાવ્યું છે. આમ સંશોધનોમાં વિરોધાભાસી તારણો સામાન્યપણે જોવા મળે છે.

શિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓને અનુરૂપ કઈ શિક્ષણ પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરવો જેથી શૈક્ષણિક હેતુઓની સિદ્ધિ વિશેષ પ્રમાણમાં મેળવી શકાય. આ માટે વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી શિક્ષણ પ્રયુક્તિની પસંદગી મેળવી તેનો ચકાસવાનો પ્રયાસ પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં કરવામાં આવ્યો છે.

વિષય: 'કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડના પ્રશિક્ષણાર્થીઓની શિક્ષણ પ્રયુક્તિ પસંદગી.'

નિદર્શ:

૧૯૮૫-૮૬ના વર્ષ દરમિયાન કોલેજમાં અભ્યાસ કરતાં પ્રશિક્ષણાર્થીઓનો નિદર્શમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આ પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ વિજ્ઞાન, વાણિજ્ય અથવા વિનયન વિદ્યાશાખામાં અનુસ્નાતક અથવા સ્નાતક થયા બાદ પ્રવેશ મેળવેલ છે. નિદર્શનું વર્ગીકરણ આ મુજબ છે.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા અને લિંગભેદને અનુલક્ષી નિદર્શનું વર્ગીકરણ:

વિદ્યાશાખા	વિનયન	વાણિજ્ય	વિજ્ઞાન	કુલ
બાઈઓ.....	૧૬	૧૩	૦૫	૩૪
બહેનો.....	૨૦	૦૩	૧૦	૩૩
કુલ	૩૬	૧૬	૧૫	૬૭

શિક્ષણ એટલે શોધમાં સહાય કરવાની કળા

બી.એડ કેન્દ્ર સ્વયં પ્રવેશ સમિતિ તરફથી ગુણાનુક્રમે ૧૯૯૫-૯૬ના વર્ષમાં ૭૦ પ્રશિક્ષણાર્થીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવ્યો હતો, જે પૈકી ૬૭ પ્રશિક્ષણાર્થીઓનો આ અભ્યાસમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જેમાં ૩૪(૫૦.૭૫%) ભાઈઓ અને ૩૩(૪૯.૨૫%) બહેનો છે. જેમાં વિનયનના ૩૬(૫૩.૭૩%) વાણિજ્યના ૧૬(૨૩.૮૮%) અને વિજ્ઞાનના ૧૫(૨૨.૩૯%) પ્રશિક્ષણાર્થીઓનો સમાવેશ કરેલ છે.

ઉત્કલ્પના:

આ અભ્યાસમાં શૂન્ય ઉત્કલ્પના ચકાસવામાં આવી છે. શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિની પસંદગીમાં અને ક્રમાંકમાં વિદ્યાશાખા તેમજ લિંગભેદને અનુલક્ષી કોઈ સાર્થક તફાવત હોય નહિ.

સાધન:

માહિતીપત્ર: પ્રશિક્ષણાર્થીની વિદ્યાશાખા, લિંગ તથા અભિપ્રાય અંગે પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની નોંધ તેયાર કરવામાં આવી હતી.

માહિતી એકત્રિકરણ:

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ સાથે સામાન્ય વાતચીતથી વિશ્વાસ સંપાદન કરી તેઓ પાસેથી માહિતી મેળવવા માટે માહિતીપત્ર આપી તેમાં માગેલી માહિતીની નોંધ કરવા જણાવ્યું. શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિઓની સામે સંમત, તટસ્થ અને અસંમતના વિભાગ પૈકી કોઈપણ એક વિભાગમાં જે તે પ્રયુક્તિ માટેના અભિપ્રાય માટે '✓' નિશાન કરવા જણાવ્યું. આપેલી પ્રયુક્તિ સિવાયની પ્રયુક્તિ માટે અન્યની કોલમમાં પ્રયુક્તિની નોંધ કરી, સંમતમાં '✓' નિશાન કરવા જણાવવામાં આવ્યું. માહિતીપત્રમાં જણાવેલ પ્રયુક્તિ નીચે પ્રમાણે છે.

- ૧) વ્યાખ્યાન કે ચર્ચા સિવાય ફક્ત નોંધ.
- ૨) ચર્ચા કે નોંધ સિવાય ફક્ત વ્યાખ્યાન.
- ૩) નોંધ અને વ્યાખ્યાન સપ્રમાણમાં.
- ૪) અગત્યના મુદ્દાની ચર્ચા અને તેની સમજ.
- ૫) કા.પા. ઉપર એકમની રૂપરેખા આપી તેની ચર્ચા.
- ૬) એક એકમ રજૂ કરી તેની ચર્ચા.
- ૭) એકમના શક્ય તેટલા પાસાંને અનુલક્ષી ટૂંકા પ્રશ્નોની વહેંચણી કરી ચર્ચા.
- ૮) અન્ય.

ગુણાંકન:

પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ નિશાની દર્શાવેલ માહિતીપત્રના ગુણાંકન માટે દરેક પ્રયુક્તિમાં સંમતમાં દર્શાવેલ નિશાની માટે ૨ ગુણ, તટસ્થમાં દર્શાવેલ નિશાની માટે ૧ ગુણ અને અસંમતમાં દર્શાવેલ નિશાની માટે ૦ ગુણ નોંધવામાં આવ્યા. માહિતીપત્રમાં દર્શાવેલ સાત પ્રયુક્તિઓને ગણતરીમાં લેતાં વધુમાં વધુ ૧૪ ગુણ અને ઓછામાં ઓછા ૦ ગુણ પ્રાપ્ત થાય. દરેક માહિતીપત્રના ગુણાંકન બાદ મળેલ માહિતીનું પૃથક્કરણ નીચે પ્રમાણે કર્યું.

પૃથક્કરણ:

માહિતીપત્રના ગુણાંકન બાદ વિદ્યાશાખા અને લિંગભેદને અનુલક્ષી શિક્ષણ પ્રયુક્તિ પસંદગી અંગે મળેલ માહિતીનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરી શૂન્ય ઉત્કલ્પના ચકાસવામાં આવી.

શૂન્યતા = એકતા = અનંતતા

પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ મેળવેલ ગુણના માધ્યવર્તી સ્થિતિના માપ-મધ્યક, તથા વિચલનના માપ-પ્રમાણ વિચલન અને ચલનાંક વિદ્યાશાખા તથા લિંગભેદ અનુલક્ષી મેળવેલા છે જે નીચે પ્રમાણે દર્શાવેલ છે.

વિદ્યાશાખા તથા લિંગભેદને અનુલક્ષી મદ્યક, પ્રમાણ વિચલન અને ચલનાંક

માપ	વિદ્યાશાખા			લિંગ		
	વિનયન	વાણિજ્ય	વિજ્ઞાન	ભાઈઓ	બહેનો	કુલ
મધ્યક	૮.૩૩	૮.૫૬	૮.૪૭	૮.૦૯	૮.૪૯	૮.૪૨
પ્રમાણ વિચલન	૧.૫૧	૧.૨૭	૧.૪૦	૧.૪૩	૧.૪૪	૧.૪૩
ચલનાંક	૧૮.૧૩	૧૪.૮૪	૧૬.૫૩	૧૭.૬૮	૧૬.૯૬	૧૬.૯૮

શિક્ષણ પ્રયુક્તિ પસંદગીમાં વિદ્યાશાખા અને લિંગભેદને અનુલક્ષી મેળવેલ મધ્યકમાં ૦.૫ થી ઓછો તફાવત જોવા મળે છે. પ્રમાણ વિચલન અને ચલનાંકના મૂલ્યમાં તફાવત નહિવત છે. શૂન્ય ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી માટે મધ્યસ્થ કસોટીની મદદથી કાર્ડ વર્ગનું મૂલ્ય શોધવામાં આવ્યું.

મધ્યસ્થ કસોટી: શિક્ષણ વિદ્યાશાખાને અનુલક્ષી પસંદગી.

વિદ્યાશાખા	વિચલન	વાણિજ્ય	વિજ્ઞાન
મધ્યસ્થથી વધુ	૧૬(૧૮)	૧૧(૦૮)	૦૮(૭.૫)
મધ્યસ્થ કે તેથી નીચે	૨૦(૧૮)	૦૫(૦૮)	૦૭(૭.૫)
કુલ	૩૬	૧૬	૧૫

(કૌસમાં દર્શાવેલા આંક અપેક્ષિત સંખ્યા દર્શાવે છે.)

શિક્ષણ વિદ્યાશાખાને અનુલક્ષી મેળવેલ કાર્ડ વર્ગનું મૂલ્ય ૧.૩૬ છે. સ્વાતંત્ર્ય સંખ્યા(df) 2 અને ૦.૦૧ ક્ષત્રાએ કોષ્ટકમાં મળતાં મૂલ્ય ૯.૨૧ કરતાં ઓછું છે. આથી વિદ્યાશાખાને અનુલક્ષી પ્રયુક્તિ પસંદગી અંગેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના સ્વીકાર્ય છે. ત્રણેય વિદ્યાશાખાના પ્રયુક્તિ પસંદગી અંગેના પ્રતિભાવમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી.

મધ્યસ્થ કસોટી: લિંગભેદને અનુલક્ષી પસંદગી.

લિંગ	ભાઈઓ	બહેનો	કુલ
મધ્યસ્થથી વધુ	૧૭(૧૬)	૧૧(૧૬.૫)	૨૮(૩૩.૫)
મધ્યસ્થ કે તેથી નીચે	૧૭(૧૭)	૨૨(૧૬.૫)	૩૯(૩૩.૫)
કુલ.....	૩૪	૩૩	૬૭

(કૌસમાં દર્શાવેલા આંક અપેક્ષિત સંખ્યા દર્શાવે છે.)

લિંગભેદને અનુલક્ષી મેળવેલ કાર્ડ વર્ગનું મૂલ્ય ૧.૯૩ છે. સ્વાતંત્ર્ય સંખ્યા (df) ૦૧ અને ૦.૦૧ ક્ષત્રાએ કોષ્ટકમાં મળતાં મૂલ્ય ૬.૬૩૫ કરતાં ઓછું છે. આથી લિંગભેદને અનુલક્ષી પ્રયુક્તિ પસંદગી અંગેના પ્રતિભાવ માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના સ્વીકાર્ય અને છે. ભાઈઓ અને બહેનોની પ્રયુક્તિ પસંદગી અંગેના પ્રતિભાવમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી.

કેળવણી એટલે આંકડા ને હકિકતો બધાં ભૂલાઈ જાય પછી આપણી પાસે જે રહે તે.

પ્રશિક્ષણાર્થીઓના પ્રતિભાવને વિદ્યાશાખાને અનુલબ્ધી ક્રમાંકમાં મેળવી તેની સાર્થકતા કેન્ડોલેસના સંખતિ સૂચાંકની મદદથી નક્કી કરવામાં આવી. દરેક પ્રયુક્તિ માટે દરેક જૂથને અનુલબ્ધી ક્રમાંક શોધવામાં આવ્યા ત્યારબાદ ક્રમાંક તફાવત શોધી સૂત્રની મદદથી કેન્ડોલેસના સંખતિ સૂચાંક (W) શોધવામાં આવ્યો. (Condall's coefficient of concordance.)

શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિ	વિદ્યાશાખા			ક્રમાંક			ક્રમાંકનો તફાવત		
	વિનયન	વાણિજ્ય	વિજ્ઞાન	વિનયન	વાણિજ્ય	વિજ્ઞાન	સરવાળો	D	D ²
૧	૧૩	૦૪	૦૬	૦૭	૦૭	૦૭	૨૧	૧૦	૧૦૦
૨	૧૬	૧૧	૧૦	૦૬	૦૬	૦૬	૧૮	૦૭	૪૯
૩	૬૯	૨૯	૨૭	૦૧	૦૧	૦૧	૦૩	૦૮	૬૪
૪	૫૯	૨૮	૨૩	૦૨	૨.૫	૦૩	૭.૫	૩.૫	૧૨.૨૫
૫	૫૧	૨૮	૨૩	૦૩	૨.૫	૦૩	૮.૫	૨.૫	૬.૨૫
૬	૩૫	૧૫	૧૫	૦૫	૦૫	૦૫	૧૫	૦૪	૧૬
૭	૩૭	૨૨	૨૩	૦૪	૦૬	૦૩	૧૧	૦૦	૦૦.૦૦

૨૪૭.૫૦

$$W = \frac{12 \sum D^2}{m^2(N)(N^2-1)}$$

જ્યાં $\sum D^2$ = તફાવતના વર્ગનો સરવાળો

m = વિદ્યાશાખાની સંખ્યા

N = શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિની સંખ્યા

$$= \frac{12 \times 247.50}{(3^2)(7)(49-1)}$$

$$= \frac{2970}{3024}$$

$$= 0.98$$

સૂચાંક (W)ની કિમત ૦.૯૮ દર્શાવે છે કે ત્રણે જૂથની શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિ પસંદગીના ક્રમાંકમાં સંખતિ સૂચકતા છે. ક્રમાંકમાં દર્શાવેલ ૦.૦૧ ક્ષાએ કિમત ૦.૭૩ કરતાં વધુ હોવાથી તે ૦.૦૧ ક્ષાએ સાર્થક તફાવત દર્શાવે છે. આથી આ ક્ષાએ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર કરીએ છીએ. પરંતુ ૦.૦૫ ક્ષાએ તે સાર્થક તફાવત નથી. આથી ૦.૦૫ ક્ષાએ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો સ્વીકાર થતા ત્રણે જૂથના પસંદગી ક્રમાંકમાં તફાવત નથી અને તેઓ એક બીજાની નજદીક છે એમ કહેવાય.

તારણ: નિદર્શમાં સમાવિષ્ટ ભાઈઓ અને બહેનોની સંખ્યા સમાન છે. પરંતુ વિદ્યાશાખાને અનુલબ્ધી પ્રશિક્ષણાર્થીઓની સંખ્યા અનુક્રમે વિનયન ૩૬(૫૩.૭૩%), વાણિજ્ય ૧૬(૨૩.૮૮%) અને વિજ્ઞાન ૧૫(૨૨.૩૯%) છે. શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિની પસંદગી માટે લિંગભેદ અને વિદ્યાશાખાને અનુલબ્ધીને મેળવેલ ગુણાંકમાં વધુમાં વધુ ૧૪ ગુણમાંથી ૮ થી ૯ ગુણ મેળવેલ છે. તેમાં તફાવત ૦.૫ થી ઓછો જોવા મળે છે. મધ્યસ્થ કસોટીની મદદથી વિદ્યાશાખાને અનુલબ્ધી કાર્ષ વર્ગનું મૂલ્ય ૧.૩૬ છે અને લિંગભેદને અનુલબ્ધી કાર્ષ વર્ગનું મૂલ્ય

પહેલાં પ્રેમ, પછી ત્યાગ, છેવટે શાંતિ

૧.૯૩ છે જે ૦.૦૧ કરતાં સાર્થક નથી. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો સ્વીકાર થતા વિદ્યાર્થાના અને લિંગબેદને અનુલક્ષી ગુણાંકનામાં કોઈ સાર્થક તકાવત નથી. શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિ માટેના ગુણાંકના પરથી ક્રમાંક આપતાં ત્રણે વિદ્યાર્થાનાના પ્રશિક્ષણાર્થીઓ તરફથી સમાન ક્રમાંક મેળવેલ છે. વ્યાખ્યાન કે ચર્ચા સિવાય ફક્ત નોંધ માટે ક્રમાંક ૦૭, ચર્ચા કે નોંધ સિવાય ફક્ત વ્યાખ્યાન માટે ક્રમાંક ૦૬, નોંધ અને વ્યાખ્યાન સમપ્રમાણમાં માટે ક્રમાંક ૦૧, એકમ રજૂ કરી તેની ચર્ચા માટે ક્રમાંક ૦૫ મળે છે. જ્યારે અગત્યના મુદ્દાની ચર્ચા અને તેની સમજ, કા.પા. ઉપર એકમની રૂપરેખા આથી તેની ચર્ચા એકમના શક્ય તેટલા પાસાને અનુલક્ષી ટૂંકા પ્રશ્નોની વહેંચણી કરી ચર્ચાના ક્રમાંકમાં ક્રમાંક તકાવત ૦.૫ અથવા ૧ આવે છે. સામાન્ય રીતે પ્રશિક્ષણાર્થીઓની શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિ પસંદગી અનુક્રમે નીચે પ્રમાણે છે.

૧. નોંધ અને વ્યાખ્યાન સમપ્રમાણમાં
૨. અગત્યના મુદ્દાની ચર્ચા અને સમજ
૩. કા.પા. ઉપર એકમની રૂપરેખા આથી ચર્ચા
૪. એકમના શક્ય તેટલા પાસાને અનુલક્ષી ટૂંકા પ્રશ્નોની વહેંચણી કરી ચર્ચા
૫. એક એકમ રજૂ કરી તેની ચર્ચા
૬. ચર્ચા કે નોંધ સિવાય ફક્ત વ્યાખ્યાન
૭. વ્યાખ્યાન કે ચર્ચા સિવાય ફક્ત નોંધ

અન્ય શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓમાં જૂજ સંખ્યામાં નીચે દર્શાવેલી શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિઓની નોંધ કરી શૈક્ષણિક સાધનથી શૈક્ષણિક કાર્ય, જૂથ ચર્ચા ગોઠવવી, સ્વાધ્યાય અને માર્ગદર્શન, સંદર્ભ સાહિત્ય અને પ્રવૃત્તિલક્ષી શિક્ષણ કાર્ય... વગેરે

ઉપરાંત: શિક્ષણની કોલેજમાં પ્રશિક્ષણાર્થીઓની શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિ પસંદગી ક્રમાંકને અનુલક્ષી ઉપયોગ કરતાં શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સ્તરમાં સુધારો કરી શકાય. આ માટે નોંધ અને વ્યાખ્યાન સમપ્રમાણમાં રાખી અગત્યના મુદ્દાની ચર્ચા અને સમજ, તેમજ કા.પા. ઉપર એકમની રૂપરેખા આથી ચર્ચા કરવી હિતાવહ ગણાય.

સંદર્ભ:

- Berlinger, D.C. (1969) "Effect of test like events and note taking on learning from Lecture Instruction." Proc. 17th Ann Confer. Ann. Psycho Asso. 4, 623 - 624
- Carter, J.F. and Van Matre, M.H., (1972). "Note taking versus Note having." J. Educ. Psychol. 67, 900 - 904.
- Divesta, F.J. and Gray S.G., (1972). "Listening and note-taking." J. Educ. Psychol. 63, 8-14.
- Fisher, J.L., & Harris, M.B., (1973) "effect of Note taking Review on recall." J. Educ. Psychol. 65, 321 - 325.
- Hamid Hussain, (1989) "study of Preference for teaching methods" The Progress of Education. Vol. LXIV No-4, Nov-89, Page.75 - 78.
- Maqusud, M. (1980) "Effects of Personal Lecture notes and teacher notes on recall of university students' J. Educ., Psychol. 50, 289 - 294.

આત્મદર્શન જીવનનું કાવ્ય છે.

રમત ગમત દ્વારા ગણિત શિક્ષણ

- ડૉ. જે.એ.નાયક

".....mathematical recreations and peripheral activities, if kept within proper perspective can be valuable and legitimate in relieving the tedium of necessary routine work and in presenting an aspect of mathematics the existence of which is at times not even suspected. It is a rare individual especially child, who is not interested in games or in things which are unusual or unsuspected and which contain elements of surprise or mystery."

-- Butler and Wren

પ્રાથમિક ગણિતશિક્ષણમાં ગણિતનાં મોટાભાગના પાયાનાં કૌશલ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો હોય છે. તેથી પ્રાથમિક ગણિત શિક્ષણનો તબક્કો વધુ અગત્યનો, પાયારૂપ તબક્કો છે. જાહોન લોલ્ટ તેમના પુસ્તક "How Children Fail" માં જણાવે છે કે બાળકોમાં અમાપ શક્તિ પડેલી હોય છે. તેમને મતે જન્મથી જ દરેક બાળકમાં એક સરખી શક્તિ હોય છે. દરેક બાળક સમાન શક્તિ ધરાવતું હોવા છતાં તેમની શક્તિને બહાર લાવવાની આપણી વિવિધ પદ્ધતિઓ અને વૈયક્તિક તકાવત પારખવાની અસમર્થતાને કારણે બાળકોમાં ભિન્નતા જોવા મળે છે.

બાળકના રસ, રુચિ અને વૈયક્તિક તકાવતને પીછાછીને, તેમની શક્તિને બહાર લાવવાની કે ખીલવવાની પ્રક્રિયા એ જ ખરી કેળવણી છે. તેથી જે પદ્ધતિ બાળકને પોતાની પ્રવૃત્તિમાં રસ ઉત્પન્ન કરે કે પોતાના વિષયનો સમવૃત્તિમાં સંતોષ આપે તેવી હોય તે પદ્ધતિ વધુ ફળદાયી અને અસરકારક બને તેવા પ્રયત્નો શિક્ષકોએ કરવા જરૂરી છે. ગણિતશિક્ષણમાં વિદ્યાર્થીને રસ પડે તે માટે શિક્ષકે વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ યોજવી જોઈએ, પછી તે શાળાંય પ્રવૃત્તિ હોય કે શ્રાવેત્તર હોય. શિક્ષક પોતાના વિદ્યાર્થીઓ સાથેના શિક્ષણવ્યવહારના લાંબા અનુભવને અંતે ચોક્કસ પદ્ધતિઓ વિકસાવી શકે. ઘણા શિક્ષકોએ આ રીતે અનુભવના નિર્ણય રૂપે આગવી, સરળ રીતો વિકસાવી હોય છે. આ રીત કે પદ્ધતિ કે જે પોતાના વિદ્યાર્થીઓ સારી રીતે સમજી શકે અને સારાં પરિણામ આપી શકે એ જ આદર્શ પદ્ધતિ કહેવાય. પછી એ પદ્ધતિ પ્રાયોગિક હોય ક્રિયા દ્વારા શિક્ષણની હોય કે ગમ્મત દ્વારા શિક્ષણ આપતી હોય. ગણિતના શિક્ષણને જો જુદી જુદી રમતો કે ગમ્મત દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે તો વિદ્યાર્થીઓને તે વધુ લાભપ્રદ બની શકે. સાથે સાથે જ તેમને વિષયમાં વધુ રસ પડતો જાય છે. અને ગણિત એક કઠિન વિષય છે એવી છાપ દૂર કરી શકાય છે. તે વિદ્યાર્થીઓને વિચાર કરવા પ્રેરે છે. અને ચિંતન પ્રક્રિયા ઉદ્દીપ્ત થાય છે, જે વિદ્યાર્થીઓનાં ગણિત પ્રત્યેના વલણને કેળવવામાં અને અભ્યાસને વધારે અસરકારક બનાવવામાં ઉપયોગી બને છે. વિદ્યાર્થીઓને ગણિત પ્રત્યેનો પુર્યઞ્જલ પલ્લ ગણિતગમ્મત દ્વારા દૂર કરી શકાય છે.

જે વિદ્યાર્થીને ગણિતની રમતો કે ગમ્મતમાં રસ પડે છે તેને તે દ્વારા આનંદ મળતો રહે છે:

આમ ગણિતને રમતગમત દ્વારા રજૂ કરીને આપણે ગણિતશિક્ષણના નીચે દર્શાવેલા હેતુઓ સિદ્ધ કરી શકીએ.

૧) વિદ્યાર્થીઓ સંખ્યાજ્ઞાન ધરાવે છે. ગણિતગમ્મત દ્વારા સંખ્યાને લગતાં ઘણા અમૂર્ત સંબંધો અને લક્ષણોને

વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી હું જેટલું શીખ્યો તેની સરખામણીમાં મેં એમને કંઈપણ શીખવ્યું નથી.

ખ્યાલ વિદ્યાર્થીઓને આપી શકાય.

- ૨) ગણિતગમ્ભત દ્વારા વિદ્યાર્થીઓમાં યોગ્ય વલણ કેળવવું.
 - ૩) વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત પ્રત્યેનો પૂર્વગ્રહ દૂર કરવો.
 - ૪) ગણિતની શક્તિ અને સૌંદર્યતાની કઠર વિદ્યાર્થી કરી શકે. ગણિતની સંખ્યાઓની ગોંડવણીમાં, ભુમિતિની આકૃતિઓમાં એક પ્રકારનું સૌંદર્ય જોવા મળે છે. તેની સમજ વિદ્યાર્થીઓને આપી શકાય.
- ગણિતમાં રમતગમત દ્વારા વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ યોજી શકાય જેવી કે ગણિતશાસ્ત્રીઓમાં જીવન ચરિત્ર, આંકડાઓની રમત, બીજ ગણિત કોમ્પ્યુટર રૂપે, ભૌમિતિક આકૃતિઓ અને સમરૂપતા, તાર્કિક અસંગતતાઓ, જાદુઈ ચોરસ વગેરે. આ કે આ પ્રકારની અનેક વૈવિધ્યપૂર્ણ અને શિક્ષકે જાતે વિકસાવેલી રમત દ્વારા પણ ગણિત શિક્ષણ રસપ્રદ બનાવી શકાય.

એવી ધોરી રમત કે પ્રવૃત્તિની માહિતી અહીં પ્રસ્તુત કરીશું કે જે અનુભવને આધારે સ્વપ્રયત્ને વિકાસ પામી હોય, શિક્ષણ અનુભવની ડગલુતિરૂપે આપણને પ્રાપ્ત થઈ હોય.

પ્રાથમિક ગણિતમાં વિદ્યાર્થીઓની ગણનાશક્તિ વિકાસ પામે કે ગણના કૌશલ્ય પ્રાપ્ત થાય તે માટે ભાગડારની પ્રિયામાં 'ચાવીઓ'નો ઉપયોગ આવે છે, જેમ કે જેનો એકમનો અંક ૦, ૨, ૪, ૬ કે ૮ હોય તેવી સંખ્યાને ૨ વડે નિઃશેષ ભાગી શકાય. એકમનો અંક ૦ કે ૫ હોય તો તે સંખ્યાને ૫ વડે નિઃશેષ ભાગી શકાય. ઉપરાંત આપેલી સંખ્યામાંથી એકી ક્રમે અને બેકી ક્રમે આવતી સંખ્યાના અલગ સરવાળાની બાદબાકી કરતાં ૦, ૧૧, ૨૨ જેવી સંખ્યા મૂલ્યે તો તે સંખ્યાને ૧૧ વડે નિઃશેષ ભાગી શકાય. આ જ રીતે ૪, ૮, ૩, ૯ વડે નિઃશેષ ભાગી શકાય તેવી સંખ્યાઓની માહિતી આવે છે. આ આખી પ્રિયાને રમત દ્વારા સજુ કરવામાં આવે તો શાળા કરતાં શાળા બહાર પણ આ પ્રવૃત્તિ વિકાસ પામે અને શાળામાં કૃષ્ણકલક પર કક્કત કથન દ્વારા શીખવા મળતી કઠીન અને માનસિક શ્રમ માગી લેતી પ્રક્રિયાને સરળ રસમય બનાવી શકાય.

એને માટે વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા રમતી એક રમતને આપણે ગણિતની ઉપરોક્ત પ્રક્રિયા સાથે જોડી શકીએ નાના વિદ્યાર્થીઓ રસ્તા પરથી પસાર થતા હોય છે ત્યારે ઘણી વખત વાહનોની નંબર પ્લેટ જુએ છે. અને તેના પર લખેલા નંબરોમાંથી કયો નંબર (અંક) બે વખત, ત્રણ વખત કે ચાર વખત આવ્યો છે તે શોધે છે. દા.ત. નંબર ૧૨૩૩ હોય તો ત્રણ બે વખત હોવાથી તે પોતાના સાથી મિત્રો પાસે ત્રણ વખત કાન પકડીને ઉકબેક કરાવે છે. અથવા એટલી ચોક્કસ કે લખોટી તેના મિત્ર પાસે માંગે છે. આપણે આ વિદ્યાર્થી દ્વારા થતી તેના મિત્રની શિક્ષાને બીજા સ્વરૂપે ડવદાવી બનાવી શકીએ. ત્રણ વખત ઉકબેક કરવાને બદલે તેના મિત્રે ત્રણ વખત તેના અન્ય કાર્યમાં મદદ કરવી. જે રીતે શિક્ષકને અનુકૂળ લાગે તે રીતે વિદ્યાર્થીઓને સમજાવી યોગ્ય માર્ગે વાળવા. પરંતુ આપણી ચર્ચાનો આશય જુદો છે. આ જ વિદ્યાર્થીઓને આપણે 'ચાવીઓ'નો ઉપયોગ શીખવી નંબર પ્લેટ પરના જુદા-જુદા નંબરો શોધી, તેની નોંધ કરી આ નંબર(સંખ્યાઓ)ને કઈ સંખ્યા વડે નિઃશેષ ભાગી શકાય તે શોધવા જણાવી શકાય. જે વિદ્યાર્થીઓ વધુ નંબર શોધી વધુ મહાવરો કરે તેમને વર્ગપંડમાં કે પ્રાર્થના સંમેલનમાં શાખાશી આપી પ્રોત્સાહન આપી શકાય. જેથી તેમનો કાર્યમાં રસ અને તત્પરતા વધશે જે સરવાળે શિક્ષણને વધુ અસરકારક બનાવશે. આ રમતના અનુભવને આધારે વિદ્યાર્થીઓ જુદી-જુદી ચાવીઓથી થતી ભાગડારની પ્રિયામાંથી સામાન્યી કરણ કરતાં શીખશે અને નંબર પ્લેટનો નંબર જોતાં જ સંખ્યાને પ્રથમ ૧૦ વડે, ૫ વડે, ૨ વડે, ૪ વડે કે ૮ વડે નિઃશેષ ભાગી શકાય કે નહિ તે તરત જણાવશે, ત્યાર પછી સંખ્યાને ૩ વડે કે ૧ વડે નિઃશેષ ભાગી શકાય કે નહિ

જે ગુરુ હશે તે શિષ્ય હશે જ. જે શિષ્ય નહીં હોય તે ગુરુ નહીં જ હોય.

તે અંકોનો સરવાળો કરી તરત કહેશે. પછી કમ આવશે ૧૧ વડે નિ:શેષ ભાગી શકાય તેવી સંખ્યાઓનો દા.ત. નંબર પ્લેટ પર ૭૯૩૧ નંબર હોય તો એકીકમે આવતી સંખ્યાઓનો સરવાળો $(૭ + ૩ = ૧૦)$ માંથી બેક્રી કમે આવતી સંખ્યાના સરવાળા $(૯ + ૧ = ૧૦)$ ને બાદ કરવાથી $(૧૦ - ૧૦ = ૦)$ મળતી સંખ્યા પરથી તેને ૧૧ વડે નિ:શેષ ભાગી શકાય છે એવો નિર્ણય આપશે. 'ચાવીઓ' માંથી વધુ કડિન જણાતી આ ૧૧ની 'ચાવી'ને આ રીતે ઘણી સંખ્યાઓ (નંબર પ્લેટ) દર્શાવી વધુ સરળ બનાવી શકાય.

એટલું જ નહિ અનુભવને અંતે એવું પણ જાણવા મળશે કે જો સંખ્યા ત્રણ અંકની હોય, દા.ત. નંબર પ્લેટ પર ૩૮૫ હોય તો તે સંખ્યાને ૧૧ વડે નિ:શેષ તો ભાગી જ શકાય, પરંતુ સાથે સાથે એ પણ જાણવા મળશે કે ભાગકૃત્ય પ્રથમ અંક અને ત્રીજા અંકને સાથે મૂકવાથી મળતી સંખ્યા ૩૬ આવે છે. આ પ્રકારની ત્રણ અંક વાળી બીજી સંખ્યાઓ [૫૮૩, ૨૯૭... વગેરે] તેમા કરવાની પ્રવૃત્તિ વિદ્યાર્થીઓને આપી શકાય. જેથી વિદ્યાર્થીઓને સ્વકાર્પના આનંદ સાથે આત્મવિશ્વાસ આપશે. વિદ્યાર્થીઓને લાગશે કે અમે પણ ગણિતની વિવિધ સંખ્યા રમી શકીએ છીએ. આ બાબત એમને નવું જોમ, નવું પ્રેરકબળ પૂરું પાડશે અને અંતે કદાચ નવી પ્રતિભાની ખોજ કરવાનું શ્રેય આપણને પ્રાપ્ત થાય તો નવાઈ નહિ. કદાચ વિદ્યાર્થીઓની શક્તિને પીછાણીને આ રીતે યોગ્ય માર્ગ વાળી શકીએ તો નવો ગણિત શાસ્ત્રી પણ આપણને પ્રાપ્ય બને.

આવી અન્ય પ્રયુક્તિઓ શિક્ષકો પોતાના અનુભવને આધારે અજમાવી શકે. ૯ નો અંક જાદુઈ, ચમત્કારીક છે તે દર્શાવીએ તો વિદ્યાર્થીઓને ૯ ના અંક પ્રત્યે વધુ રસ ઉત્પન્ન થાય અને આપણે ૯ ના ઉપયોગની 'ચાવી' શોધવીએ તો વિદ્યાર્થીઓ જેવા નંબર પ્લેટ જુએ કે તરત અંકોનો સરવાળો કરી ૯ વડે સંખ્યાને નિ:શેષ ભાગી શકાય છે કે નહિ તે તપાસશે. દા.ત. સંખ્યા ૧૨૭૪ હોય તો સરવાળો ૧૪ થાય છે. તેથી ૯ વડે નિ:શેષ ભાગી ન શકાય પરંતુ ૯ વડે નિ:શેષ ભાગાકાર કરવા માટે જો સંખ્યા ૧૨૭૪ હોય તો આપેલી સંખ્યા (૧૨૭૪)માં ૪ ઉમેરતાં ક્રિયા શક્ય બને એવું શોધતા ઘઈ જાય.

આ જ સંખ્યા ૧૨૭૪ દર્શાવી ઉપરોક્ત સંખ્યા ૩૮૫ ની પ્રક્રિયા કરાવતી એટલે કે મોટી સંખ્યા ૭ સિવાયના અંકો ૧, ૨, ૪ નો સરવાળો પણ ૭ થતો હોવાથી ૧૨૭૪ ને ૭ વડે નિ:શેષ ભાગી શકાય કે નહિ તે પૂછી શકાય. જો ૭ વડે નિ:શેષ ભાગી શકાય તો તેનું કારણ શોધી એવી બીજી સંખ્યાઓ નોંધી લાવવા જણાવી શકાય કે જેનો મોટો અંક બાકીના અંકોનો સરવાળો થતો હોય.

આ પ્રકારે વિવિધ સંખ્યાઓ મેળવી તેમાં રહેલી અદ્ભુતતાનો અહેસાસ કરાવી વિદ્યાર્થીઓને નવી દિશામાં વાળી શકાય. આને પરિક્ષામે વિદ્યાર્થીઓનું ગણન કૌશલ્ય એટલું વિકાસ પામશે કે મોટી સંખ્યા - ૨૬મના સરવાળા, બાદબાકી, ગુણાકાર ધંધી જ ઝડપથી કલક્યુલેટર કરતાં પણ) કરી શકાશે. નીચે ધોરી એવી વધુ સંખ્યાઓની (ઉદાહરણ રૂપે) રમતો દર્શાવી છે.

૧) કલક્યુલેટરથી વિદ્યાર્થીઓને (૦.૯૯૯૯૯૯૯) નું વર્ગમૂળ શોધવા જણાવો. જેનો ઉત્તર એનો એ જ ૦.૯૯૯૯૯૯૯ કેમ આવે છે તેનું કારણ માંગો.

૨) $\frac{100}{11}$ નો વર્ગ $\frac{100}{11}$ થાય છે, જેમાં $(૧૦)^2$ મોબિક રીતે સરળતાથી લખી શકાય છે. પરંતુ ૧૧, ૨૧, ૪૧ ના વર્ગ સરળતાથી લખી ન શકાય. પરંતુ અહીં નીચે દર્શાવેલી સંખ્યાઓ જણાવી સામાન્યીકરણ તારવવા કહી શકાય.

$\frac{100}{11}$ નો વર્ગ $\frac{100}{11}$, $\frac{100}{11}$ નો વર્ગ $\frac{100}{11}$, $\frac{100}{11}$ નો વર્ગ $\frac{100}{11}$ થાય છે. અહિ ૧૨૧ = મૂળરકમ

ગુરુને શિષ્ય માટે પૂજ્યભાવ હોવો જોઈએ, કારણ શિષ્યત્વ એ ગુરુત્વના માતૃચાને છે.

(10^{10})ના અંશ + છેદ + અંશનો વર્ગ = $10 + 11 + 100 = 121$ થાય છે તે જણાવવું. એ જ રીતે $889 = 20 + 21 + 800$ અને $1571 = 20 + 21 + 1500$ થાય છે. આને લીધે વિદ્યાર્થીઓ 11, 21, 31, 41 જેવી સંખ્યાના વર્ગ મૌખિક રીતે જ કરતાં થઈ જશે. આ મુદ્દો ધોરણ ૯ ના ત્રિકોણમિતિના પ્રકરણમાં પણ ઉપયોગી છે.

૩) $1\frac{1}{2} \times 3 = 1\frac{1}{2} + 3$, $1\frac{1}{3} \times 4 = 1\frac{1}{3} + 4$, $1\frac{1}{4} \times 5 = 1\frac{1}{4} + 5$ માં ડાબી બાજુ ગુણાકારની ક્રિયા અને જમણી બાજુ તે જ સંખ્યાની સરવાળાની ક્રિયા હોવા છતાં સમતા (સરખાપણા)નો સંબંધ કેમ જોવા મળે છે તે પૂછવું.

૪) કેલક્યુલેટરની રમત - કેલક્યુલેટર પર ૫ ના અંકને ૬ વખત અજમાવો (દેખાવો) તેથી ૫૫૫૫૫૫ મળે, જે શેડ અલીખાન (અભિનેતા) નો ફોન નંબર છે. હવે બે વિદ્યાર્થીઓ તેને ફોન કરે છે તેથી ૨ વડે ગુણતા 11111110 મળે, પરંતુ ફોન ન લાગતાં બીજા ત્રણ વિદ્યાર્થીઓ ફોન કરે છે. તે ફોન લાગવાથી આ 11111110 ને ૩ વડે ભાગતાં 370370 મળે જે કેલક્યુલેટરને ઊંધી દિશામાં ફેરવવાથી OLE, OLE (ઓલે, ઓલે) વંચાય છે. જે શેડ અલીખાનના ચિત્રપટ 'પે દિલ્લગી'નું પ્રચલિત ગીત છે. અહીં આપણો આશય વિદ્યાર્થીઓને ગણિતમાં રસ ઉત્પન્ન કરાવી કિલ્વી વાપરા તરફથી ગણિત પ્રત્યે વાળવાનો છે. અન્ય યોજના જાણને ગણિત સાથે અનુબંધિત કરી શિક્ષણ સંક્રમણના સિદ્ધાંતને ફળદાયી બનાવવાનો છે.

શિક્ષણ સેવામાં કાર્યરત એવા શિક્ષકોને ઉપરોક્ત દર્શાવેલા ઉદાહરણો, રમતોનો અભ્યાસ કરી પોતાની રીતે ગણિતીય આગવી રમતો કે પદ્ધતિ વિકસાવવાનો અનુરોધ કરું છું. આવી પદ્ધતિ કે રમતોની ભાજ મળી જાય તો અન્ય શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓને માહિતગાર કરશે તો શિક્ષણની સાચી સેવા કરી લેખાશે.

જેઓ (કેવળ) અવિદ્યાની ઉપાસના કરે છે.

તઓ ધોર તિમિરમાં પ્રવેશે છે.

પરંતુ

જેઓ (કેવળ) વિદ્યામાં જ રમમાણ રહે છે.

તેઓ તો તેથી પણ વધારે ધનધોર તિમિરમાં પ્રવેશે છે.

કહે છે કે :

વિદ્યા વડે મળે છે તે બીજું જ છે.

જે ધીર (પ્રાજ) પુરુષોએ અમને તેની સમજ આપી છે.

તેમની પાસેથી અમે આવું સાંભળ્યું છે.

વિદ્યા અને અવિદ્યા

એ બંનેને જે એકસાથે જાણે છે

તે

અવિદ્યા દ્વારા મૃત્યુને તરી જઈને

વિદ્યાવડે અમૃતનું આચમન કરે છે.

--- ઉપનિષદ

કેવળથી એટલે વિચારવાની આદતની પદ્ધતિસરની ખીલવાથી

INSPECTION OF ENGLISH TEACHING:

Guiding English Teachers -- Pravinchandra R. Master

It is doubtless that English has become one of the major language of the world. Some of the states rest than Gujarat also have accepted its importance and a Gujarati can not neglect its study. Our whole political and scientific thought has been organized, for historical reasons by the English language. Our decades years old association with English and English institutions is a privilege, that Gujarati should not easily throw away. It is of a great value to us.

We can consider the importance of English under the following heads:

- English as an international language.
- English as a window on the world.
- English as a library language.
- English as a link language.

As suggested by the Kothari Education Commission, English must be taught as a compulsory subject of study for some years at the school stage. It may be for four years or six years.

If it is so the inspecting personnel for guiding the teacher of English should be well conversant with the aim and objectives of teaching various school subjects in general and English in particular.

We can categorise the aims and objectives of teaching English as below:

- a: Understanding the language when spoken or written with the structures and vocabulary prescribed.
- b: Expressing one's thoughts, feelings and ideas in speech and in writing.

As far as possible one of the members of the inspecting team should have the following qualification:

1. He should be a trained graduate with English as his special method.
2. He should be fairly acquainted with the syllabus in English text book, other state's text books, supplementary readers and other reference materials prescribed by the Education department, the S.S.C. Board's and the

सङ्ग मानवी नहीं - मूल्यवान मानवी जनो.

training institutions.

3. He should be well acquainted with different methods that can be employed in different learning situations to achieve the desired objectives.
4. He should have the ability to guide teachers of English as and when necessary.
5. He should be resourceful in suggesting ways and means to enrich the total language programme in English with a view to guiding and helping teachers of English in implementing their programme more effectively.

The inspecting personnel focus his attention on the below given points:

- 1) The standard of achievement gained by the school in developing the four important abilities in learning English.
- 2) The techniques, methods employed by the teachers of English in developing the four abilities in learning English.
- 3) Different learning situations created by the teachers of English to get active participation of pupils of three different categories i.e.
i) above the averages, ii) the average and iii) below the average.
- 4) Actual participation of pupils of these three categories in learning English in different situations.

Expectations of inspecting personnel from the pupils:

- 1) Pupils of different standard should be able to understand spoken English within the limits of students and active vocabulary prescribed for them.
- 2) They should be able to read aloud their text books and supplementary readers with expression, understanding and correct pauses, the pronunciation stress and intonation being fairly accurate.
- 3) They should be able to understand written English within the limits of structure and vocabulary prescribed for them.
- 4) They should be able to translate correctly into the mother tongue a passage from the text in lower standard and in upper standard. They should be able to translate the structures covered from the mother tongue into English.
- 5) They should be able to use words and phrases prescribed for active vocabulary, common usage and the sentence patterns covered.
- 6) They should be able to answer in the different forms of structures prescribed in their texts.
- 7) They should be able to describe a familiar object in a couple of sentence in English.

કટાઈ જાવું તેના કરતાં તો બહેતર કે ઘસાઈ જાવું.

- 8) They should be able to write on a familiar objects a few lines within the limits of structures and vocabulary prescribed.

Expectations of Inspecting personnel from teachers of English:

- 1) He should preferably be a trained teacher with English as his special method. If such a personnel is not available selection should be made on merit.
- 2) He should be thoroughly acquainted with the syllabus and its aims and objectives.
- 3) He should have read the text books, parallel text book and supplementary readers thoroughly with the help of necessary available educational assistance.
- 4) He should be well conversant with the teaching aids available in the school and should know to use them effectively.
- 5) His pronunciation of English should be fairly accurate.
- 6) He should be able to plan his lessons in a realistic way so that they meet the real classroom needs.
- 7) He should know the general standard of achievement of his class. He should also know the abilities and limitations of different groups of pupils of his class and should be able to plan out his teaching programme keeping in view the categories of pupils.
- 8) He should know what different methods can be employed to make his day to day teaching more effective for the different groups of pupils of his class.
- 9) He should be able to detect why the pupils fail to achieve the desired level of English and should be able to devise ways and means for remedial teaching.
- 10) He should know the technique of educational evaluation and testing procedures both for diagnostic and remedial purposes.
- 11) He should know the principles of curriculum planning and should be able to plan his work accordingly. He should keep into mind the periods to be assigned, the objectives, the learning activities the methods of teaching, and the aids to be used and the evaluation.
- 12) He should be able to infuse enthusiasm among his pupils so that the pupils may be interested in supplementary reading.
- 13) He should be able to plan out enrichment programmes for gifted pupils.
- 14) He should be conversant with the scientific efforts made by the research institutes for the teaching of English in India.

समाजची आजगा शरने अनोभी दुनिया रयो.

Expectations of the managements of the school from the inspecting personnel:

- 1) Looking to the immediate requirements of the managements of the school, vocational courses for training teachers of English who are found weak or who need or wish training may be organised by the educational department or the concerning district agency.
- 2) Co-inspectional activities like co-ordinating the efforts of co-ordinators, teachers, educators, educational clubs, etc. in the field of the teaching of English may be undertaken for the benefit of groups of teachers of English working in urban and especially in rural areas.

Expectations of the inspecting personnel from his department:

- 1) Less burden of the routine table work.
- 2) Time and assistance to enrich their own competency over the subject and methodology. Assistance such as books, journals, magazines should be provided to them. They should have the facility to publish or rolled out the subject material if they wish.
- 3) Orientation and Refresher programmes to provide them better competency.

પન્ય છે તેને કે જેને આદર કરતાં આવડ્યું છે
પણ ઈર્ષ્યા કરતાં નહિ,
અનુસરતાં આવડ્યું છે પણ અનુકરણ કરતાં નહિ,
જે પ્રશંસા કરી જાણે છે પણ ખુશામત નહિ,
જે આગેવાની કરી જાણે છે પણ કાવાદાવા નહિ.

કોઈક દિવસ જે ધ્યેયનો પરાજય થવાના છે
તેમાં આજે વિજય મેળવવા કરતાં,
કોઈક દિવસ જેની ફતેહ થવાની છે
તેવા ધ્યેય કાજે અત્યારે હાર પામવાનું હું પસંદ કરું છું.

પોતે પસંદ કરેલા માર્ગને વળગી રહેવામાં
મક્કમ તો ઘણાં હોય છે;
ધ્યેયને વળગી રહેવામાં કોઈક જ.

કોઈના ઘૂંટારોલા એકડાને ન ઘૂંટો, પરિવર્તનશીલ બની આગળ વધો.

પરબીડિયું

— પ્રા. જયંત શાહ

સંધ્યાકાળે ગાયત્રીમાતાના મંદિરે મૌલિક પહોંચ્યો ત્યારે આરતી ઘઈ રહી હતી. આરતી પૂરી થતાં પ્રસાદ લઈ મૌલિક મંદિરની બહાર ગોકવેલા બાંકડા પર બેઠો. આરતીના દિવ્ય વાતાવરણે તેના મનને પુલકિત કરી દીધું હતું. શ્રાવણ મહિનાનો છેલ્લો સોમવાર હતો. આથી ત્યાં સોમનાથનો મેળો ભરાયો હતો. મંદિરના ધુંમટ પર શુક તારક સમી મરક્યુરી લાઈટ ચમકી રહી હતી. આસપાસ કરવામાં આવેલી રોશની ખૂબ જ સુંદર લાગતી હતી.

મૌલિકની નજર, સામે બાંકડા પર બેઠેલા પંડ્યા સાહેબ પર ગઈ. તે ઊંઠીને સીપો તેમની પાસે ગયો. ભાવપૂર્વક પગે લાગ્યો. તેની હાર્દિક ભાવનાથી પંડ્યા સાહેબની આંખોમાં ચમક આવી.

‘માફ કરજો ભાઈ, પણ મેં તમને ઓળખ્યા નહિ.’ ચરમાની ઠાંડી ઠીક કરતાં પંડ્યા સાહેબ બોલ્યા.

અરે સાહેબ..., હું મૌલિક, બાબુવાઈનો દીકરો, ચોથા ધોરણમાં હું આપના જ ક્લાસમાં હતો.

અરે.... હા.... હા.... બરાબર પેલા પીપલ્સ બેંકવાળા બાબુવાઈનો દીકરો.... હવે ઓળખ્યો. ઘણાં વર્ષો પછી તને જોયો એટલે ઓળખી ન શક્યો. છેલ્લા પંદર વર્ષથી નિવૃત્ત થયા પછી વડોદરા મોટા દીકરા જોડે રહેતા હતા. એક મહિનાથી જ જિલીમોરા આવ્યા છીએ. નાના દીકરાએ સ્ટેશન નજીક સ્ટેશનરીનો સ્ટોર શરૂ કર્યો છે... તારા પપ્પા, મમ્મી કેમ છે?

‘પપ્પા, મમ્મી મજામાં, હવે પપ્પાને સર્વિસમાં ત્રણ વર્ષ બાકી છે.’ મૌલિકે પંડ્યા સાહેબ પાસે બેસતા કહ્યું.

મૌલિક, તે ક્યાં સુધી અભ્યાસ કર્યો?

સાહેબ આપ સૌના આશીર્વાદથી હું એમ.કોમ.બી.એડ. થયો છું. શરૂઆતથી જ મને શિક્ષક થવાની તમન્ના હતી. આથી બી.એડ. કર્યું. પણ શુ કરું? હાલ એમ.કોમ.બી.એડ.ની કોઈ જાહેરાત જ નથી....

તો હાલ તું શું કરે છે?

સાહેબ, હમણાં તો બે વેપારીઓને ત્યાં નામું લખવા માટે જાઉં છું. પાંચેક જેટલા ટ્યુશન આવે છે, અને હમણાં કોમ્પ્યુટરનો કોર્સ પણ શરૂ કર્યો છે.

ચાલો.... સારૂ, કંઈ ને કંઈ કરતા રહેવું જોઈએ, આજે તો ઉચ્ચ શિક્ષણની પણ કોઈ કિંમત રહી નથી. શિક્ષક થવા માટે પણ ડોનેશન..... મારા નાના દીકરાને એટલા માટે જ મેં બી.એડ. કરવાની ના પાડી હતી. આ જે તો બી.એડ. કરીને પણ શું કામદો... બેકારી જ એટલી બધી છે કે નોકરી, તો મળે ત્યારે ખરી... અને વળી જગ્યા હોય તો પાઠ્યુ ડોનેશન.... પરુ ચાલી રહ્યું છે, આજે બિચારો સામાન્ય મધ્યમ વર્ગીય માણસ, ડોનેશન અંગેના પૈસા ક્યાંથી લાવે? જેમ તેમ તો ગુજરાન ચાલતુ હોય....

સાહેબ..., હવે તો ડોનેશન પણ હપ્તેથી જ લેવાતુ હોય છે. એડવાન્સ ચેક લ નથી લેવાતા હોય છે.

શું વાત કરે છે? આતો ખરો જમાનો આવ્યો..., શિક્ષણમાં પહેલાં આવાં કઠી સાંભળેલું નહિ, અમારા જમાનામાં તો શિક્ષક માટે સામેથી બોલાવીને... નોકરી આપતા.

વિચાર કરતાં જ્ઞાન સાગું

મને તો એક જ ઈચ્છા છે સાહેબ..., કે મારા પપ્પા નિવૃત્ત ધાય તે પહેલા મને નોકરી મળી જાય તો સારું... ભલેને હજારેક ઓછા મળે, પણ બેંક કે વીમાકંપની કરતા શિક્ષકની નોકરી મળે તો સારું...

હા..., શિક્ષકનો વ્યવસાય એટલે સર્વોત્તમ. બીજા કોઈ ક્ષેત્રની સરખામણીમાં જો વ્યક્તિને સાચો રસ હોય, તો શિક્ષણકાર્યમાં કાર્યસંતોષ પણ ખરો...

સાહેબ, મને હમણાં એક નવી શરૂ થયેલ કોલેજ માંથી વ્યાખ્યાતા માટે ઈન્ટરવ્યુ લેટર આવ્યો હતો. હું તો રાજી થયો. પણ તે લેટરમાં ઈન્ટરવ્યુ તારીખ જ બાકી હતી. કાર્યાલય ઉપર પૂછ્યું તો ક્લાર્કે હસતા હસતા કહ્યું કે, “અમે જાણીબૂઝીને જ તારીખ લખી નથી. જુઓ તમારે ઈન્ટરવ્યુમાં હાજર રહેવું હોય, તો સૌ પ્રથમ તમારી ડ્રેનેશન માટેની કેટલી તૈયારી છે તે જણાવો...” મારે તો જવા આવવાનો અને અરજી કરવાનો ખર્ચ માથે પડ્યો.

આજે લોકો પણ ખરી ખરી તરડીબો અજમાવે છે. આવું કરતા જરા શરમ પણ અનુભવતા નથી. આ કરતા તો કેન્દ્રસ્થ નિમણૂક પદ્ધતિ અમલમાં મુકવી જોઈએ, તો કંઈક નોકરી મેળવવામાં સરળતા ધાય. સાહેબ, મને તો એમ જ લાગે છે કે લાઈન પસંદ કરવામાં જ મારી ભૂલ હતી. શિક્ષક થવા માટે આર્ટ્સ કે સાયન્સમાં ગયો હોત તો માધ્યમિકમાં પણ નોકરી મળી ગઈ હોત. ઉચ્ચતર માધ્યમિકમાં તો હવે, કોઈ શક્યતા દેખાતી નથી.

મૌલિક, નોકરી માટે એવું છે કે દરેક જગ્યાએ પ્રયત્ન કરતા રહેવું, ક્યારેક આપણું નસીબ પણ જોર કરતું હોય તો મળી જાય. વતનથી દૂર જવા માટે પણ તૈયારી રાખવી પડે.

હા સાહેબ સાચી વાત છે... મારા પ્રયત્નતો દરેક જગ્યાએ ચાલુ જ છે. હમણાં રેલ્વેમાં પણ કોર્મ ભર્યું હતું. (થોડીવાર મોન રહી મૌલિકે કહ્યું.) ચાલો સાહેબ ત્યારે હવે હું જઈશ ખૂબ વાતો થઈ, આનંદ થયો. મારે લાયક કંઈ કામકાજ હોય તો કહેજો. અમે વિશ્રામનગર ૧૭ નંબરમાં રહીએ છીએ. ક્યારેક આવો તો આનંદ થશે...

હા ભાઈ ક્યારેક એ તરફ આવવાનું થશે તો જરૂર આવીશ... મારી હાર્દિક શુભેચ્છા છે કે તને શિક્ષકની જ નોકરી મળે... આવજે...

મૌલિક સાચકલ મૂઠીને ઘરમાં દાખલ થયો કે તેના મમ્મી (શાંતાબહેન) બોલ્યા, કેમ દીકરા આજે કંઈ બહુ મોડું થયું?

મમ્મી આજે પેલાં પંડ્યા સાહેબ મળ્યા હતા. ચોથા પોરણના મારા ક્લાસ ટીચર. એમનો સ્વભાવ બહુ સરસ, ખૂબ વાતો કરી, મજા આવી. તેમણે તો મને શિક્ષકની જ નોકરી મળે એવી શુભેચ્છા પાઠવી છે.

જો દીકરા પીરજ રાખ, બધું થશે... સમયથી પહેલા અને નસીબથી વધારે કોઈને કંઈ મળતું નથી. અને ભગવાનને ત્યાં દેર છે અંધેર નથી આજે મોંઘવારીમાં તું આટલું ભણ્યો તે એમની ઓછી કૃપા છે. દરેકને જિંદગીની શરૂઆતમાં સંઘર્ષ તો વેઠવો જ પડે.

ઘોડા દિવસો વીત્યા પછી એક દિવસ સાંજે મૌલિકના પપ્પા (બાબુભાઈ) એકદમ ખુશહાલ ચહેરે ઘરમાં દાખલ થયા અને કહ્યું, “મૌલિક એક અરજી લખીને તૈયાર કરી દે, આપણી જ બેંકમાં ક્લાર્ક માટેની જગ્યાઓ ભરવાના છે.”

બેંક તરફથી લેખિત પરીક્ષા લેવામાં આવી. તેમાં મૌલિકને સફળતા મળી. ઘરમાં તો આનંદનું

જે રસ્તેથી પસાર થવાનું છે તેને કાંટાળો ન બનાવો.

વાતાવરણ હતું, કે હવે મોલિકને ચોક્કસ બેંકમાં નોકરી મળી જશે. હવે માત્ર પર્સનલ ઈન્ટરવ્યુ જ બાકી હતો.

બીજે અઠવાડિયે પર્સનલ ઈન્ટરવ્યુ હતો. મીલિકે ખૂબ સારી રીતે જવાબો આપ્યા. ઘેર આવી ઈન્ટરવ્યુનું શું પરિણામ આવે છે તેની ઈતેજારી કરી રહ્યો હતો. સાંજે સાત વાગે તેના પપ્પા ઘેર આવ્યા. પણ આશ્ચર્ય વચ્ચે તેના પપ્પાના મુખ પર નિરાશાના વાદળ છવાયેલા જોતાં જ મોલિકને મનમાં પ્રાસકો પડ્યો.

આરામ ખુરશીમાં બેસતા બાબુભાઈ બોલ્યા, 'આપણું કામ નહિ થયું.' પેલા રસિકભાઈ ખરાને.... એમના છોકરાની વહુને લેવામાં આવી, બી.એસ.સી. છે. પોતે ડિરેક્ટર એટલે પોતાનું કરાવી ગયા.

ચેરમેન હર્ષદભાઈએ આપણા માટે ખાસો પ્રયત્ન કર્યો પણ રસિકભાઈ માઠાભાવે માણસ એટલે એમનું કંઈ ચાલ્યું નહિ. છેલ્લી ઘડીએ બધી રમત રમાઈ ગઈ.

કેમ.... તે રસિકભાઈને ત્યાં શું ખોટ છે? ઘરમાં ચાર વ્યક્તિ કમાનાર છે અને આપણો મોલિક તો પાછો એમ.કોમ. થયેલો. મરું ચાલે છે તમારે ત્યાં તો.... આટલાં વર્ષોથી તમે નિષ્ઠાપૂર્વક બેંકની સેવા કરી, તેની પણ કટર.... (આટલું બોલતાં બોલતાં તો શાંતાબહેનની આંખોમાં પાણી આવી ગયાં.)

મોલિક આ બધી વાતો સાંભળી ખૂબ નિરાશ થયો, અને સાયકલ લઈ સ્ટેશન તરફ ચાલી નીકળ્યો. લાઈટના પ્રકાશથી દૂર પ્લેટફોર્મના અંતિમ બાંકડા પર એકાંતમાં જઈને બેઠો. ચંદ્ર તરફ દ્રષ્ટિ સ્થિર કરી એ વિચારે ચડી ગયો. વિચારોના વમલમાં અચાનક તેનાથી રડાઈ ગયું. જેમ જેમ વિચારો આવતાં ગયાં તેમ તેમ રુદન વધતું ગયું. તેને નોકરી નહિ મળી તેનું ખાસ દુ:ખ ન હતું, પણ આટલાં વર્ષોની તેના પપ્પાની નિષ્ઠાભરી નોકરીની કોઈએ કટર ન કરી. મારે કારણે જ પપ્પાને આ દુ:ખ, અપમાન સહન કરવું પડ્યું ને, એ વિચારો તેને હચમચાવી ગયા. રુદનથી તેના મનને ધોડીક હળવાશ લાગી. તે જ સમયે રેડિઓ પર ક્યાંક ગીત વાગી રહ્યું હતું.

'રુક જાના નહીં તું કહીં હાર કે,

કાંતેં પે ચલ કે મિલેંગે સાયે બહાર કે.... ઓ રાહી... ઓ રાહી....'

એકાદ મહિના પછી સવારે ઊંઠીને ચા પીતી વેળાએ, તે એકલો જ મૂછમાં મરક મરક ઘઈ રહ્યો હતો. બાબુભાઈએ પૂછ્યું કેમ, આજે કંઈ બહુ ખુશ જણાય છે ને? કેમ ચાલે છે દીકરા, તારો કોમ્પ્યુટરનો અભ્યાસ?

પપ્પા, કોમ્પ્યુટરમાં તો હું થઈ જ શીખી ગયો છું. અને મને ખૂબ મજા પણ આવે છે. આ તો.... આજે એક સુંદર મનોહર સ્વપ્ન આવ્યું હતું. (મીલિકે હસતાં હસતાં કહ્યું.) હું મારી ટાટા હાઈસ્કૂલમાં આઠમા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓને એડાઈન્ટ્રસ્ટીમાં કોમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ બતાવી રહ્યો હતો. શાળામાં આઠમા ધોરણથી જ કોમ્પર્સનો અલગ વિભાગ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. અને નવમા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓને વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અંગે લજાવતો હતો. ત્યાં જ મારી આંખ ઉપડી ગઈ. કેવું અદ્ભૂત સ્વપ્ન! જો ખરેખર આવું થાયને તો મારા જેવા બી.એ.ક. થયેલા કોમ્પર્સનાં કેટલાયે વિદ્યાર્થીઓનું શિક્ષક ધવાનું સ્વપ્ન સાકાર ઘઈ જાય. અને માધ્યમિક વિભાગમાં નોકરી મળી શકે.

જો દીકરા, શ્રદા અને ધીરજ રાખ કદાચ ભવિષ્યમાં એવો ફેરફાર આવે પણ ખરો.

હુંદગીનું સર્વોપરી સુખ એ છે કે બીજાંઓ આપણને ચાહતાં હોય.

આમ ને આમ ત્રણેક મહિના પસાર થઈ ગયા. એક સવારે મૌલિક ધ્યાનમાં ભેડો હતો. ઈગતપુરી શિબિરમાં જઈ આવ્યા પછી આ વિપશ્વના પદ્ધતિ ઘણી જ કારગત નીવડી હતી. તેનું મન પ્રસન્ન રહેતું હતું. સાપના પૂરી કરી એ છાપું વાંગવા ભેડો ત્યારે ટપાલી એક પરબીડિયું આપી ગયો. પત્ર તેના માસાજનો હતો. ખોલતા પહેલાં જ તેને ખ્યાલ આવી ગયો કે પેલી લગ્ન અંગેની જ વાત લખી હશે. માસાજ પદ્ધતિ ખરા છે... નોકરીના ઠેકાણા નથી ને લગ્નની વાત... જિજ્ઞાસાવશ તેણે પત્ર વાંચ્યો.

સ્નેહી શ્રી બાબુલાલ, શાંતાબહેન તથા બિ. મૌલિક,
કુશળ હશે.

અગાઉ આપણા મૌલિક માટે એડવોકેટશ્રી રમણભાઈની દીકરી મૌસમીને જોઈ હતી. તે બાબતે તેમની હા આવી ગઈ છે. આવતા મેં મહિનામાં લગ્ન લેવાનું વિચારે છે. અને મૌલિક માટે જણાવ્યું છે કે તેમના સંચાલન હેઠળની ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક વિભાગના કોમર્સના એક શિક્ષક કાયમી ધોરણે અમેરિકા જઈ રહ્યાં છે, એટલે તે જ જગ્યા પર આવતા જૂન મહિનાથી શિક્ષક તરીકે મૌલિકને નિમણૂક મળી જશે... અને બિલિમોરાથી નવસારી કંઈ દૂર ન કહેવાય અપકાઉન થઈ શકે, બસ એ જ...

વધુ રૂબરૂમાં મળીશું ત્યારે

લિ.
આપનો સ્નેહાપિન,
રશ્મિકાંત.

પત્ર વાંચતા જ મૌલિકના મુખ પર ખુશાલી રેલાઈ ગઈ. એ જ સમયે પડોશમાં રેડિયો પર ગીત વાગી રહ્યું હતું....

'જિંદગી.... કેસી હે પહેલી હાપે....
કભી તો રૂલાપે.... કભી તો હસાપે....'

સમસ્ત વિશ્વને ચાહવું
તેમાં કોઈ મોટી વાત નથી
સવાલ તો પાડોશમાં જ રહેતા
પેલા અભાગિયાનો છે.

સમાજથી અળગા થઈને અનોખી દુનિયા રચો.

ભારતીય (પ્રાચીન) અર્થ વ્યવસ્થા પર એક દષ્ટિપાત

પ્રા. પ્રફુલસિંહ જે. રાજ

પ્રસ્તાવના:

આજે સમગ્ર વિશ્વમાં આર્થિક વિકાસની બોલબાલા છે. ઝડપી રીતે આર્થિક વિકાસ સાધવા દરેક દેશ તેને યોગ્ય આર્થિક વ્યવસ્થા અપનાવે છે. આ આર્થિક પદ્ધતિ એટલે સમાજની જરૂરિયાતો સંતોષવા માટે જરૂરી નિર્ણય લેવા ઊભી કરવામાં આવેલી વ્યવસ્થા. દરેક દેશને કેટલીક સમસ્યાઓ હોય છે, દા.ત. કઈ વસ્તુનું, કેટલું, ક્યારે, કઈ પદ્ધતિથી ઉત્પાદન કરવું? તેની વહેંચણી કેવી રીતે કરવી? આ સમસ્યાઓના હલ માટે શાશ્વતો પોતાની વિચારસરણી મુજબ આર્થિક વ્યવસ્થા અપનાવે છે.

વિશ્વમાં હાલ ત્રણ પડારની અર્થવ્યવસ્થા જોવા મળે છે.

૧. મૂડીવાદી અર્થવ્યવસ્થા
૨. સમાજવાદી અર્થવ્યવસ્થા
૩. મિશ્ર અર્થવ્યવસ્થા

પ્રથમ બે અર્થવ્યવસ્થામાં 'વાદ' છે. વાદ ખંડનિય હોય છે. જ્યારે મિશ્ર અર્થવ્યવસ્થામાં બંનેના સારા તત્ત્વોનો લાભ લેવાનો પ્રયત્ન કરાય છે. ત્રણેય વ્યવસ્થામાં ત્રુટિઓ છે.

ભારતમાં હાલ મિશ્ર અર્થવ્યવસ્થા અપનાવાય છે. આઝાદી બાદ આપણ શાશ્વતો અર્થવ્યવસ્થાનું ભારતીયકરણ કરવું જોઈતું હતું. પણ ન કરતાં મિશ્ર આર્થિક વ્યવસ્થા અપનાવી. ભારતનો ભવ્ય અને દિવ્ય ઈતિહાસ અને સાંસ્કૃતિક વારસો પ્થાનમાં લીધો હોત તો શાશ્વતો ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા જરૂર સાંપડી શકી હોત. ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા એક ઉત્કૃષ્ટ અર્થવ્યવસ્થા હતી. જે સમાજની સ્થિરતા અને ધારણા માટે બેનમૂન છે. તો આવો, આપણે આપણી પ્રાચીન અર્થવ્યવસ્થા વિશે જાંખી મેળવીએ.

ભારતીય અર્થશાસ્ત્રની લાક્ષણિકતાઓ:

૧. ઉત્પાદન એ વ્યક્તિનો સ્વધર્મ છે.

મૂડીવાદી અર્થશાસ્ત્રમાં 'ઉત્પાદન વેચાણ માટે છે.' અને 'સમાજવાદી અર્થશાસ્ત્રમાં ઉત્પાદન ઉપયોગ માટે છે.' એમ મનાય છે. પરંતુ, ભારતીય અર્થશાસ્ત્રમાં ઉત્પાદન ન તો વેચાણ માટે છે કે ન તો ઉપયોગને માટે થાય છે. પરંતુ ઉત્પાદન એ તો વ્યક્તિનો સ્વધર્મ છે. તેથી વ્યક્તિ ઉત્પાદન કરે છે. એક કાળે આ વિચાર પર આધારિત સમાજ રચના હતી. તે કાળમાં અર્થને પ્રતિષ્ઠા ન હતી. પરંતુ, સદ્ગુણોને કિંમત હતી. જાતિધર્મ અને કુલધર્મ સંભાળી તેને સમાજમાં માન અપાતું. તે કાળનો હજમ પણ તેજસ્વી હતો. તે કાળમાં હજમને તેણે હજમત ક્યાં બાદ, તુરત જો પૈસા આપવામાં આવે તો તે પોતાનું અપમાન સમજતો. પૈસા આપનારને તુરત જ કહેતો આ મારો સ્વધર્મ છે, તે કાંઈ મારી મજૂરી નથી. સ્વધર્મ બજાવાનું પૈસામાં મૂલ્યાંકન ન થાય. તેથી હજમના શ્રમનું મૂલ્યાંકન ન કરતાં તેને તેની જરૂરિયાત તેને ઘરે બેઠાં પહોંચાડતી.

હે પ્રભુ, હું જે ઇચ્છું તે નહીં, પણ જે યોગ્ય હોય તે જ થજો.

૨. શ્રમ અ-મૂલ્ય છે.

ખાણસની આખરૂં, સ્ત્રીનું શીલ, રાષ્ટ્રની અસ્થિતા અને માના પ્રેમનું શું મૂલ્ય થઈ શકે? આ બધું અ-મૂલ્ય જ છે. તે જ રીતે શ્રમને અ-મૂલ્ય ગણવાનું શાસ્ત્રકારો કહે છે. જો શ્રમનું મૂલ્ય કરવામાં આવે તો માનવનું સામાજિક માનસિક અને નૈતિક અપમાનના ધાય, જે આપણે અત્યારે અનુભવી રહ્યા છીએ.

કોઈ સારા ચંપલ બનાવનાર મોચીને કહું કે મારે પગમાં પહેરવા ચંપલ નથી. તો એ મને ચંપલ બનાવી આપશે અને હું પણ મારો સ્વપ્ન સમજી મારી પાસે જે કાંઈ હશે તે તેને ઘરે પહોંચાડીશ. મોચી ગામના લોકો ઉપરના પ્રેમના કારણે જોડા બનાવે છે, અને તેને જોઈતી વસ્તુ તેના ઘરે પહોંચતી કરવામાં આવે છે, પણ તે તેના શ્રમના મૂલ્યાંકન તરીકે નહીં, પણ મોચી પ્રત્યેના પ્રેમના લીધે. સ્વપ્નના લીધે. ભારતીય અર્થશાસ્ત્રમાં શ્રમ અ-મૂલ્ય છે. અરસ પરસ સહકાર અને પ્રેમથી સમાજની પારણા સુંદર રીતે થઈ શકે છે.

જે શ્રમમાં નફો-નુકશાની નથી, એવા શ્રમને આધ્યાત્મિક કિંમત છે. તે કાળમાં સારામાં સારી વસ્તુ બનાવી તે લોકોને પ્રેમથી અપાતી. શ્રમની સાથે નફા-નુકશાનની વાત આવી કે શ્રમમાં શિથિલતા અને નિષ્પ્રેમ આવશે. તેજ રીતે જ્યાં સામુદ્રિક રીતે કામ થતું હોય ત્યાં પણ “શીનું તે કોઈનું નહીં.” તેવી ભાવના ઊભી થાય. પરિણામે વ્યક્તિનો વિકાસ કુંઠિત થાય.

૩. બાર્ટર પદ્ધતિ કરતાં ઉત્કૃષ્ટ...

ઘણાં લોકો કહે છે કે શ્રમનું મૂલ્યાંકન ન કરતાં સામેથી સ્વપ્ન સમજી જરૂરિયાતો ઘરે પહોંચાડવાની પદ્ધતિ બાર્ટર [વિનિમય] પદ્ધતિ જેવી છે. પરંતુ, બાર્ટર પદ્ધતિ અર્થશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ અપ્રગટ પદ્ધતિ હતી. તે પદ્ધતિમાં અને આપણી ભારતીય પદ્ધતિમાં જમીન આસમાનનો ફરક છે. બાર્ટર પદ્ધતિ એ એક પ્રકારની વિક્રમ પદ્ધતિ છે. તે મુજબ તમારી પાસે જોડા હોય તો તમે જોડા આપો. અને તેના બદલામાં દાળ, ચોખા, લો. પરંતુ, ભારતીય પદ્ધતિમાં બદલામાં ઘઉં, ચોખા આપવાના હોતા નથી. પરંતુ, જીવનની બધી જરૂરિયાતો પૂરી પાડવાની હોય છે.

જોડા બનાવવાવાળાએ જોડા બનાવવા એટલે તે પોતાની જવાબદારીમાંથી મુક્ત થાય છે. પછી તેની જરૂરિયાતો જોવાનું કામ બીજાઓનું છે. ભારતીય અર્થશાસ્ત્રમાં મોચીએ જોડા બનાવ્યા પછી તેને વેચવાનો પ્રશ્ન એકદમ ઉકેલવાનો નથી. ઉત્પાદન એ તો એનો સ્વપ્ન છે અને સ્વપ્ન મુજબ તે કામ કરે છે. પોતાનું બધું ઉત્પાદન સમાજને આપે છે અને વળતરમાં તેની બધી જરૂરિયાતો પૂરી પાડવાનું કામ સમાજનું છે.

૪. સ્વપ્ન દ્વારા કામ પ્રતિષ્ઠિત + આનંદદાયક બનતું :

ભારતીય અર્થ વ્યવસ્થામાં કર્મ સ્વપ્ન, ગણાતું તેથી તે પવિત્ર મનાતું અને કામને પાવિત્ર્ય મળતા તે honourable પ્રતિષ્ઠિત તો થતું જ. પરંતુ, તે સ્વપ્નનું આચરણ બીજાના હિતને માટે, સમાજને અને ભગવાનને માટે થતું હોવાથી તે કામ આનંદદાયક પણ બનતું હતું.

માને દોકરા પર પ્રેમ હોય છે તેથી તેને રસોઈ બનાવવામાં રૂચિ ઉત્પન્ન થાય છે. એટલું જ નહીં પણ તે કામ તેને બોજાઈપ નથી લાગતું. તે જે રીતે એકબીજા ઉપર પ્રેમ રાખીને ઉત્પાદન થતું હોય તો કાર્ય આનંદદાયક બની જાય છે. એક બીજા ઉપર પ્રેમ હોય અને એક બીજા માટે ઉત્પાદન હોય ત્યારે ઉત્પાદનમાં રૂચિ નિર્માણ થાય છે અને તે આચર્યક છે. સમાજને બદલવો હશે તો માની જે ભાવના છે તે ઉત્પાદનમાં લાવવી પડશે. આટલી એકાત્મતા સાપવી જ પડશે. આર્થિક કોયડાઓ ઉકેલવા માટે પણ આત્મીયતાથી તમારે સાથે બેસવું પડશે.

સાધન, તાલાવેલી, અનુભવ અને ઉપકાર.

૫. ઉત્પાદન માટેની આદર્શ ભાવના.....

ઉત્પાદન ઉપયોગ માટે છે એમ માનીએ તો તેમાં માનવીય સ્પર્શ આવતો નથી. ધારો કે એક રસોડામાં સો માણસ જમતા હોય, પ્રત્યેક માણસ દીક ત્રણ રોટલીના હિસાબે ત્રણસો રોટલી બનાવવી પડે. કોંક વૃદ્ધ, જેના દાંત મજબૂત નથી તે નરમ રોટલીની માંગ કરશે તો વ્યવસ્થાપક કહેશે અહીં સૌ સરખા, તેથી સરખી રોટલી જ બને તમારાથી ખવાય તો ખાઓ. ઉપયોગ માટે ઉત્પાદનમાં human touch રહેતો નથી. રોટલી બનાવતી વખતે ધ્યાનમાં લેવું જ પડે કે કઈ વ્યાક્રિત માટે તે બનાવાય છે. ઉત્પાદનમાં માનવીય સ્પર્શ જોઈએ એમ સમાજવાદીઓ કહેવા લાગ્યા છે. ભારતીય અર્થશાસ્ત્ર તો આગળ જઈને કહે છે કે ઉત્પાદનમાં human touch તો જઈએ જ, એટલું જ નહીં, પણ તેમાં દિવ્ય સ્પર્શ [Divine touch] પણ હોવો જોઈએ. અને ભારતે તેની સમાજ વ્યવસ્થાને લીધે આ વાત પ્રત્યક્ષ કરી દેખાડી હતી. ઘરમાં વધુ સાસુ સસરાને કેવી રોટલી જોઈશે તે ધ્યાનમાં લઈને કાબજીપૂર્વક રોટલી બનાવતી હતી. આજે યંત્ર યુગમાં પણ આ શક્ય છે. ઉત્પાદન ભગવાન માટે છે એ દષ્ટિ આવશે ત્યારે જ આ કોષ્ટકોનો ઉકેલ આવશે.

૬. ભારતીય અર્થશાસ્ત્રમાં 'મરજી મુજબ કામ' થતું-ઉત્પાદન બધું ઘરે જ થતું :

ધંધો ઘરે જ કરવામાં આવતો. તેથી તે માટે સમય નક્કી ન હતો. સુધાર સવારમાં બે-ત્રણ કલાક કામ કરે પછી કુટુંબીજનો જોડે વાતો કરે . મુલાકાતીઓ જોડે બેસે, ચા પાણી કરે. પછી પાછો કામે લાગે. સુધારને કોઈ કંઠેનાર નથી, કોઈ પૂછનાર નથી, પોતાની મરજી મુજબ કામ તે કરે છે. આવું કામ એ કાર્ય કરનાર માટે વિશ્રાંતિ જ ગણાય.

૭. ભારતીય અર્થશાસ્ત્ર સૌને માલિક બનાવે છે. - મજૂર નહીં.....

આજે તો હજામ, મોચી, કારીગર, કલાકર સૌને નોકરીમાં રાખીને મજૂર બનાવાયા છે. અને બધાને મજૂર બનાવવાવાળું અર્થશાસ્ત્ર એ અર્થશાસ્ત્ર કેમ કહેવાય? જેમાં માણસ માલિક મટી મજૂર બને તેમાં હડતાળ આવવાની જ.

ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા હજામને પણ માલિક બનાવે છે. બીજાનું કામ જે સમજીને કરે તે કદી હડતાળ પર ન જ જાય. નોકર હડતાળ પર જાય, પણ મા કદી હડતાળ પર ન જાય. બધાને માલિક બનાવનારી, માલિકી ટકાવવાવાળી અને છતાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રકારનો સમાજવાદ જેમાં છે એવી આ ભારતીય વ્યવસ્થા છે.

૮. ભારતીય અર્થશાસ્ત્રમાં અનેક પ્રશ્નોનો ઉકેલ છે.....

વહાને પ્રશ્ન થાય કે..... ભારતીય અર્થશાસ્ત્ર માત્ર જીવનની જ જરૂરિયાતો પૂરી પાડે તો પછી સંપત્તિ કેમ વધે? શું "દરેકને જરૂર પૂરતું મળે" એટલામાં જ ભારતીય અર્થશાસ્ત્ર સીમિત છે? જવાબમાં તેઓને કહી શકાય કે, 'પૂરતું' શબ્દ સાપેક્ષ છે. ભારતીય અર્થશાસ્ત્રમાં નફા માટે ઉત્પાદન નથી છતાં ઉત્પાદન તો થવાનું જ. વળી ભારતીય અર્થશાસ્ત્રમાં અપરિગ્રહની ભાવના જૂઠિત જ છે. પરિગ્રહને મર્યાદા હોઈ વધારે પડતા ધનસંચયનો પ્રશ્ન પણ રહેતો નથી.

બે તમે એ લખી આપીને ગીયે સહી કરી શકો તેમ ન હો, તો પછી એ બોલશો નહીં.

૯. ભારતીય અર્થશાસ્ત્રમાં માણસનો પંથો પહેલેથી જ નક્કી થતો.....

કોઈપણ વ્યક્તિને પાંચમાં વર્ષથી જ પોતાને શું થવું છે તેની ખબર પડવી જોઈએ અને તે વ્યક્તિ તે ખ્યાલથી શિક્ષણ લે તો જ તે પોતાના પંથોમાં ઉત્કૃષ્ટ માણસ થાય. માણસનો પંથો પહેલાંથી જ નક્કી થયો હોય તો તે તેમાં તજજ્ઞ થઈ શકે. નાનપણથી તે પંથો જાણી શકે. આનુવાંશિક ગુણો ટકી રહે. તેનો રોટલો નિશ્ચિત કોઈ વૃત્તિસંહાર પણ થાય નહીં અને તેથી માણસના સંપૂર્ણ વિકાસ માટે પૂરો અવકાશ રહે છે, તે શાંત સ્વસ્થ જીવન ગુજારી શકે. એટલું જ નહીં, પનસંચય ન થાય તે માટે સંપત્તિ ભગવાનની છે. તેવો શાસ્ત્રમાં સ્પષ્ટ આદેશ છે. ઉપરાંત તેના વિનિયોગની પણ સુંદર વ્યવસ્થા છે.

૧૦. ભારતીય અર્થશાસ્ત્રમાં વ્યક્તિવાદને સ્થાન નથી.....

સમાજને વધુ મહત્વ આપવામાં આવ્યું છે. તેથી વ્યક્તિગત સંચારાખોરી નથી. જે લોકોએ વ્યક્તિવાદનું પાપ સમાજમાં ઘુસાડ્યું છે, તેઓ આજના આ બધાં અનિષ્ટો માટે જવાબદાર છે. વ્યક્તિવાદ આવ્યો એટલે સંચારાખોરી આવવાની જ છે. વળી, આ સંગ્રહખોરી પોતાને જ ટેકો આપે તેવી જ રાજ્ય વ્યવસ્થા લાવશે. વ્યક્તિવાદ આપતાં આત્મનિરીક્ષણ થતું નથી. તેથી સ્વદોષ દેખાતા નથી. સમાજમાં આવી સ્વાર્થી મનોવૃત્તિ નિર્માર્ણ થાય ત્યારે વર્ગવિગ્રહ થાય તે નૈસર્ગિક જ છે. અને તે વખતે ક્રાંતિ અનિવાર્ય બને છે.

ભારતીય અર્થશાસ્ત્ર કહે છે કે પ્રત્યેક વ્યક્તિ બધાના સુખનો વિચાર કરશે ત્યારે જ બધાં સુખી થશે. જેમ સહજીવન માટે કુટુંબ એક થટક છે તેવી જ રીતે આખો સમાજ એક થટક બનશે ત્યારે જ સમાજમાં સ્થૈર્ય અને શાંતિ આવશે.

ઉપસંહાર :

ભારતીય સંસ્કૃતિ એ અર્થ અને કામનો યોગ્ય વિચાર કરી માણસને જીવન વિકાસ તરફ લઈ જવાની વાત કરે છે. બધાને માલિક બનાવવાવાળી, માલિકી ટકાવવાવાળી અને છતાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રકારનો સમાજવાદ જેમાં છે એવી આ ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા છે. એકબીજા પર પ્રેમ રાખી ઉત્પાદન કરવામાં આવે તો તે કાર્ય આનંદદાયક બની જાય છે. વ્યક્તિના મૂળભૂત કોષ્ટકોના ઉકેલ માટે સૂષ્ટિ તરફ જોવાનો દૃષ્ટિકોણ બદલાવવા હકનું કર્તવ્યમાં રૂપાંતર કરવું પડે અને અર્થનું પ્રાધાન્ય ખલાસ કરવું પડે. આ માટે માણસની આર્થિક ઉત્પત્તિ પહેલાં સાંસ્કૃતિક ઉત્પત્તિ થવી જરૂરી છે. તો જ તેજસ્વી જીવનનિષ્ઠા, દિવ્યતા ઊભી થશે, તો જ રાષ્ટ્ર નવનિર્માણ પામી શકશે.

“સંસ્કૃતિ ચિંતન” પુસ્તકમાંથી સંકલિત

આ શ્રુષ્ટિનું રહસ્ય

રાખીના અંધકાર રામું પ્રગટ છે

જ્ઞાનની ઊમલાઓ

પરોટના ધુમ્મસ જેવી છે.

- શ્રી રવિન્દ્રનાથ ટાગોર

જો તમે એ લખી આપીને નીચે સહી કરી શકો તેમ ન હો, તો પછી એ બોલશો નહીં.

શિક્ષક ગરિમા

(શિક્ષકદિન સન્માન સમારોહ પ્રસંગે અપાયેલ વક્તવ્ય) - ડૉ. સમ્બલ કાપડીયા

આજનો દિવસ આપની સંસ્થા માટે સુયોગ્ય, પવિત્ર દિન છે. સ્થાપના દિન છે. શિક્ષણનો વ્યવસ્થાપની સાર્વજનિક ત્યારે જ ગણાય, જ્યારે માનવ શક્તિની પરિચય કરાવતું તત્વ જાગ્રત ધાય! આ માર્ગ શોધવાનું ધનું જ ક્ષીન છે.

પરદેશનાં વૃદ્ધાશ્રમો જેલ કરતાં પણ ખરાબ છે. જનરેશન ગેપને કારણે જેમનો સતત તિરસ્કાર થાય છે, જેમણે પોતાની જાત વર્તમાન માટે ઘસી નાંખી છે તેવા વૃદ્ધોની સ્થિતી ઘણી દયનીય છે.

આજનો દિવસ સામાજિકજનનું નો જન્મદિન છે. શિક્ષકનું સર્જન કરવું એ મોટી વેશાનિક ચેલેન્જ છે. કુદરતી અકતોને પહોંચી શકાય. પરંતુ, જ્યારે સમાજનું અધઃપતન થાય, ત્યારે ધનાર વિનિપાતને ખાળવા માટેની એકમાત્ર આધારશીલા છે શિક્ષક! અનેક આંખીઓનો સરવાળો કરતાં જે આંખી બને, તે આંખીને ખાળવા માટે એક Strong Rock બનાવવાં જેટલું અચરું કાર્ય, એક સમર્થ શિક્ષક બનાવવાનું છે.

શિક્ષક બનવું એ સોથી મોટી, શ્રેષ્ઠ કઠી શકાય તેવી દિશામાન રૂપ ઘટના છે. શિક્ષણ કોને કહેવાય? શિક્ષક કોને કહેવાય? - આ બાબતોનું જ્ઞાન વિશ્વનો સમાજ આપણા ભારત દેશ પાસેથી લે છે. પરંતુ દુર્ભાગ્ય એ છે કે આજે આપણી પાસેનાં સત્વને આપણે ભૂલી જવા બેઠાં છીએ! આપણી સંસ્કૃતિની ભુનિયાદોને આપણે ભૂલી રહ્યા છીએ. કુદરત પણ કહે છે કે મેં બનાવેલ માનવજાતનાં સર્વશ્રેષ્ઠ પુખ્તો આ ભારતની ભૂમિમાં ઘઈ શકે, તેવું ખમીર તેઓ ધરાવે છે. અને આ ખમીર બહાર લાવવાની જવાબદારી શિક્ષકની છે. શિક્ષકનો વ્યવસ્થાપ માનવ સર્જન માટે જાતને ઈશ્વરનાં દૂત બનાવી શકે છે! 'શિક્ષકદિન' ભારતનાં રાષ્ટ્રપતિનાં જન્મદિનની ઉજવણી નથી. પણ એક શ્રેષ્ઠ શિક્ષકનો જન્મદિન છે.

શિક્ષકનો વ્યવસ્થાપ માત્ર રોજ-રોટી માટે નથી, પણ આપણું જીવન પૂર્ણરૂપે કે દીપમય બનાવવા માટેનો વ્યવસ્થા છે. આ એક સર્વશ્રેષ્ઠ ભાગવતું કર્મ છે. ઈશ્વરે સૃષ્ટિ સર્જી, પોતાનાં હાથ ધોઈ નાંખ્યાં નથી. પણ શ્રેષ્ઠ માનવત્વ કહેવા માટેનો કિમીયો શિક્ષકમાં પૂરી દીપો છે. કોઈ પત્થર ધોળીની શિલા બની જાય, જ્યારે કોઈક સર્વશ્રેષ્ઠ શિલ્પીનાં હાથે ચઢી જાય, તો કોઈ ઈશ્વરની મૂર્તિ બની જાય! પત્થરને પ્રભુની ગરિમા આપનાર આ શિલ્પીની આત્માની ચેતનામાં પ્રભુ વસે છે. શિક્ષકએ આવતીકાલ જાણનાર વ્યક્તિત્વ છે. ગમે તે માધ્યમ હોય, તે માત્ર સાધન જ છે. જે Transmit કરવાનું છે તે છે આંતર ચેતનાનું દેવતું! શબ્દ ખૂબ જ શક્તિશાળી છે. જેના દ્વારા નિર્દોષ બાલકની આત્મચેતના જગાવી શકાય, ત્યારે જ વર્ગ સ્વર્ગ બની શકે.

ભરૂચ, નર્મદાનાં કાંઠાની ભૂમિ ખૂબ જ મહાન છે. આ માટી દેવતું આપનારી, Channel રૂપ આ શિક્ષણ સંસ્થા એટલા માટે જ અગત્યની છે! આ ભૂમિમાં જગતનાં પ્રથમ પંક્તિનાં અર્ધશાસ્ત્રી સેમી બ્રોમ્બલાની, સર્વશ્રેષ્ઠ I.O. પરાવનારામાં ત્રીજા સ્થાને આવનાર ચક્રવર્તી રાજગોપાલાચારી, મેઘાવી રાજપુરુષ કનેયાલાલ મુનશી, ભારતનાં પ્રથમ ગવર્નર જનરલના પ્રથમ કાર્યકર તરીકે નિમજ્જી પાપનાર પ્રો. સી.એન.વકીલ ભરૂચ જિલ્લાનાં હતાં. કેન્સર નિખાંત શ્રી પ્રફુલ્લ દેસાઈ ભરૂચ જિલ્લાનાં છે. આમ, આપ શિક્ષક તરીકેની દિક્ષા નર્મદાની પવિત્ર ભૂમિમાં લઈ રહ્યા છો, જેના કારણે કમ્પ્યુટર પવિત્ર છે.

B.Ed એ માત્ર degree નથી. પરંતુ શિક્ષક બનાવવાની દિક્ષા છે. B.Sc. B. Com વગેરે degree ગણાય છે. પરમાત્માનો ધર્મ પૃથ્વી પર બજાવવાનું વરદાન એટલે B.Ed. ડૉ. સામાજિકજનને આ પ્રવૃત્તિને સ્વર્ગ

સહુથી મહાન ઇરાદા કરતાં સહુથી નાનું શુભ કાર્ય વધુ સારું છે.

તરીકે બજાવી. આ વ્યવસાય કપારેય વામણો કે પંતુજનો નથી. જગતના અનેક ક્ષેત્રો વિજ્ઞાન, ખગોળ, ઈજનેરી....વિગેરેમાં પ્રતિભા પ્રગટ થઈ શકે. જો છેલ્લી સદીનો અભ્યાસ કરીએ તો આ રાષ્ટ્ર એ એવું રાષ્ટ્ર છે, કે જેણે વિવિધ ક્ષેત્રોનાં સમર્થ અને શ્રેષ્ઠ પુરુષો પ્રગટ કર્યાં. પરંતુ એ બધા પોતાના વ્યવસાયમાં શ્રેષ્ઠ બનતાં પહેલાં શિક્ષકના વ્યવસાયમાંથી પસાર થઈને આવ્યા છે.

રામસ્વામી મુદલિયાર, ડૉ. રાધાકૃષ્ણન, ડૉ. ઝાકીર હુસેન, પ્રો. હુમાયુ કબીર, ડૉ. કે.એસ. શ્રી નિવાસ આયંગર, મધર ટેરેસા, મેડમ ક્યુરી, જગદીશ ચંદ્રબોઝ, મહર્ષિ અરવિંદ આ તમામ શિક્ષકો હતા. સંત બનીને જે પરમાત્માનાં ઉપાસક તરીકે પૂજ્યા તે સ્વામી રામતીર્થ એ પણ દાહોદની કોલેજમાં પ્રો. તીર્થરામ તરીકે પ્રાધ્યાપક હતા. જગતના શ્રેષ્ઠ વૈજ્ઞાનિક આઈન્સ્ટાઈન્સ પ્રથમ પંક્તિના બર્લિંગ યુનિ.માં પ્રોફેસર હતા. કાપરા, માર્ટિન લ્યુથર કિંગ જેણે આફ્રિકાની કાળી પ્રજા માટે જેહાદ જગાવી, અમેરિકાની ક્રાંતિ પછી સૌથી મોટી ક્રાંતિ લાવનાર પણ શિક્ષક હતા. આ બધાં કાંઈ સાહિત્યના પાત્રો, કલાકાર નથી. જેમણે સમગ્ર માનવ જાતને સંપન્ન કરી. આમ, આ ક્ષેત્રમાંથી વિગેરે તમામ ક્ષેત્રોમાં ભેટ મળી છે.

શિક્ષકનો વ્યવસાય વામણો નથી. શિક્ષકનું તત્વ, પ્રાથમિક શાળાથી કોલેજ સુધી, સ્ત્રી ભલે જુદી હોય, પાપાથી ટોચ સુધી તે એક છે. કયોલીટી ડાયમંડની છે. ભલેને તે કોલસા સ્વરૂપે હોય, કે કોહિનૂર સ્વરૂપે! કોહિનૂર બનવા માટે તે ખીણમાં તપ્યો છે, આ વ્યવસાય નિર્વિદ્ય કે નિઃપ્રાણ નથી. શિક્ષક બનવું એ પરમાત્માનું વરદાન, સર્વશ્રેષ્ઠ મોકો છે. જેનાથી આજીવન ઊજળી શકાય. આ એક શ્રેષ્ઠ યજ્ઞકાર્ય છે. આ એક પયગંબરનું કર્મ છે. પાઠરી તરીકેનું કર્મ છે. ઋષિ તરીકેનું કર્મ છે. આમ, આ કાર્ય બજાવતા જીવનમાં એક જ્યોતિ જલાવવાનો માર્ગ મળી રહે છે. જગતનાં શ્રેષ્ઠ મહાનુભાવમાં ડૉ. રાધાકૃષ્ણને એરિસ્ટોટલની વિભાવનાં Modify કરી. એરિસ્ટોટલે પોતાનાં ગુરુ પ્લેટોની વિચાર સરણીની વિભાવના પરથી એક દર્શન રજૂ કર્યું કે જે રાષ્ટ્રનો શિક્ષક એ રાષ્ટ્રમાં સર્વોચ્ચ સ્થાન પર બિરાજે અને જે રાષ્ટ્ર આ માટેનો માર્ગ મોકળો કરી આપે તે રાષ્ટ્ર જગતમાં સર્વોચ્ચ સ્થાન મેળવી શકે. ભારત એ એક માત્ર એવો દેશ છે, જેમાં પ્રભુએ આ દેશના લોકો પાસે કાર્ય કરાવ્યું કે, ડૉ. રાધાકૃષ્ણને ભારતના રાષ્ટ્રપતિ બનાવ્યા. એટલું જ નહિ પરંતુ ત્યારબાદ ડૉ. ઝાકીરહુસેનને ભારતના સર્વોચ્ચ શિખરે બેસાડ્યા. જે બંને શિક્ષકો હતા. આપણાં ભારતે આવતીકાલે જગતનાં ગુરુ બનવાનું છે. પ્રો. હરાર, જીમ ડિક્સન, આર્થર ક્લાર્ક, આલ્ડસ હક્સલી વગેરે..... એ ચારસો વર્ષ પહેલાં જે આગાહી કરી છે, નોસ્ટ્રેડેમસ કે જેણે ૮૦૦ આગાહી કરી છે. તેમાંથી ૭૦૦ આગાહી સાચી પડી છે. તેણે કહ્યું છે કે ભારત એ જગતનું ગુરુ બનાવાનું છે. જો આવું હોય, તો આ ગુરુત્વને પ્રાપ્ત કરવા, તે માટેનું સર્જન કરવાની જવાબદારી શિક્ષકની છે. આમ આપણે આજના શિક્ષક નથી. પરંતુ, આવતીકાલનાં શિક્ષક છીએ, જે રાષ્ટ્રને ગુરુપદ અપાવવાનાં છે!

પરમાત્માએ, અલ્લાહતાલાએ સંકલ્પ કર્યો છે. આ સંકલ્પને અમલમાં મુકવા માટે જ આ જીવતી માટીને પોતાના કર્મક્ષેત્ર તરીકેની ભૂમિ બનાવીને આ શિક્ષકનો વ્યવસાય આપ્યો છે. આજે ડૉ. રાધાકૃષ્ણનનુના જન્મદિને, જેનો સંકલ્પ, શિક્ષક બનાવવાનો અને સમગ્ર ભારતને શિક્ષકમય બનાવવાનો હતો, તેવા સંકલ્પનિષ્ઠ યુગપુરુષના જન્મદિને તેમને શ્રદ્ધાંજલી અર્પી એવી પ્રાર્થના કરીએ કે આપનાં પતિતપાવનની માયાજાળમાંથી ભારતના આત્માને જગાવી શકાય. ભારતને શ્રેષ્ઠ, સમર્થ, તેજસ્વી રાષ્ટ્ર બનાવવા, અમે સૌ પાયાના પત્થર બની શકીએ. શિક્ષકના વ્યવસાયને યદ કિંચિત્ત દીપાવી શકીએ, તેવા આશીર્વાદ મળે, જન્મદિને કરેલી માંગણી સદાય સ્વીકારાય છે. ડૉ. રાધાકૃષ્ણનું શિક્ષક જગતના ભીખ-પિતામહ છે. આમ, તેમની પાસે સૌપ્રથમ હક્ક સંતાન સમા શિક્ષકનો છે. આમ, આ જન્મમાં બે-ચાર શિખર સર કરી શકીએ. પછી ભલેને બે ચાર જન્મે એવરેસ્ટ સર કરી શકાય!

જીવવાની ઇચ્છા માં મૃત્યુનું બીજ છે. જ્યાં એ ઇચ્છા ગઈ કે મૃત્યુ મર્યું.

વ્યક્તિત્વ

(આંતર કોલેજ વ્યાખ્યાન તા.૧૯/૮/૮૫.)- ડૉ. શશીકાન્ત શાહ

વ્યક્તિનું સાદું દેખાવું અને Personality સારી હોવી, એ બંને પર્યાય નથી. સારો દેખાવ એ વ્યક્તિત્વનો નાનકડો ભાગ છે. બાહ્ય દેખાવ એ તો એક માત્ર અંશ છે. Personality એ તો પૂણ જ વિશાળ અર્થ પરાયે છે. તેમાં ઘણી બધી બાબતોનો સમાવેશ થાય છે. સાપારણ દેખાવ, ઓછી ઊંચાઈ કે કડરૂપો દેખાતો માણસ પણ સારું વ્યક્તિત્વ પરાવી શકે છે.

Persona ---> Mask ---> બુરાખો, મોહરું (ગ્રીક શબ્દ)

ગ્રીક નાટકોમાં પાત્ર પોતાની ભૂમિકા મુજબ મહોરું પહેરતા. આમ, આ શબ્દ પરથી Personality શબ્દની ઉત્પત્તિ થઈ છે. પ્રત્યેક વ્યક્તિ બે પ્રકારના વ્યક્તિત્વ પરાયે છે.

૧. બાહ્ય વ્યક્તિત્વ કે જે દુનિયાને બતાવે છે.

૨. આંતરિક વ્યક્તિત્વ.

બહારની દુનિયા સાથેના સંબંધથી વ્યક્ત થતું વ્યક્તિત્વ એટલે બાહ્ય વ્યક્તિત્વ, જ્યારે ઘરમાં તેના વ્યવહારથી છતું થતું વ્યક્તિત્વ એટલે આંતરિક વ્યક્તિત્વ. મનોવિજ્ઞાન ક્ષેત્રે કે જેને સારા વ્યક્તિ બનવું હોય, તેમણે આ બે વ્યક્તિત્વ વચ્ચેનું અંતર પટાડવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. (દા.ત. Physicsમાં Paralex Remove કરવું.) આમ, વ્યક્તિના લક્ષણોને સ્પર્શતી વ્યાપક ઘટના એટલે વ્યક્તિત્વ. મનોવિજ્ઞાનમાં સોષી વ્યવહાર આ માટે થયું છે. વ્યક્તિત્વની જુદી જુદી ત્રણસો વ્યાખ્યા છે.

• ઓલ્પોર્ટની વ્યક્તિત્વની વ્યાખ્યા.....

વ્યક્તિત્વ મનોશારીરિક તંત્રનું ગતિશીલ સંયોજન છે. જે વિચાર અને વર્તનની તરલાને ધરે છે, જેનાં ઘડી વ્યક્તિનું વાતાવરણ સાથેનું આગવું અનુકૂલન નિર્ધારીત થાય છે.

મનોશારીરિક તંત્રનું ગતિશીલ સંયોજન એટલે કે જો વ્યક્તિ પરિસ્થિતિ મુજબ અનુકૂલન સાધી લે, તો આ વ્યક્તિનું તંત્ર Flexible ગણાય કે ગતિશીલ / Dynamic ગણાય, પણ તેમ ન કરી શકે તો તેનું મનોશારીરિક તંત્ર જડ ગણાય. સામાન્ય રીતે કોઈ એકદમ જડ કે એકદમ ગતિશીલ હોતું નથી. પ્રત્યેક જણ બે ની વચ્ચે હોય છે, સારું વ્યક્તિત્વ એ પૂરેતું ગતિશીલ બિંદુ નજીક હોય. જ્યારે જડ વ્યક્તિત્વ પોતે નિમ્નતમ બિંદુએ હોય. આ બંને વચ્ચે સાતત્ય રેખા હોય છે. જે વ્યક્તિનું સમાયોજન Adjustment અનુકૂલન સાદું તેનું વ્યક્તિત્વ સાદું.

વ્યક્તિત્વનાં પ્રકાર:

- વ્યક્તિત્વનાં આઠ પ્રકાર છે. બે મુખ્ય પ્રકાર છે. (૧) આંતરમુખી (૨) બહિર્મુખી
- આંતરમુખીમાં વ્યક્તિ ટોળામાં જતાં કરે. મિત્ર ન હોય. એકલતા પસંદ કરે.
- બહિર્મુખી વ્યક્તિ નેતાગીરી સ્વિકારે, સમૂહમાં રહે વગેરે.....

સુંવાળી જિંદગી માટે પ્રાર્થના ન કરશો, પ્રથના કરતો બળવાન બનવાની.

પેટા પ્રકાર:

- ઈન્દ્રિયોધી પ્રેરાયેલું વ્યક્તિત્વ
- વિચારોધી પ્રેરાયેલું વ્યક્તિત્વ
- લાગણીધી પ્રેરાયેલું વ્યક્તિત્વ
- અંતઃસ્ફુરણાધી પ્રેરાયેલું વ્યક્તિત્વ

ઈન્દ્રિયોધી પ્રેરાયેલ વ્યક્તિત્વમાં વ્યક્તિ પોતાની ઈન્દ્રિયોની પ્રેરણાને અનુરૂપ વર્તન કર્યા કરે છે. સતત ટી.વી. જોયા કરવું, મનપસંદ ખોરાક-પોશાકનો જ ઉપયોગ કર્યા કરવો વગેરે... વગેરે. જ્યારે વિચારોધી પ્રેરાયેલ વ્યક્તિત્વમાં થયેલ ક્રિયા કે પ્રસંગનો પ્રતિભાવ વિચાર કરીને આપવામાં આવે છે. લાગણી પ્રેરિત વ્યક્તિત્વમાં વ્યક્તિ પોતાના વ્યવહારમાં સામેની વ્યક્તિ કે ક્રિયા પ્રત્યે લાગણી કે ભાવને પ્રાધાન્ય આપી પ્રતિભાવ આપે ત્યારે તે લાગણી પ્રેરિત વ્યક્તિત્વ દર્શાવે છે. મોટા ભાગે લાગણી પ્રેરિત વ્યક્તિત્વ વધુ જોયા મળે છે. અંતઃસ્ફુરણા પ્રેરિત વ્યક્તિત્વમાં વ્યક્તિ મન અને હૃદયમાં થયેલી અંતઃસ્ફુરણાને ધ્યાનમાં રાખી પ્રતિભાવ કે ક્રિયા કરે ત્યારે રજૂ થતું વ્યક્તિત્વ અંતઃસ્ફુરણા પ્રેરિત વ્યક્તિત્વ હોય છે. વ્યક્તિએ શું કરવું તેનો ખ્યાલ અંતઃસ્ફુરણામાંથી મેળવે છે.

સારા વ્યક્તિત્વ માટે બાહ્ય દેખાવને ગોણ પ્રાધાન્ય આપી આંતર વ્યક્તિત્વને વિકસાવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. આ માટે સ્વભાવમાં નમ્રતા લાવવી, કાર્ય કરતાં પહેલાં અધિકારી કે વડીલની મંજૂરી મેળવી, દરેકના પ્રતિભાવનો યોગ્ય પ્રત્યુત્તર આપવો..... વગેરે વ્યક્તિત્વના ભાગ છે. સામાન્ય ક્રિયાઓ જેવી કે ખાવું, પીવું, બેસવું, ઊઠવું, હરવું-ફરવું..... માં પણ વ્યક્તિત્વ પ્રગટ થાય છે.

ધન્ય છે તેને કે જેને આદર કરતાં આવડ્યું છે
પણ ઈર્ષ્યા કરતાં નહિ,
અનુસરતાં આવડ્યું છે પણ અનુકરણ કરતાં નહિ,
જે પ્રશંસા કરી જાણે પણ ખુશામત નહિ,
જે આગેવાની કરી જાણે છે પણ કાવાદાવા નહિ.

કોઈક દિવસ જે ધ્યેયનો પરાજય થવાનો છે
તેમાં આજે વિજય મેળવવા કરતાં,
કોઈક દિવસ જેની ફતેહ થવાની છે
તેવા ધ્યેય કાજે અત્યારે હાર પામવાનું હું પસંદ કરું છું.

પોતે પસંદ કરેલા માર્ગને વળગી રહેવામાં
મક્કમ તો થણા હોય છે;
ધ્યેયને વળગી રહેવામાં કોઈક જ.

સજ્ઞાનમાંથી જ્ઞાન ઉત્પન્ન થઈ શકતું નથી.

વકૃત્ય કલા ખીલવણી

(શ્રી સંજીવસ શુકલાના તા ૮/૯/૧૯૯૫ના વક્તવ્યનું પ્રશિલણાર્થી દ્વારા સંકલીન.)

વિચારનું સૌક્ય રજૂ કરવાનું સભ્ય માધ્યમ વાણી છે. વકૃત્ય એ શિલ્પકનું ઘરેણું છે.

- સારા વક્તા ઘવા માટે ઝૂં નું ઉચારણ થાસ ખેંચીને કરવું જોઈએ.
- વક્તવ્યની શરૂઆતમાં ગમતી-ઓળખીતી વ્યક્તિ તરફ નજર રાખવી જોઈએ. ધીમે ધીમે આત્મવિશ્વાસ વધતાં સમગ્ર શ્રોતાઓની સાથે નજર મેળવી શકાશે. Eye Contact વધતાં શ્રોતાઓને પકડી શકાશે.
- યોગ્ય આરોહ અવરોહ કેળવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. સ્થળ, કાળ, પરિસ્થિતિ મુજબ સ્વર-લાગણીને જુસ્સાપુરુષ બનાવી શકાય છે. શબ્દો લાગણીથી બોલાવા જોઈએ. જુદા જુદા શબ્દો પર ભાર મૂકતાં વાક્યોના અર્થ બદલાઈ જશે.
- જે વિષય અને જે ભાષામાં પ્રભુત્વ હોય તે વિષય તે ભાષા પસંદ કરવી જોઈએ. અન્ય ભાષાના 'અવતરણ' નો અવરુધ ઉપયોગ કરી શકાય. શરૂઆત શેર, શાયરી, ઉદાહરણ, પ્રશ્નો કે પ્રસંગો દ્વારા કરી શકાય. જોકસનો ઉપયોગ ન કરવો જોઈએ.
- શ્રોતા ઓનું સામાજિક, શૈક્ષણિક સ્તર, ઉંમર, રૂચિ વગેરેને ધ્યાનમાં લઈ તેને અનુરૂપ વિષય તેવાર કરી તે પ્રમાણે ભાષા, ઉદાહરણોનો ઉપયોગ કરવો.
- મજાકમાં વિચાર અને કદ્યમાં લાગણીમાં બંને જરૂરી છે.
- યોગ્ય શરૂઆત થયા પછી વિષયની છલાવટ યોગ્ય રીતે કરો, ખોટી માહિતી-ખોટા આંકડા ન આપો. છેલ્લા સમયમાં તમારા વક્તવ્યને ટૂંકમાં મૂલવી પુનરાવર્તન કરી તમારા વ્યક્ત્યનું સૌ નો આભાર માની સમાપન કરો.
- વિરામને સ્થાન આપો. ઐક મુદ્દા પરથી બીજા મુદ્દા પર જતાં, વાક્ય પૂર્ણ થતાં કે શ્રોતાઓ હસતાં હોય કે વિચારતાં હોય ત્યારે થોડો સમય અટકો.
- વક્તવ્યને યોગ્ય સિવાય લખીને યાદ રાખવાની ટેવ પાડો. અરીસા સામે જોઈને મહાવરો કરવો જોઈએ.

આટલું ધ્યાનમાં રાખો.

- જિન જરૂરી ચેપ્ટાઓ ટાળો.
- વસ્ત્રપરિધાન અંતે કાચજી રાખો.
- વક્તવ્યના સમયગાળાને ધ્યાનમાં રાખો.
- વિષયોત્તર ન કરો.
- શરૂઆત અને અંત અસરકારક બનાવો.
- આત્મપ્રલાયા ન કરો.
- ખોટા ઉચ્ચાર ન કરો.
- કોઈની ટીકા ન કરો.
- સ્ત્રીને યોગ્યવાની ટેવ પાડો.
- નક્કી સમય કરતાં મોડા આવવાનું ટાળો.
- મિત્રો પાસેથી ત્રુટીઓ જાણી તેને સુધારો.
- સ્મિત અલંકાર છે.
- આત્મવિશ્વાસથી શરૂઆત કરો.
- માફી માંગીને શરૂઆત ન કરો.
- શ્રોતાઓને કેન્દ્ર સાથે રાખો. 'I' કાઢો.
- નજર સંપર્ક રાખો.
- બોલવાનું હોય ત્યારે ઓછું જમો.
- પર્મ- સાતિ પર ન બોલો.
- પુનરાવર્તન રાખો.

કર્મ છોડવું અશક્ય છે, કારણ કે છોડવું તે પણ કર્મ છે.

શિક્ષકનું સમાજ પરત્વે ઉત્તરદાયિત્વ

ડૉ. ઊર્મિલાબેન નાણાંવટી. (પ્રાચાર્યા, વી.ટી.ગોકસ્તી કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સુરત)

સમાજનાં ચાર પાયા છે: શિક્ષક, પરમગુરુ, રાજા અને સાહિત્યકાર. આ ચારેય સમાજ વડતરનું કાર્ય કરે છે. શિક્ષક એ સમાજ અને રાષ્ટ્રનો ધડવૈયો છે. શિલ્પી છે. શિક્ષક પ્રજાનું ઘડતર કરતો હોવાથી તેનું મૂલ્ય પદાર્થથી નહિ પરંતુ જ્ઞાન અને વ્યવહારથી ધવું જોઈએ. ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં શિક્ષક માર્ગદર્શક, વિશ્વાસપાત્ર સાથી અને અનુકરણીય આદરપાત્ર વ્યક્તિ છે.

શિક્ષક જ્ઞાનનું પરિમાર્જન કે પરિશીલન ના કરે તો સામૂહિક માધ્યમના યુગમાં તે વાસી બની જાય. શિક્ષક પ્રાધ્યાપક એ હાલતો-ચાલતો સર્વસાર સંગ્રહ (Encyclopedia) હોવો જોઈએ. જ્ઞાન દર દશ વર્ષે બેવડાય છે ત્યારે વિસ્તૃત માહિતી ના હોય તો કાંઈ નહિ, પરંતુ તે અંગે અજ્ઞાનતા ન હોવી જોઈએ.

શિક્ષકે લક્ષ્મીની લોલુપતા, ગૌરવની ખેવના ના રાખવી જોઈએ. તેણે રાજકારણ જાણવું જોઈએ પરંતુ તેનાથી દૂર રહેવું જોઈએ. શિક્ષકે પોતે જીવનદષ્ટિ કેળવવી જોઈએ જેથી તે વિદ્યાર્થીઓને કાંઈક આપી શકે. જે પુસ્તકથી નથી આપી શકાતું તે શિક્ષક પોતાના વ્યવહારથી, જીવનદષ્ટિથી આપી શકે છે. આમ શિક્ષક અનુશાસન, જીવનદષ્ટિ અને જ્ઞાનવૃદ્ધિના પાયા પર આદર્શ શિક્ષણનું ચક્ષતર કરી શકે છે. શિક્ષકનો વ્યવહાર વંદનીય બનતા તે ઉચ્ચ સ્થાન માટે હકદાર બની શકે છે. દેશની વિકૃતિ દૂર કરવામાં, સમાજ, રાષ્ટ્ર કે વ્યક્તિનો વિકાસ કરવામાં શિક્ષકની ભૂમિકા મહત્વની છે. નાના ઝરણાં જેવાં વિદ્યાર્થી પોતે સાગર ઘઈ શકવાની ક્ષમતા ધરાવે છે તેની પ્રતિતી શિક્ષક કરાવી શકે.

શિક્ષણ એ ત્યાગ, વિદ્યા, તપ અને નિષ્કાનું ક્ષેત્ર છે. શિક્ષણ એ ચોક્કસ, ધીમી ગતિએ ઘતી પ્રક્રિયા છે. શિક્ષણ એ ક્રાંતિનું મૂળ છે. આથી આ વ્યવસાયમાં જોડાયેલ શિક્ષકની ગરિમા ઘણી ઊંચી છે.

શિક્ષકના ચાર પ્રકાર પાડી શકાય. એક પ્રકાર પગારદાર શિક્ષક - આ શિક્ષક પાઠ્યક્રમ પૂરો કરે, પગાર મેળવી શકે પરંતુ વિદ્યાર્થીની શ્રદ્ધાનું ભાંજન - પૂજનીય ના બની શકે. બીજો પ્રકાર વગદાર શિક્ષક - તેઓ પોતે કાંઈ ન કરી શકે અને બીજાને કાંઈ કરવા પણ ના દે. ઉપરાંત વર્ગશિક્ષક તરીકે વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓનો પોતાના અંગત ઉપયોગ માટે મહત્તમ લાભ ઉઠાવે. ત્રીજો પ્રકાર ટ્યુશનિયા શિક્ષકો - આવા શિક્ષકોમાં પનલોલુપતા હોય છે. તેઓ વર્ગના સ્થાને ટ્યુશનમાં ભંભાવે. તેઓની નીતિ મામડા: પાંડવા: જેવી હોય છે. આવા શિક્ષકો પાછળથી પૂછાને પાત્ર બને છે. ચોથો પ્રકાર - આદર્શ શિક્ષક - જે પોતાને કાળે આપેલી જવાબદારી નિષ્ઠાપૂર્વક અદા કરે, અભ્યાસક્રમને પૂરતો ન્યાય આપે, પંધાક્રીય નિતીમત્તા રાખે, પોતાના વ્યવહારમાં ત્યાગ અને આદર્શના દર્શન કરાવે. આ શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓના હૃદયે વસેલો અને વંદનીય હોય છે.

માતા બાળકને શરીરરૂપી જન્મ આપે છે. શિક્ષક બાળકને દ્વિજન્મ આપી તેની સ્વ ઓળખ કરાવી તેનો સર્વાંગી વિકાસ કરે છે. જીવનના મૂલ્યો પોતાનામાં ઉતારી અન્ય માટે અનુકરણીય બને છે. તે સદા વિદ્યાર્થી રહી વિદ્યાવ્યાસંગી બને છે. જ્ઞાનની ક્ષિતિજ અનંત હોઈ પૂર્ણતાનો દાવો કોઈ કરી શકે નહિ પરંતુ બને તેટલી વધુ જાણકારી માટે પ્રયત્નશીલ હોય છે. દેશ, કાળ, સમય, સ્થાનને અનુરૂપ શિક્ષકે પોતાના વ્યવહારમાં પરિવર્તન લાવવું જોઈએ પરંતુ વિવેક ચૂકવો જોઈએ નહિ. વિદ્યાર્થી સાથે અંતર રાખી, વિદ્યાર્થીઓના અંતર સુધી પહોંચવાનું કામ શિક્ષકે કરવાનું છે.

આદર્શ શિક્ષક જ આદર્શ નાગરિક, સમાજ, રાષ્ટ્રનું ઘડતર કરી સાચા શિલ્પી-ધડવૈયાનું દર્શન કરાવી શકે છે.

સત્યની વ્યાખ્યા નથી. કારણ કે વ્યાખ્યાનો જ આધાર સત્ય પર છે.

પૂજે જનો સૌ ઊગતા રવિને

“ પૂજે જનો સૌ ઊગતા રવિને, જુગે છે કોણ આધમતા રવિને.”

ઊગતા સૂર્યના ગુણગાન શા માટે ગાવા જોઈએ? એનું એક કારણ એ દર્શાવવામાં આવે છે કે સૂર્ય આધમ્યા બાદ આખી રાત અંધકારમાં ઓસરી જાય છે અને અંધકાર સાથે સતત સંઘર્ષ કરતો રહે છે. આખી રાતના યુદ્ધ બાદ જ્યારે સૂર્યનો વિજય થાય છે ત્યારે તેના ગુણગાન ગાવા જ જોઈએ. સંઘર્ષનો સામનો કરીને વિજયી બનનાર પર લોકોની નજર કરે છે. એક શાયરે ઊગતા સૂર્યની વેદનાને આ રીતે વાચા આપી છે.

“સૂરજો કી તરહ મુજે હાલાતને પીસા હે, તબ જોકે ચઢાઈું લાગોકી નિગાહો મે.”

જે સંઘર્ષ કરે છે તેના ગુણગાન ગાવા એ વ્યાજબી વાત છે. એટલે જ તો આગિયો પણ આજ સંદેશ આપે છે કે તમારે તમારી નોંધ દેવડાવવી હોય તો ચમકારો બતાવો. અંધકારમાં ચમત્કારને જ લોકો નમસ્કાર કરે છે, એની નોંધ લે છે.

પરંતુ વાસ્તવમાં જોઈએ તો મોટાભાગના વ્યક્તિને આ વાતનો ઉપયોગ લાલચથી ખરડાયેલા પોતાના બદસૂરત ચહેરાને ઢાંકવા મહોરા તરીકે કરે છે. જ્યાં સુધી માનવી ભૌતિકવાદમાં જીવશે ત્યાં સુધી કેવળ સ્વાર્થ જ નજરે ચઢશે. એવો માનવી માત્ર ઊગતા રવિની જ પૂજા કરશે કારણ કે રવિ આખો દિવસ પ્રકાશ આપશે, પરંતુ જેણે પ્રકાશ આપી દીધો છે તેવા આધમતા રવિ તરફ નજર નાંખવાની પણ એને કુરસદ નહિ હોય! મિત્રો, માત્ર સ્વાર્થાદિષ્ટિથી જ ઊગતા રવિની પૂજા કરવી એ આંધળો સ્વાર્થ છે, માનવતાની ઉપેક્ષા છે. સૂર્ય કઈ રીતે ઊગે તે જોવાતું નથી, જોવાય છે માત્ર એટલું જ કે એ ઊગે છે!

ઘણીવાર આપણે આપણી પ્રગતિ જોઈને હરખાતાં હોઈએ છીએ, પરંતુ એ પ્રગતિની ગતિ કઈ દિશામાં છે એ વિશે વિચાર્યું છે? મિત્રો, સૂર્યના આગમનની નોંધ લો તેનો વાંધો નથી પણ શેણે આખો દિવસ જગત માટે ખર્ચે નાખ્યો છે એવા આધમતા સૂર્ય પ્રત્યે આદર દર્શાવી શકાય. માત્ર સવારના રંગીન વાતાવરણને જિંદગી માની બેસવાની ભૂલ ન કરવી જોઈએ. આધમતા સૂર્યને આદરભરી વિદાય આપો કે બીજી ખુશનુમાં સવારે આશાનો સંદેશ લઈને આવે! યાદ રાખો મિત્રો સૂર્યમુખીનું ફુલ પણ સૂર્યની સામે અક્કડ બની જાય છે અને આધમતા સૂર્યની કદર કરવા - નમસ્કાર કરવા નમી જાય છે.

સંકલન કર્તા - દિનેશ ટેડેલ (પ્રશિક્ષણાર્થી)

મંજિલને ઢૂંઢવા દિશા કપરી જવું પડે,

છોડી જૂનું વતન નવી નગરી જવું પડે;

યુગોથી મીટવાની તક એનું કામ છે,

શ્રીરામને જમાડવા શબરી થવું પડે;

બદલાની અપેક્ષા વિના સત્કર્મ જે કરે,

પથ્થરના દેવને કદી પ્રગટી જવું પડે;

સન્માન કેવું પામશો મૃત્યુ પછી અહીં,

જોવા તમાશો એકવાર ગુજરી જવું પડે;

--- ચૌહાણ યોગેશ ડી. (પ્રશિક્ષણાર્થી)

દરેક ધર્મ સત્યનો અંશાતાર છે.

“गुरु - शिष्य का संबन्ध”

ईस जगतका जो जो संबन्ध है, उसमें आखरी और सातवाँ मोक्ष-मार्ग का संबन्ध हैं। उस संबन्ध को व्यवहारमें गुरु-शिष्य - संबन्ध कहते हैं। इस संबन्ध को दुसरे संबन्ध से उत्तम संबन्ध माना जाता है। क्योंकि दुसरे सभी प्रकार के संबन्धों में स्थूल स्वार्थ भरा हुआ है, लेकिन गुरु - शिष्यके संबन्ध में स्थूल स्वार्थ नहि होता। इस संबन्ध में बहुत उच्च किसमकी मनोकामना - इच्छा है। उतना-ही-नहि लेकिन जब आत्मा भीतरसे जागृत होती है, और उसको ज्ञान की भूख लगती है, तबही इस संबन्ध की जरूरत बहार आती है। इसलिये जगत के सभी संबन्धों में गुरु-शिष्य का संबन्ध सबसे बड़ा और उच्च कोटि का माना जाता है।

ऐसा संबन्ध ज्ञान और सेवा का होता है। ज्ञान गुरु है और सेवा शिष्य है। क्योंकि ज्ञान जितना सेवा को अर्पित कराता है, उतना-ही-सेवा ज्ञान को अर्पित नहि कर सकती। दुसरी बात यह है कि शिष्य को गुरु बिना चल नही सकता लेकिन गुरु को शिष्य बिना चल सकता है। सेवा को ज्ञान बिना चल नहि सकता लेकिन पूर्णता के बाद ज्ञान को सेवा बिन चल सकता है। इस लिए ज्ञान गुरु है, और सेवा शिष्य है।

एक और लायक शिष्य ऐसा सोचता है, तब दुसरी ओर गुरुजी ऐसा सोचते हैं कि हमें अच्छे-होनहार शिष्य मिले जिसे हम हमारा उत्तम ज्ञान देकर अपने ज्ञान की सार्थकता पुरवार कर सका। इसलिये ज्ञान और सेवा दोनो अंग अेक समान है। उसको सलामत रखना चाहिये। क्योंकि उसमेही कल्याण है। ऐसा गुरु-शिष्य का दैवी संबन्ध है। गुरु शिष्य के बारे में एक कविने सच ही कहा है।

प्रित करे तो ऐसी करे, जैसे करे कपास।

जिते जी तक अंग ढके, मरे तक छोडे ना साथ॥

भारती मास्टर (प्रशिक्षणार्थी)

कमल ओटले अलिप्त पवित्रता.

ગણિત વિષયમાં પુનરાવર્તનની અસર

• પ્રસ્તાવના:

ગણિત શિક્ષણમાં પુનરાવર્તનનું મહત્વ વિશેષ છે. તેના અનુસંધાનમાં સંશોધકો ધોરણ-૧૦ ના વિદ્યાર્થીઓ ઉપર પ્રાયોગિક કાર્ય કર્યું હતું. આ પ્રાયોગિક કાર્યનો સૈદ્ધાંતિક આધાર તથા તે કાર્યની માહિતી અહીં પ્રસ્તુત છે. અમેરિકન જોડાણવાદી અને વસ્તુલક્ષિતામાં માનનારા ઈ.સ. ૧૮૭૪માં જન્મેલા એડવર્ડ એલ. થોર્નગ્રાઉક 'પ્રયત્ન અને ભૂલ' દ્વારા અધ્યયનની પ્રક્રિયા સમજાવે છે. તથા બાયક ક્યા સંજોગોમાં અધ્યયન કરે છે તે સમજાવે છે.

પ્રયત્ન અને ભૂલ દ્વારા અધ્યયનની પ્રક્રિયામાં અધ્યયન કરનાર સમગ્ર એક સમસ્યા જનક પરિસ્થિતિ (ઉનેજક) હોય છે અને નિશ્ચિત ધ્યેય ઉપર પહોંચવાનું હોય છે. તેના પ્રયત્ન સ્વરૂપે તે સાચા કે ખોટા પ્રતિચારો આપે છે. ભૂલ ભરેલા પ્રતિચારો ટાળે છે, અને સાચા પ્રતિચારો સંચરી રાખે છે.

પ્રયત્ન અને ભૂલ દ્વારા અધ્યાપનના નિયમનો એક પેટાનિયમ છે "પુનરાવર્તનનો નિયમ" આ નિયમ સમજાવતા પહેલા થોર્નગ્રાઉક જણાવે છે.

- ઉનેજક અને પ્રતિચાર વચ્ચેનું જોડાણ એટલે અધ્યયન.
- અધ્યયન કરવું એટલે જોડાણ કરવું અને અધ્યાપન કરવું એટલે એવી પરિસ્થિતિનું નિર્માણ કરવું કે જેથી ઉચ્ચનીય બંધનો રચાય.
- અધ્યયન માટેની શક્તિ એટલે બંધનોની સંખ્યા. બંધનોનો ભારો જેમ મોટો તેમ વિદ્યાર્થી હોશિયાર, ભારો નાનો તેમ વિદ્યાર્થી દોહ.

પુનરાવર્તનનો નિયમ આપતા થોર્નગ્રાઉક જણાવે છે. "ઉનેજક અને પ્રતિચાર વચ્ચેનું જોડાણ એટલે અધ્યયન, પુનરાવર્તનને કારણે આ જોડાણ દૃઢ બને છે." જે ક્રિયા ઉપયોગી છે. તેનું પુનરાવર્તન વધુ માય છે. દાખલો અણતા ઉત્તરની રીતનું પુનરાવર્તન ધાય છે. અને તે દૃઢ બને છે.

- સમસ્યા ક્ષયન: પ્રારાઉટરી ઈંગ્લિશ હાઈસ્કૂલ, સુરતના ધોરણ ૧૦ ના વિદ્યાર્થીઓ પર ગણિત વિષયમાં પુનરાવર્તનની અસર.

- હેતુ : ૧. ગણિત વિષયમાં અધ્યયનશક્તિ પર પુનરાવર્તનની અસર તપાસવી,
૨. પુનરાવર્તનથી અસર પામતા વિદ્યાર્થીઓના પ્રમાણનો અભ્યાસ કરવો.
- ઉત્કલ્પના : પુનરાવર્તનની અધ્યયનશક્તિ પર કોઈ અસર થતી નથી.
- નમુનાની પસંદગી : પ્રપ્રાયટી ઈંગ્લિશ હાઈસ્કૂલ, સુરતના ધોરણ ૧૦ ના ૩૦ વિદ્યાર્થીઓ.
- સંશોધન ત્રિપકરણો : ૧. વિદ્યાર્થીઓએ પ્રથમ કસોટીમાં મેળવેલ ગુણની યાદી.
૨. વિશિષ્ટ પદ્ધતિના ઉપયોગ વગર ૧૦ દિવસ (૨૦ કલાક)ના પુનરાવર્તન કાર્યબાદ લીપેલ કસોટીના ગુણની યાદી.
- મુખ્ય પ્રયોગ : પ્રપ્રાયટી ઈંગ્લિશ હાઈસ્કૂલના ધોરણ ૧૦ ના ૩૦ વિદ્યાર્થીઓ પસંદ કરી, તેમના પ્રથમ કસોટીના ગણિત વિષયમાં મેળવેલ ગુણની યાદી બનાવી. કોઈ પણ પ્રકારની વિશિષ્ટ પદ્ધતિના ઉપયોગ વગર ૨૦ કલાક (૧૦ દિવસ) પુનરાવર્તન કાર્ય કરી અંતે કસોટી લઈ મેળવેલ ગુણની યાદી બનાવી. બન્ને કસોટીના

ઐશ્વર્ય એ ઈશ્વરનો વિશેષ ગુણ છે. ભકત માટે તે વાંછનીય નથી.

ગુણોની યાદીનો અભ્યાસ કર્યો.

- સ્વલોકન : ૧. વિદ્યાર્થીઓએ બીજી ક્લોટીમાં, પ્રથમ ક્લોટી કરતાં ૧૧.૭૯% ગુણ વધુ મેળવ્યા.
૨. ડોઈ ૩૦ વિદ્યાર્થીઓ પૈકી ૨૧ વિદ્યાર્થીઓએ બીજી ક્લોટીમાં પ્રથમ ક્લોટી કરતાં વધુ ગુણ મેળવ્યા.
- તારણ : ૧. દશ દિવસના પુનરાવર્તન બાદ અધ્યયન શક્તિમાં ૧૧.૭૯%નો વધારો થાય છે.
૨. પુનરાવર્તનની ઈચ્છનીય અસર ૭૦% વિદ્યાર્થીઓ પર જોવા મળી.
- સમાપન : આ પ્રાયોગિક કાર્ય નાના પાયે હોવા ઉપરાંત ઘટિયુક્ત હોઈ શકે. આ ઘટિઓ નિવારી આ પ્રાયોગિક કાર્ય આગળ વધારી પ્રાપ્ત તારણોને આધારે શિલ્પ કાર્ય ફળદાયી બનાવી શકાય.
--- રાજેન્દ્ર પારેખ (પ્રશિક્ષકાર્થી)

આપણી અંદરથી જ પ્રકાશ સાંપડે છે.

યાજ્ઞવલ્ક ઋષિને રાજા જનકે પ્રશ્ન પૂછ્યો :

“ માણસને પ્રકાશ ક્યાંથી મળે છે? ”

“ સૂર્ય પ્રકાશ આપે છે.”

“ પણ સૂર્ય આથમે ત્યારે? ”

“ ત્યારે પેટાવેલો અગ્નિ એને શક્તિ આપે છે.”

“ પણ સૂર્ય, અગ્નિ કે દીપ ન હોય ત્યારે? ”

“ ત્યારે માનવીની વાણી - તેનો અવાજ પ્રકાશ આપે છે. ધ્વનિ થકી દિશા મળે છે.”

“ પણ જ્યારે ધ્વનિ પણ શાંત થઈ જાય ત્યારે માણસને ક્યાંથી પ્રકાશ મળે છે? ”

“ જ્યારે તમામ વસ્તુ અદૃશ્ય થઈ જાય ત્યારે માણસને તેનો આત્મા પ્રકાશ આપે છે.

• આત્માના અવાજ, પ્રકાશ અને શક્તિથી પછી તે જીવે છે.”

--- 'ઉપનિષદ'

• જે પુસ્તક આપણે વાંચીએ તે જો

બોપરી પર અફળાતા હથોડાની માફક

આપણને જગાડી-મૂકવાનું ન હોય

તો પછી

આપણે તે શા માટે વાંચવું જોઈએ?

પુસ્તક તો બરફ ભાંગવાની હથોડી જેવું હોવું જોઈએ

જે આપણી ભીતર

થીજ ગમેલા દરિયાને ભેદી શકે.

--- ફાન્સ કાફકા

સ્વાર્થ તો દેખીતો જ ઉઠાડો છે. મુખ્ય વાત પમાર્થથી બચવાની છે.

પ્રવૃત્તિ

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય એટલે અનેકવિધ શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓથી પ્રવૃત્ત સંસ્થા. ૧૯૯૫-૯૬ના વર્ષ દરમ્યાન કોલેજમાં યોજવામાં આવેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની રૂપરેખા નીચે દર્શાવી છે.

મુલાકાત અને વક્તવ્ય: • સંસ્થાના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થી અને હાલ પી. એસ. આઈ. શ્રી સુર્યવંશીની પ્રશિક્ષણાર્થીઓ સાથે તા.૨૨.૭.૯૫ના રોજ મુલાકાત અને વાર્તાલાપ.

• ખરોડના પરદેશ સ્થિત શ્રી ઈસ્માઈલભાઈ ભૈયાત, ઉપેશભાઈ ભૈયાત અને અન્ય મુલાકાતીઓ સાથે તા. ૧.૩.૯૬ના રોજ મુલાકાત ગોંડવી સંસ્થાની પ્રવૃત્તિ અને વિકાસ અંગે ચર્ચા કરી. • અંકલેશ્વર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓ સાથે તા.૫.૯.૯૫ના રોજ ગોંડવેલ મુલાકાતમાં સંસ્થાની તાત્કાલિક જરૂરિયાત અંગેની માંગણી અને લાગણી રજૂ થયા.

શાનગોષ્ઠિ: • ભરૂચ જિલ્લા વિજ્ઞાન મંડળ આયોજિત "સુર્યગ્રહણ વાર્તાલાપ" માં સંસ્થાના પ્રશિક્ષણાર્થી ગાયત્રીબેન જોષીએ એમિટિ હાઈસ્કૂલ ભરૂચ મુકામે તા. ૭.૧૦.૯૫ના રોજ ભાગ લીધો.

• શ્રીમતિ વી.આર.ભક્ત કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, પ્રમરેજમાં તા. ૧૯.૨.૯૬ના રોજ યોજાયેલા ભરૂચ, સુરત, વલસાડ જિલ્લાના ઉ.પા. શિક્ષકો માટેના સેમિનારમાં સંસ્થાના પ્રા. પ્રફુલ્લસિંહ રાજે "વાણિજ્ય વ્યવસ્થા" વિષયમાં તજજ્ઞ તરીકે સેવા આપી.

• જુહરાતીના આધ્યાપક સંપના જદ મા અધિવેશનમાં તા.૯/૧૦ માર્ચ, ૯૬ના રોજ જે.પી શોડ આર્ટ્સ કોલેજમાં પ્રા.જયંત શાહે ઉપસ્થિતિ દર્શાવી.

વ્યાખ્યાન: • "વકૃત કલા ખીલવણી" પર એમ. કે. લાં-કોલેજ, ભરૂચના પ્રાધ્યાપક અંગીરશ મુકલનુ તા.૯.૮.૯૫ના રોજ પ્રવચન.

• "શિક્ષક ગરિમા" પર એમ. કે. કોમર્સ કોલેજ, ભરૂચના પ્રાધ્યાપક ડૉ.અશિનભાઈ કાપડિયાનું પ્રવચન.
• "સુર્ય ગ્રહણ" પર એમિટિ હાઈસ્કૂલ, ભરૂચના મહાદનોશ શિક્ષક શ્રી સાર્થપ્રસાદ રાવલનું તા.૧૪.૧૦.૯૫ના રોજ વક્તવ્ય.

આંતરકોલેજ વ્યાખ્યાન: • પ્રથમસત્રમાં ડૉ. શશીકાંતભાઈ શાહનું "વ્યક્તિત્વ" પર તા.૧૯.૯.૯૫ના રોજ આંતર કોલેજ વ્યાખ્યાન.

• દ્વિતિય સત્રમાં ડૉ. ઉર્મિલાબહેન નાણાવટીનું "શિક્ષકનું સમાજમાં ઉત્તરદાયિત્વ" પર તા.૨.૧.૯૬ના રોજ આંતર કોલેજ વ્યાખ્યાન.

ઉજવણી: • 'રક્ષાબંધન' પર્વની ઉજવણી ગીત અને પ્રવચનથી કરવામાં આવી.

• 'સ્થાપના દિન' અને 'શિક્ષક દિન' પ્રસંગે સંસ્થાના પ્રા.જયંતભાઈ શાહનું એમ.ફીલ. (મનોવિજ્ઞાન) પદવી પ્રાપ્તિ માટે સન્માન. • 'શિક્ષક દિન' નિમિત્તે આચાર્યશ્રી અને અન્ય વક્તાઓના પ્રવચન, સ્થાપનાદિન અંગે મંડળના હોદ્દેદાર શ્રી વિનોદભાઈ વડીલની રજૂઆત તેમજ પરિવારની સભ્યોનું આયોજન કરવામાં આવ્યું.

• રાષ્ટ્રીય તહેવારની ઉજવણી પ્રસંગે તા.૧૫.૮.૯૫ 'સ્વાતંત્ર્ય દિન' અને તા.૨૬.૧.૯૬ના 'પ્રજાસત્તાક દિન' નિમિત્તે કોલેજના આચાર્યશ્રીના હસ્તે પ્રાથમિક શાળા ખરોડમાં ધ્વજવંદન સમારોહ.

• 'ગીતા જયંતી' તા.૬.૧૨.૯૫ ના રોજ પ્રા. પ્રફુલ્લસિંહ રાજે પ્રવચન તથા પ્રશિક્ષણાર્થીઓ દ્વારા ભાવગીત-ગીતા મહાત્મ્ય તેમજ પ્રાસંગીક રજૂઆત કરી.

- દિવાળી પ્રસંગે સુભેચ્છા સમારોહ, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમનું આયોજન તા.૧૮.૧૦.૯૫ ના રોજ કરવામાં આવ્યું.
- મહર સંક્રાંતિ પ્રસંગે તા.૧૫.૧.૯૬ ના રોજ પારંગિક પ્રવચન અને પ્રશિક્ષણાર્થીઓ દ્વારા માહિતી બોડ ઉપર રજૂ કરવામાં આવી.

સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ: • કોલેજનો વાર્ષિકોત્સવ તા.૧૯.૧.૯૬ ના રોજ ઉજવવામાં આવ્યો. જેમાં પ્રશિક્ષણાર્થીઓ દ્વારા ગીત, ગરબા, ભજન, કવ્વાલી, નાટક, મરાઠીનૃત્ય, ગીદા-ભાંગડા એકપાત્રીય અભિનયની રજૂઆત 'શ્રી અંજુમને ડાઈસ્કુલ, ખરોડના પ્રાંગણમાં કરવામાં આવી.

- તા.૧૮.૧૨.૯૫ના રોજ સુગમ સંગીતનો કાર્યક્રમ રાખવામાં આવ્યો જેમાં ગીત, ભજન, ટુચકા, એકપાત્રીય અભિનય રજૂ કરવામાં આવ્યા.

સહાયોગ: • તા.૧૦.૧૦.૯૫ના રોજ જ૧ વન્ય પશુ સંરક્ષણ અને પર્યાવરણ દિનની ઉજવણીમાં 'શ્રી અંજુમને ડાઈસ્કુલ, ખરોડ આયોજિત વડનૃત્ય સ્પર્ધામાં કોલેજના પ્રશિક્ષણાર્થી ગીતાબહેન પટેલ તથા યોગેશભાઈ ચૌહાણે નિર્ણાયક તરીકે અને આચાર્યશ્રીએ ઈનામ વિતરણ દ્વારા પ્રોત્સાહક તરીકેની ભૂમિકા પુરી પાડી હતી.

- તા.૧૬.૧૧.૯૫ના રોજ પાનોલી-ખરોડ જૂથશાળા આયોજિત રમત-ગમત સ્પર્ધામાં સંસ્થાના આચાર્યશ્રીએ ઈનામ વિતરણ સમારંભમાં સહયોગી બની માર્ગદર્શકની ભૂમિકા દર્શાવી.

- તા.૨૯.૧૨.૯૫ના રોજ ભરૂચ જિલ્લા વિજ્ઞાન મેળામાં ઝયડિયા મુકામે આચાર્યશ્રીએ વિભાગ-૬માં નિર્ણાયક તરીકે સેવા આપી.

- તા.૩૧.૧૨.૯૫ના રોજ 'શ્રી અંજુમને ડાઈસ્કુલ' ખરોડમાં યોજાયેલ ફી મેટ્રીકલ કેમ્પમાં પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ સ્વયં સેવક તરીકે સેવા આપી તથા આચાર્યશ્રી અને પરિવાર તેના આયોજન અને અમલીકરણમાં સહયોગી થયા.

- તા.૨૦.૧.૯૬ના રોજ ન્યુ ક્રિકેટ ક્લબ, ખરોડ આયોજિત ટુર્નામેન્ટમાં શિલ્ડ વિતરણ પ્રસંગે સંસ્થાના આચાર્યશ્રીએ પ્રોત્સાહક અને માર્ગદર્શક ભૂમિકા પુરી પાડી.

- તા.૧.૨.૯૬ના રોજ વડોદરા જિલ્લા આયોજિત વિજ્ઞાનમેળામાં વિદ્યુતબોર્ડ વિદ્યાલય, વડોદરામાં વિભાગ૫,૬ માં આચાર્યશ્રીએ નિર્ણાયક તરીકે સેવા આપી.

પ્ર.કા.શા.ને: • ડૉ. જે. એ. નાયકના "ગણિત સંશોધન અને સુધારણા" પરનો લેખ "ગણિત દર્શન" ઓક્ટોબર '૯૫ના અંકમાં નં.૨૫૦માં પ્રકાશિત થયેલ છે.

- ડૉ. જે. એ. નાયકના "ગણિત શિક્ષણ રમત-ગમત દ્વારા" વિષયક લેખ ગુજરાતમિત્ર તા.૨૯.૧.૯૬ના રોજ પ્રકાશિત થયો.

સ્પર્ધા: • શ્રી દેસાઈ વિજય પદ્મ વડનૃત્ય સ્પર્ધામાં સંસ્થામાંથી ટેલર નિલમબહેન અને રીનાબહેને તા.૨૭.૧૧.૯૫ના રોજ ભાગ લીધો.

- દિવાળીકાર્ડ રચના સ્પર્ધા યોજવામાં આવી જેમાં પ્રથમ ક્રમે જાદવ મનીષાબહેન અને દિતિયક્રમે પટેલ કલ્પનાબહેન આવ્યા.

- "ગિત્રને બંધન શબ્દોનું" ગિત્ર શીર્ષક સ્પર્ધા રાખવામાં આવી જેમાં પ્રથમ ક્રમે પટેલ રીનાબહેન, દિતિય ક્રમે ભટ્ટ દિપ્તીબહેન આવ્યા.

સિદ્ધી: • સંસ્થાના પ્રો. જયંત શાહે "અંકલેખર તાલુકાના વૃદ્ધોની સમસ્યાઓનું સર્વેક્ષણ" વિષય પર એમ.ફીલ.ની પદવી પ્રાપ્ત કરી.

શૈક્ષણિક કાર્યક્રમ : • વિષય વસ્તુ કસોટી તા.૩૧.૮.૯૫

- સુધ્ધ અધ્યાપન : સમજ : તા. ૧૭.૭.૯૫ થી ૪.૮.૯૫ પાઠ : તા. ૧.૯.૯૫ થી ૧૬.૯.૯૫
- એકાંતર પાઠ તા.૧૦.૧૦.૯૫ થી ૧૭.૧૦.૯૫
- બ્લોક ટ્રેનિંગ તા ૨૮.૧૨.૯૫ થી ૫.૧.૯૬ એમ.ટી.એમ શાળામાં યોજાયું.
- મધ્યકેતર શિક્ષણ કાર્યક્રમ: તા. ૮.૧.૯૬ થી ૧૩.૧.૯૬ શ્રી આર. જી. પંડ્યા હાઈસ્કૂલ, ડબોઈ,
શ્રી નવદુર્ગા હાઈસ્કૂલ, પાણોથા, શ્રીમતિ ભક્ત હાઈસ્કૂલ, વાવ(કામરેજ) તપોવન સંસ્કારધામ, નવસારી.
- વાર્ષિક પાઠ: તા. ૧૨.૨.૯૬ થી ૨૬.૨.૯૬
- પૂર્વ વાર્ષિક પરીક્ષા: તા ૬.૨.૯૬ થી ૧૧.૨.૯૬
- રૂબરૂ મુલાકાત: તા ૨૧ થી ૨૩ માર્ચ.
- માર્ગદર્શન: માર્ચ- એપ્રિલ

પ્રવાસ : • તા.૧૭.૧૨.૯૫ ના રોજ આણંદ, વિદ્યાનગર તથા આજવાનો શૈક્ષણિક પ્રવાસ થયો જેમાં એચ. એમ. પટેલ ઇન્સ્ટ્રીટ્યુટ, એમ.બી. પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ભાઈકાકા પુસ્તકાલય વિદ્યાનગરની મુલાકાત તથા આચાર્ય અને પરિવાર સાથે ચર્ચા અને પ્રશ્નોત્તરી, અમુલ ડેરી આણંદની દુધ વિતરણ અને વ્યવસ્થાનું નિરીક્ષણ. આજવા મુકામે કનકેર તથા બગીચાની મુલાકાત લઈ રાતના ખરોડ પરત.

મધ્યકેતર શિક્ષણ કાર્યક્રમ દરમિયાન વિવિધ જુથના પ્રશિક્ષકાર્થીઓએ જુથ પ્રવાસ કર્યો હતો.

૧૯૯૪-'૯૫ નું પરિણામ

કુલ બેઠા	૫૫
પાસ	૫૨
પરિણામ	૯૫%

પ્રથમ વર્ગ વિશેષ યોગ્યતા	૦૩	૦૫ %
પ્રથમવર્ગ	૧૫	૨૭ %
દ્વિતીય વર્ગ	૩૦	૫૫ %
તૃતીય વર્ગ	૦૫	૦૯ %

મહા સ્વીકાર

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય શાળા, સમાજ અને પ્રશિક્ષણાર્થીઓ માટેનો ત્રિવેણી સંગમ છે. આ ત્રણેયના સુભગ સમન્વયથી સંસ્થા પ્રવૃત્તિ કરી શકે છે. આ વર્ષ દરમિયાન ત્રિવેણી સંગમમાં સહયોગી બનનાર- શિક્ષક લેન્ડે રસ ધરાવનાર સૌએ કોલેજને જ્ઞાનદાન, અનુભવદાન, વિચારદાન તેમજ સુવિદ્યા વિપદક સગવડોની સાનુકુળતા આ મહાવિદ્યાલયને પોતાની ગણી આપેલ છે. આ તબક્કે આ સૌને યાદ કરી તેઓ સૌને ઋણ સ્વીકાર રૂપી સુમન અર્પણ કરીએ છીએ.

- આંતર કોલેજે વ્યાખ્યાનમાળામાં “વ્યક્તિત્વ” પર મનનીય વિચારો રજૂ કરવા બદલ ડૉ. શશીકાંતભાઈ શહ તેમજ “શિક્ષકનું સમાજમાં ઉત્તર દાયિત્વ” પર પ્રશિક્ષણાર્થીઓને ભાવિ શિક્ષક તરીકેના ઉત્તર દાયિત્વનો ખ્યાલ આપવા બદલ ડૉ. ઉર્મિલાબહેન નાણાવટી, શિક્ષકના ઘરેણાં રૂપ વાણીની રજૂઆત માટેની “ વક્રતુલ્ય ક્ષતા” પર પ્રવચન અને તેની ખીલવવાની તાલીમ આપવા માટે પ્રા. અંગીરસ શુક્લ, શિક્ષકદિને ‘ શિક્ષક રૂરીમાં’ પર ભાવિ શિક્ષકોને જાગૃત કરવાના પ્રયાસ માટે ડૉ. અશ્વીનાભાઈ કાપડીયા “સુર્યઋણ” અંગેની વિવિધ અસરોની સમજ વિવિધ દષ્ટિકોણથી રજૂ કરનાર શ્રી સાંઈ પ્રસાદ રાવલ વગેરે સૌ વક્તાઓના પ્રશંસનીય વક્તવ્ય માટે આભારની લાગણી પ્રદર્શિત કરીએ છીએ.

- વિવિધ પ્રસંગોની શોભા ઉપસ્થિત મહાનુભવો વડે છે. વિવિધ પ્રસંગોએ પ્રમુખ સ્થાન શોભાવનાર વિવિધ મહાનુભવો, શ્રી વિનોદભાઈ યુ. વકીલ, ડૉ. કૌશિકભાઈ શેઠ, મહામંદભાઈ સરખંચ, ડી.એ. આનંદપુરા તથા વિવિધ પ્રસંગોએ અતિથિ વિશેષ તરીકે ઉપસ્થિત મહાનુભવો શ્રી પુનમભાઈ એલ. પટેલ, જી. સી. મુર્મુ (ભરૂચજિલ્લા કલેક્ટરશ્રી) પ્રસંગના સંગાલન અને શોભા માટે સર્વ મહાનુભવો પ્રત્યે આભારની લાગણી પ્રદર્શિત કરીએ છીએ.

- માધ્યમિકશાળાઓ શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયના કેંદ્રમાં છે જેના સિવાય પ્રશિક્ષણાર્થીની તાલીમ પૂર્ણ કરી ના શકાય. આ વર્ષ પ્રાયોગિક કાર્યક્રમ માટેના સતત શિક્ષણ, મધ્યકેતર શિક્ષણ, એકાંતર પાઠ કાર્યક્રમની ગોઠવણી માટે મંજુરી, અને સુવિધા તથા સહકાર આપવા બદલ, એમ.ટી. એમ. ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલ ટી.એમ. શાહ અને એ.વી.એમ. વિદ્યામંદિર- અંકલેશ્વર, જેનીય હાઈસ્કૂલ-અંકલેશ્વર, જ્ઞાનદિપ અનુપ કુંવરવા હાઈસ્કૂલ -અંદાડા, સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ- પાનોલી, ધી અંજુમને હાઈસ્કૂલ-ખરોડ, શ્રી આર. જી. પંડ્યા હાઈસ્કૂલ-ડભોઈ, શ્રીમતિ ભક્ત હાઈસ્કૂલ- વાય, નવદુર્ગ હાઈસ્કૂલ-પાણેયા, તપોવન વિદ્યાધામ-નવસારીના આચાર્યશ્રી, સંગાલક મંડળ અને શાળા પરિવારના સભ્યોના સહયોગ ને બિરદાવી, ધન્યતા અનુભવી તેઓ પ્રત્યે ઋણ સ્વીકારની લાગણી દર્શાવીએ છીએ.

- વાર્ષિકોત્સવ પ્રસંગે રજૂ થયેલ કૃતિઓને સંગીતથી સજાવનાર સંગીત શિક્ષક શ્રી કાંતિભાઈ પુરોહિત- શુક્લતીર્થ અને શ્રી મહેશ નિઝામા - અંકલેશ્વર તથા સ્ટેજ-મંડળ વ્યવસ્થા કરનાર શાલીમાર મંડપ માર્ટ - ભરૂચ અને સહયોગીઓનો ઋણ સ્વીકાર કરીએ છીએ.

- સંસ્થાના આર્થિક સહયોગમાં સહભાગી બનનાર અને હિસાબી કામકાજમાં સહયોગી બનનાર ધી અંકલેશ્વર નાગરિક સહકારી બેંક, પરચેઝ પુનિયાન - અંકલેશ્વર, ઉચ્ચ શિક્ષણ વિભાગના હિસાબી અધિકારીશ્રી તથા સંસ્થાને સુવિધા વિપદક સહાય આપનાર, પંખા, શાળાનું મેદાન, હોસ્ટેલના મકાન, સંસ્થાનું મકાન સૌના સહયોગને આવકારી આભારની લાગણી પ્રદર્શિત કરીએ છીએ.

- સ્મરણિકામાં જાહેરાતને નિમિત્ત બનાવી શિક્ષણ પરત્વે પોતાની સામાજિક ફરજ અદા કરી આર્થિક સહકાર આપનાર ઔદ્યોગિક સંસ્થા અને સજ્જનોની અમારા માટેની લાગણી બદલ, તેમજ અંકને મુદ્રિત સ્વરૂપ આપનાર સંજુ પ્રિન્ટર્સ પરિવાર અંકલંબ પરત્વે આભારની લાગણી પ્રદર્શિત કરતાં ગૌરવ અનુભવીએ છીએ.
- ખરોડ ગામની જનતા, પ્રાથમિક શાળા અને પરિવાર. ધી અંજુમને સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, ખરોડનો શાળા પરિવારના ભાવ વિભોર સાથ અને સહકાર માટે આભારના શબ્દો ટાંચા પડે તેમ છે.
- સતત પ્રેરણા, પ્રોત્સાહન અને માર્ગદર્શન પૂરું પાડતા ટ્રસ્ટીમંડળના સભ્યો સંસ્થા માટેનો પ્રણ છે. તેઓ સૌના સહયોગને ભૂલી શકીએ તેમ નથી તેઓ સૌ પ્રત્યે આભારની લાગણી વ્યક્ત કરીએ છીએ.

શિક્ષકની પ્રાર્થના

પ્રભુ! વળી હું તો તે શીખવનાર કોણ?
દરરોજ નાનાં ભુલકાઓને,
ને વળી હું જ માર્ગ ભુલું?

હું એમને શીખવું જ્ઞાન, પણ
જાણું છું કે એ કેટલું પરિવર્તનશીલ છે,
ને મારા જ્ઞાનની મીઠાબત્તીની જ્યોત
કેટલી ધીમી બળે છે! ?

હું એમને નિશ્ચયબળ ને કતૃત્વ બતાવું,
પણ મારી જ નબળાઈઓ ને ખૂબ
સમજતી જાઉં, તારી કૃપાથી!

હું એમને શીખવું પ્રેમ કરતાં માનવજાતને
તથા પશુપંખીને પણ - હું સમજું છું
કે મારો પ્રેમ પણ સીમાંકિત છે.

હે પ્રભો! હજીએ જો મારે એમના બનવું
હોય માર્ગદર્શક તો.... એમને
શીખવા, ભણવા માટે

કેવળ તારી પાસે પ્રેરણા પામવા કહું.

----- Leslie P. Hill

સંપર્ક સેતુ

સૌજન્ય : ● પારેળ રાજેન્દ્ર નામદેવ ● સોલંકી પ્રવીણ ટી.

૧. ભાભોર ભાવસિંહ જોખાભાઈ : ગામ. અભલોડ, મું. રાયણ ફળિયા, તા. દાહોદ,
જિ. પંચમહાલ ૩૮૯ ૧૫૧
૨. ભદ્ર દિપ્તીબેન જયંતિલાલ : મહર્ષિ અરવિંદમાર્ગ, ગામ- હાંસોટ, જિ. ભરૂચ ૩૯૩૦૩૦
૩. બોરીસાગર ભિપિનકુમાર આર. : મું.દાપીયા, પો. વિજપટ્ટી, તા. સાવર કુંડલા, જિ. ભાવનગર ૩૬૪૫૩૦
૪. બ્રમભદ્ર ઉમેશકુમાર રમણલાલ : પટેલ ખડકી, જૈન મંદિર પાસે, જંબુસર, જિ.ભરૂચ ૩૯૨૧૫૦
૫. ચૌધરી પારૂલબેન નારણભાઈ : મું. ઉખલદા (સરકારી ફળિયા) તા. સોનગઢ, જિ. સુરત.
૬. ચૌધરી સીતારામ જેડ. : મું. દરડી, પો. કોશીમદા, તા. આહવા, જિ. ડાંગ ૩૯૪ ૭૧૫
૭. ચૌહાણ મોગેશભાઈ દાજીભાઈ : મું. પો. હાંસાપોર, તા. નવસારી, જિ. વલસાડ - ૩૯૬ ૪૪૫
૮. દેઉરકર વિદ્યાબેન ધર્મેન્દ્ર : ૫, નરહરિદાદાસ હાઉસ, બ્રાહ્મિન સ્ટ્રીટ કુલપાડા,
તા.ચૌયાંસી, જિ.સુરત ૩૯૫૦૦૮
૯. દીવાવાલા રીતેશકુમાર ચંપકલાલ : સી/૩, મોદીનગર, અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ ૩૯૩ ૦૦૧
૧૦. દ્વીપર મુકુંદભાઈ જેડીશનદાસ : ૩/૩૩૧, પુરવાડ શેરી, નવસારી, જિ. વલસાડ ૩૯૬ ૪૪૫
૧૧. ગામીત મનહરભાઈ રામસિંગભાઈ : મું. પો. આમબુરા, તા. માંગરોળ, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૪૩૦
૧૨. પટેલ રાજેશકુમાર ઈશ્વરલાલ : સ્કુલ ફળિયા, ગામ નનડવાડા, તા. વલસાડ, જિ. વલસાડ ૩૯૬ ૦૦૧
૧૩. હલદરીયા ઉપેશકુમાર એચ. : આઈ-૩, મોદી નગર, હાંસોટ રોડ, અંકલેશ્વર જિ. ભરૂચ ૩૯૩ ૦૦૧
૧૪. હાંસરોડ યુનુશ ઈસુક : નવાબેરા ફળિયા, મુ.પો. ખરોડ, તા. અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ ૩૯૪ ૧૧૫
૧૫. જાંગડા એયુબ મોહમદ : પટેલ ફળિયું, મુ.પો. ખરોડ, તા. અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ ૩૯૪ ૧૧૫
૧૬. જોષી ગાયત્રી અરવિંદકુમાર : ૯/૧૫૧૮, આત્મારામ ભૂખણવાળાની શેરી, બાલાજી રોડ, સુરત ૩૯૫૦૦૩
૧૭. કટારીયા કલ્પનાબેન મગનભાઈ : મુ.પો. સીમોદ્રા, તા. માંગરોળ, જિ. સુરત
૧૮. માહલા શાંતિલાલ સામજીભાઈ : મુ.પો. ઉમરકુઈ તા. વાંસદા જિ.વલસાડ પીન ૩૯૬ ૫૮૦
૧૯. મોદી પિન્ડુબેન રમણભાઈ : ૨૩૫૫, સલીમ ટોકીજ પાસે (કબીરઆશ્રમ)તરસાડી, કોસંબા,
તા.માંગરોળ, જિ.સુરત ૩૯૪ ૧૨૦
૨૦. પરમાર હંસાબેન બાબરભાઈ : બ્લોક નં.સી-૧/૭, ભરૂચ ગ્રામ્ય પોલિસ મથક પાછળ, મકતમપૂર, ભરૂચ
૨૨. પટેલ અરૂણભાઈ નાયુભાઈ : તળાવ ફળિયા, મુ. મોરલી, વાયા અમલસાડ,
તા.ગણદેવી, જિ.વલસાડ ૩૯૬૩૧૦
૨૩. પટેલ ભાવનાબેન ધીરુભાઈ મુ.પો.હોન્ડ, તા.ચીખલી, જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૫૨૧
૨૪. પટેલ ચંદ્રિકાબહેન રમણભાઈ : વચલા ફળિયા, મુ.પો.નાંદરખા, તા.ગણદેવી, જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૩૨૫
૨૫. પટેલ ગીતાબહેન પ્રવિણચંદ્ર : મુ.પો.શેખપુર, તા.મહુવા, જિ.સુરત ૩૯૪ ૨૫૦
૨૬. પટેલ જગદીશકુમાર ભગુભાઈ : મુ.વેલુક, પો.નરથાણ, તા.ઓલપાડ, જિ.સુરત ૩૯૫ ૪૫૦
૨૭. સોલંકી હીનાબેન ઈશ્વરલાલ : ભગવાન શોભીલની બ્રાહ્મમાં, મુ.પો.સમરોલી,
તા.ચીખલી, જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૫૨૧

૨૮. સોલંકી પ્રવિણકુમાર કાગોરભાઈ : રામજી મંદિરની પાછળ, વાંસદા-રૂઢી, મુ.પો.સેવણી,
તા.કામરેજ, જિ.સુરત - ૩૯૪ ૩૨૦
૨૯. પટેલ કલાવતીબહેન વિનોદચંદ્ર : શિંગડ ડબિયું, મુ.પો.મોટા પોંઢા, વાયા વાપી સ્ટેશન,
તા.પરમપુર, જિ.વલસાડ
૩૦. પટેલ કલ્પનાબેન કસનજીભાઈ : પ્રાથમિક શાળા પાછળ, મુ.પો.વાંકલા, તા.વ્યારા,
વાયા બુહારી, જિ.સુરત
૩૧. પટેલ મુકેશભાઈ છનાભાઈ : લાલી ડબિયા, મુ.પો.બાઠા, વાયા અમલસાડ,
તા.ગણદેવી, જિ.વલસાડ ૩૯૬૩૧૦
૩૨. પટેલ નરેન્દ્રકુમાર છનાભાઈ : પોંસર ડબિયા, મુ.પો.કેશલી, વાયા બીલીમોરા,
તા.ગણદેવી, જિ.વલસાડ ૩૯૬૩૬૦
૩૩. પટેલ નુરમહમદઅલી : મુ.પો.મહુધલા, તા.જિ.ભરૂચ
૩૪. પટેલ પરેશકુમાર બાબુભાઈ : 'જીવન સ્મૃતિ' ૪૦૦૧/૧, આશાબાગ સોસાયટી, ચીકુવાડી,
નવસારી, જિ.વલસાડ - ૩૯૬ ૪૪૫
૩૫. પટેલ પ્રમાદરાય મણીલાલ : લાલ દરવાજા, મુ.પો.ડુંગરી(પોલીયા), વાયા ઉદવાડા (R.S.),
તા.પારડી, જિ.વલસાડ - ૩૯૬ ૧૮૫
૩૬. પટેલ રાજેશકુમાર કાળીદાસ : મુ.પો.ગોયમા, તા.પારડી, વાયા ઉદવાડા (R.S.),
જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૧૪૫
૩૭. પટેલ રાજેશકુમાર લક્ષ્મણભાઈ : મુ. સંજલી, તા.અંકલેશ્વર, જિ.ભરૂચ ૩૯૪ ૧૧૫
૩૮. પટેલ રીના નટવરલાલ : ૩૯-સાંઈશ્રદ્ધા સોસાયટી, નવા કક્ષા પાટીદાર વાડી,
રાંદેર રોડ, જિ.સુરત ૩૯૫૦૦૯
૩૯. પટેલ સંગીતાબેન મોહનભાઈ : ડી.સી.ઓ. હાઈસ્કૂલની પાછળ, મુ.પો.કીઠા પારડી,
તા.પારડી, જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૧૨૫
૪૦. પટેલ શિલ્પાબેન ઝવેરભાઈ : ૨૦, શક્તિનગર સોસાયટી, મુ.પો.છાપરા, તા.નવસારી,
જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૪૪૫
૪૧. પટેલ ઉદયકુમાર નગીનભાઈ : મુ.પો.ગોયમાં, વાયા ઉદવાડા(R.S.)તા.પારડી, જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૧૪૫
૪૨. પટેલ વર્ષાબેન બાબુભાઈ : નહેરુની કોલોની, મુ.પો.કડોદ, તા.બારડોલી, જિ.સુરત ૩૯૪ ૩૩૫
૪૩. રાઘવ ભાવનાબેન ગોરખનભાઈ : કક્કરબાપા સોસાયટી, રમાબેન હોસ્પિટલની સામે, નવસારી
૪૪. રાજા દયાબેન કનૈયાલાલ : રાજા સ્ટ્રીટ, ભરૂચીનાકા પાસે, અંકલેશ્વર, જિ.ભરૂચ ૩૯૩ ૦૦૧
૪૫. સરીગત મુમતાઝ છ. : મુન્નાવાડ, પરચેઝ સોસાયટી, અંકલેશ્વર, જિ.ભરૂચ ૩૯૩ ૦૦૧
૪૬. શેખ મોહમદ આસીફ ઈબ્રાહીમ : લુહાર કબિયું, મુ.પો.ગાંધી, વાયા વેક્કા સ્ટેશન,
તા.નવસારી, જિ.વલસાડ - ૩૯૬ ૪૭૨
૪૭. શેખ મોહમદ ઈલીયાસ બસીર એહમદ : 'આફરીન' ૫૩, તખલા નગર, કાગઢી વાડ, અંબાડા,
મુ.પો. અંકલેશ્વર, જિ.ભરૂચ ૩૯૩ ૦૦૧

૪૮. શ્રેષ્ઠજી કૈબુનિશાં મોલખા : બી/૯૬, ભરૂચા મુસ્લિમ સોસાયટી, મુ.પો.પલમડપુરા, તા.જિ.ભરૂચ ૩૯૨૦૦૧

૪૯. પારંપ રાજેન્દ્ર નામકેવ : ખાંડ્રાડવા, મોરા ભાગલ, સુરત ૩૯૫૦૦૫

૫૦. દેડલ દિનેશકુમાર પ્રધાભાઈ : સ્કૂલ કળિયા, મુ.પો. કડવાડી, વાપા ડુંગરી, તા.જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૩૮૫

૫૧. વસાવા નાનુભાઈ હરિસિંગભાઈ : મુ.પો.ઉમરગોટ, તા.માંગરોલ, જિ.સુરત ૩૯૪ ૪૪૫

૫૨. સોલંકી નયનાબહેન મહેન્દ્રસિંહ : ૮, પાખીની કોલોની, ઊપના, નવાગામ, તા.ગોપાંચી, જિ.સુરત

૫૩. ક્યારીયા હેમલતાબહેન દાનજીભાઈ : વોટર વર્ક્સના કંપાઉન્ડમાં (પાણીની ટાંકી), મુ.પો.ખોલવડ,
તા. કામરેજ, જિ.સુરત - ૩૯૪ ૧૯૦

૫૪. પટેલ રમેશભાઈ ભવાનભાઈ : વાણિયા કળિપુ, મંદરોઈ, તા.ઓલપાડ, જિ.સુરત ૩૯૪ ૫૪૦

૫૫. પટેલ ચંદ્રકાંત વશનજી : દમણ કળિયા, મુ.પો.અંચેલી, વાપા અમલસાડ, તા.ગણદેવી,
જિ.વલસાડ ૩૯૬૩૧૦

૫૬. માસ્તર ભારતી બાલુભાઈ : સી/૪.૧૧, ઉમરવાડા ન્યુ ટેનામેન્ટ, રીંગ રોડ, સુરત ૩૯૫ ૦૦૨

૫૭. શેષદ નસીરુદ્દીન ગુલામમહિયોદીન : દાદાભાઈની વાડી, મદેસા અંજુમને સ્કૂલની પાછળ,
મુ.પો.કઠોર, તા.કામરેજ, જિ.સુરત - ૩૯૪ ૧૫૦

૫૮. સોલંકી જાનૂનિબેન જગજીવનભાઈ : ઓમકારેશ્વર મંદિર રોડ, તા. ઓલપાડ, જિ.સુરત ૩૯૪ ૫૪૦

૫૯. પટેલ સુખાબેન હરિપભાઈ : ડુંભારવાડ, મુ.પો.સોલપરા, તા.ગીમલી, જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૫૨૧

૬૦. પરમાર કેતન બાલુભાઈ : ૨૧, મહાદેવ નગર સોસાયટી, મોટા મંદિરની બાજુમાં,
કોસંબા માંગરોલ, જિ.સુરત - ૩૯૪ ૧૨૦

૬૧. દેસાઈ કાલુની દોલતરાય : એ/૩, સર્જનપાર્ક સોસાયટી, પોલ્ટી કાર્પની સામે, બીલીમોરા,
તા.ગણદેવી, જિ.વલસાડ - ૩૯૬ ૩૨૧

૬૨. પટેલ રશ્માબેન પ્રધાભાઈ : રૂમ નં.૫, વર્ગ-૪, તીથલ રોડ, જિજ્ઞા પંચાયત કોલોની, મુ.પો.,
તા.જિ.વલસાડ - ૩૯૬ ૦૦૧

૬૩. પટેલ રાજેશકુમાર નાનુભાઈ : વ કળિયા, મુ.પો.ડુંગરી, ઉદવાડા, તા.પારડી, જિ.વલસાડ ૩૯૬ ૧૮૫

૬૪. પરમાર જાનૂનિ આર. : ૩૦૧/સહકાર એ.પા., સહકાર નગર, નવસર્જન સોસા.ની બાજુમાં,
કામરેજ ચારરસા, જિ. સુરત

૬૫. જાડવ મનિષા જગદિશભાઈ : ૫૨ નં. બી/૮૫૫, નાનો ભોઈવાડ, હનુમાન ઘેરી પાસે,
તા.જિ. ભરૂચ - ૩૯૨ ૦૦૧

૬૬. પટેલ શીમ્પલ ઈશ્વરભાઈ : ડી.એન.૩/એચ, બી.આર.સી.કોલોની, કોઈ નગર, ઊપના,
તા. ગોપાંચી, જિ.સુરત - ૩૯૦ ૦૧૪

૬૯. દેસાઈ દિખી એન. : ૧૬/૧૦૪, સિદ્ધિ એપાર્ટમેન્ટ, સત્યનગર, મુ.પો.ઉપના, તા.જિ.સુરત ૪૨૧ ૦૫૩

૭૦. ટાંપીવાલા નીલમ વિજયભાઈ : ૨૦૧/ટીના એપાર્ટમેન્ટ, વારણ સ્ટ્રીટ, પાંચ હાટડી માર્કેટ,
નવસારી, જિ.વલસાડ - ૩૯૬ ૪૪૫

** With Best Compliments From **

ફોન નં. ૨૪૦૪૩

સલીમ ગુલામનબી શેખ

ગુજરાત આલુ ભંડાર

ન્યુ શાક માર્કેટ, ત્રણ રસ્તા પાસે,
અંકલેશ્વર જિ. ભરૂચ.

કાંદા, બટાટા, લસણના કમિશન

એજન્ટ તથા

હોલસેલ વેચાણ કરનાર

शिवम् कलासीस
सुरत नी
शुभेच्छा

शिवम् कलासीस
सुरत नी
शुभेच्छा

-: With Best Compliments From :-

સમીર અવિનાસ મોદી

દીપ રેફ્રીજરેશન

૧૨/૨૫, ભાવેશ શોપિંગ સેન્ટર

જી. આઈ. ડી. સી.,

અંકલેશ્વર - ૨.

ફોન નંબર :- ૨૧૭૬૩

-:With Best Compliments From :-

**KRUSHI
ANAND**

Phone :- 52503/429468

Fax :- 0261-433215

**BIGGEST STORAGE
COMPLEX
Godown Site**

Village - Khadsad, (out side Surat City)
Tal. Kamrej, Dist. Surat

Regd. Office
28, Municipal Building,
Nr. Rly. Goods Yard,
Delhi Gate,
Surat-3.

ફોન : ૦૨૬૨૧૫, ૨૪૩૧, ૨૧૮૯

ઓથોરાઈઝડ ડિલર

હિરો હોન્ડા, મોટર સાઇકલ

CD 100

CD 100SS

SPLENDER

રમેશભાઈ પટેલ

કિશાન ઓટો ટ્રેડર્સ

નવા ગામ, ઉદ્યોગનગર, સહકારી સંઘ, ને.હા.નં.૮, નવાગામ,
કામરેજ ચારરસ્તા, કામરેજ.

Ph.:21219

MAHESH SHAH
(partner)

Authorised Dealer's of

ESAB India Ltd

For Philips I.O.L

Welding Electrodes

Dealers in :

Fenner V-Belts, IOL Products , PVC Pipes, Advani - Electrodes.
Grinding Wheels, Welding Accessories & Paking materials

Mihir Engineering

Plot No.:C-3/3, Shop No.2
Near SBI, GIDC, Ankleshwar-2.

Ph.:20461(F) 25811(R)

With Best Compliments of

L N E

For your Problem of Motor

Lakshni Narayan Enterprise

L/5203/9 GIDC, Ankleshwar-2

Dist.:Bharuch, Guajrat.

ફોન (ઓ) : ૨૨૦૯૯૮

૨૨૪૪૫૬

૬૪૯૪૮૧

ફેક્ટરી ૬૪૯૬૨૯

એસોસીએટેડ સીમેન્ટ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ

**SHINE
MOSAIC
TILES**

- સીમેન્ટની જાળી
 - કંમ્પાઉન્ડ પોલ્સ
 - મોઝાઈક ટાઈલ્સ
- વિગેરેનાં ઉત્પાદક

ફેક્ટરી : વરાછા રોડ, ચારરસ્તા, સુરત

ઓફીસ : બરાનપુરી ભાગળ, ભાજવાળી પોળ, સુરત-૧.

Eren Thomas

Ph.:(O) 26027 (R) 23584

KENY REFRIGERATION

Consultant & Maintenance Contractor of
Centrally A/C & Assembling
of Split Unit & Room A/C.

Plot - 4906/9/1 Near Lyka Labs,
GIDC, Ankleshwar - 1.

Ph.: (O) 20689/25777/85014
(R) 21325

Jitendra Motta

Alluminium Sliding Windows,
Doors, Cabin, Partition,
False Ceiling, Sintex Door,
Alluminium Grills & Sun Film

De * Luxe
ALU-WINDOW

Off.: 2006/D/8, GIDC, Near Old Telephone Exch., Ankleshwar-2.
Resi : A/3 Amrapali Society, GIDC New Colony, Ankleshwar-2.

KNOWN ALL OVER INDIA

Since the Beginning of
Portugese Reign in Surat (India)

DOTIVALA

Bakers & Confectioniers
Makkai Bridge, Nanpura Surat-1.

For
Quality Breads,
Cakes & All Kind of
Biscuits

PHONE :

(O) 425027

(R) 431322

M/s. DOTIVALA Enterprise

Ardeshir Kotwal Road,
Makkai Bridge, Nanpura, Surat-1.

C.S.M. Enterprise

Ph.: 667404

H-19, Parle Point Palace,
Ghod Dod Road Side,
Athwalines, Surat-7.

માલી યોગેશકુમાર હર્ષદલાલ

મે. હર્ષદલાલ સોમાભાઈની કું.

અનાજકરીયાણાના વેપારી

તથા

ખોડીયાર ફલાવર માર્ટ,

પ્રાથમીક શાળા સામે, મેઈન બજાર,
પ્લોટ નંબર : ૩૭, કેવડીયા કોલોની

Ramesh Patel
Haresh Patel

Ph. (O) 22563
(R) 22331

GANESH MARKETING

Dealers in
GI, MS, HDPE & PVC Pipes & Fittings,
Hydrated Lime, Industrial Items.

A/G - 1-2, Sardar Patel Complex,
Station Road, GIDC, Ankleshwar-2.

Ph. 22827
Govt. Approved Electrical Licence

CONTRACTOR

: Work Shop :
Bhadak Mora, Opp. Hemendra Metal, GIDC, Vapi-396 195.

New Gurudev Electrical Works

Electrical Licensed Contractor H.T. & L.T.
Installation Work Undertaken Electric
Motor Rewinding & Maintenance

Prop.: Mohanbhai Lallubhai Patel

Tele : (02638) 24843
Telefax : (02638) 32462

**Inks For
FLEXO &
GRAVURE PROCESS**

GERMAN INK

Office & Factory :
303/6 , GIDC, Post Box 24,
Vapi-396 195, Gujarat.

H.P.Gandhi
Chartered Engineer B.E.(Mech) FIE (Mech) DMS

MEC
MEC Engineers

*Mechanical Contractors,
Equipment Fabricator,
Chemical Plant Services*

13-A, New Anand Nagar, Bharuch-1. Ph.:34472
Contact : MEC Engineering Works
Plot No.: 5029, GIDC Ind. Estate, Ankleshwar-2 Ph.:20146
152, Nilkanth Nagar, Bharuch-1. Ph.: 31512

Ph.:(O) 20206/24111(R)25353

L.K.CONTINENTAL

Fleet Owner & Transport Contractor

Off.: 4, GIDC Shopping Center,
Near Asian Paints, Ankleshwar-2.

H.O.: 17/2 & 3, Kashavji Naik Road,
First Floor, Bhat Bazar, Bombay-400 009.

Ph.:3715934/3767541/3781504
FAX.:009122-3781504

Shailesh A. Desai

House of Industrial Control

RINKI ASSOCIATES

DANFOSS

Hotel Highway Inn Complex,
Ankleshwar (East) - 393002.

Ph: 02646-22341-20873

50-D, Om Nagar Society, Behind Water Tank,
Outside Panigate, Baroda-19.

Ph.:462741

Ashok Shah

Ph.: (O) 24442 (R)35161

RIDDHI ELECTRICALS

Suppliers of All Type of Electricals Goods

Regd. Off. : B-6, Sanjay Colony,
Beside Narmada Cannal Colony, Bharuch-392 002.

Contact : 21-G, Sardar Patel Complex,
Near Dena Bank, GIDC, Ankleshwar-2.

મે.સુલેમાન યુસુજી જાનજી શુ.

(અનાજ કરિયાણાની દુકાન)

કોસંબા નવા બજાર, તા. માંગરોલ

डेला सील्ड मील

सावा रोड, नेशनल हाईवे नंबर - ८, कोसंबा

ईन : २०५०१

अक्षय / तेजस शाह

क्रिश्ना रीटेल कोर्नर

अनाज तथा क्रीयाद्याना वेपारी

१०, अपना बजार, वारा - ३८४६५०.

J. J. Patel

Ratan Electrical Traders

Asian Paints Cross, GIDC Estate, Ankleshwar-2

Ph.: (O) 20408, 24605 (R) 26026

Dealers in all kind of
Electrical & Industrial Items
LT/HT Lighting & Power,
Electrification for all kind of Industries
Govt. Approved Contractor
Resi. : H/13, Gokul Society,
Near Ragini Cinema, Ankleshwar-2.

A.N.Singh

Seeta Insulation

Specialists in : All Types of Hot & Cold Insulation

Fact.: Seeta Electrical & Mech. Works,
Shed No.K-1/7705/5, GIDC, Ankleshwar,
Dist. Bharuch, Guj. Ph.: 21993

Works : seeta Electricals, Y.B.Patil Building,
Turbhe, Dist.Thane, New Bombay-400 705.
Ph.:7670679

R.S.Satyed
Res' Rep

PENNZOIL

Super Lubricants

Authorised Dealer

PENNZOIL INDIA LTD.

7, Aashoplav Guest House
Station Road,
Ankleshwar-393 002.

Phone : 24884.

DARLING MUESCO

DARLING MUESCO (I)P.Ltd.

Mfg. of

Ind. Valves

Plot No.97 -A,

Phase -1,

GIDC, Vatva,

Ahemdabad.

Phone : (079) 583-2578

Fax : (079) 583-4392.

Birju Shah
SKF Recognised Importer
Rajni Precisionware (Ankleshwar)

Rajni Precisionware

6, Asopalv Shopping Centre,

Opp. GIDC National Highway No.8, Ankleshwar-2.(Guj)

Ph.:25498/20934

Gram - 'ACHIEVEMENT'

Bombay Office :

201, Nagdevi Street, 1st Floor, Bombay-400 003.

Phone.: 3428008

FAX :3412575/Resi.5128247

P.Box :13079, Gram - 'BEST CHOICE'

Best Compliments form

Hari Construction

*221, Dipali Society,
Behind Pritam Nagar-2, Bharuch-392002.*

NMCP

N.M.PATEL ENGINEERING PVT.LTD.

Plot No. 2-R/A, GIDC Estate,
Antalia-396325. (Via-Bilimora), Dist.Valsad, Guj.

Tele.Off-(02634) 54148/3680,

Factory - 53089 Telex - 186-212 NMPIN.

Bombay Office : 103, Sevak Apartments,

S.N.Patil Lane, Opp. Navrang Cinema.

Off: J.P.Road, Andheri (W) Bombay-400058.

Tele : 6236131

With Best Compliments from

**ACEY
Engineering Pvt. Ltd.**

Manufacturers of Auto Control Cables for
Two - Wheelers, Three Wheelers, Jeeps, Cars Trucks etc.

105, GIDC, Antalia, Bilimora-396325.
Tele : 53099/54199 Fax : (02634) 53016

Anant Shah

**UMA ENTERPRISE
AIRCARE SYSTEM**

Window Air Conditiner, Split System,
All Types of Cooling Appl. , Elect. Installations, Spares,
Repairers & Suppliers

3403, GIDC Estate, Ankleshwar - 393002, India.
Ph.: (02646)20360 (R)51834

D.K.Panchal M.K.Panchal
Ph.: (02646) Off.22128 Resi.20328

Vital Machinery Corporation

Mfg. of :

Drying Ovens, S.S.Trays, Alu. Trays, S.S.Scoops,
Structural Fabricators, Centri Fuges,
Ball Lighting Pools & Chemical Plant machinery

Plot No. : 4796, Near Lyka Lab, GIDC Estate,
Ankleshwar-393 002. (Guj)

R.T. Pathak

Pathak Brothers & Co.

Painting & labour Contractor

17, Harikrupa Society, Andada,
Ankleshwar, Dist.Bharuch.
Ph. : 24682

Best Compliments from

N.S.P. Straw & Paper Products Pvt.Ltd.

**DIGENDRANAGAR-396570
AT. DHOLIKUWA RLY.STATION,
DIST.VALSAD,GUJARAT.**

Mfg. of Best Quality

Straw - Board In Sheet & Reels, Kraft - Paper for Corrugators.

Ph.:(02634) 54059, (026353) 8203

Fax : +91-2634-56022

Gram 'NASTRAW' - Bilimora

Prakash Parwani

BE Mech.

Air Power Service

Ankleshwar Dist.Bharuch.

Air Power Enterprises

D/8, Gokul Gruh Sankul, Near Ragini Cinema,

Valia Road, Po. Kapodra, Ankleshwar-393001.

Dist.Bharuch, Gujarat. Ph.: (02646) 51485

Dealing in :

Consultancy , Spares, Maintenance, Supply of Accessories
for I :R Air/Gas Compressors, Supply of New Air Compressors
from 0-30 HP Range.

J. R. Rajput

S. R. Sengh

Ph. 26229

Narmada Engineering & Fabricator

Fabrication, Design, Maintenance,
Repair & Job Work of
Chemical Process Plant & Equipments

Plot, 5051, Opp. Santosen Silk Mills, GIDC, Ankleshwar-2

With Best Compliments From

**SUNCHEM SURFACE
COATINGS PVT. LTD.**
GIDC ANKLESHWAR

સફળતાનું એકમાત્ર વરદાન એટલેજ.....

GYANDEEP CLASSES, SURAT

જ્ઞાનદીપ ક્લાસીસ

(એરકંડીશન્ડ) ફોન : ૪૧૦૨૧૦.

સફળતાનાં બીજા દાયકા તરફ આગેકૂચ કરતી શ્રેષ્ઠ શૈક્ષણિક સંસ્થા
ઘોરણ પ થી ૧૨ (કોમર્સ - સાયન્સ) બધા મુખ્ય વિષયો.

F.Y.B.Com. to M.Com./M.A. (Part - I & II)

સંચાલક : પ્રો એન.એમ.કારીયા

બેગમપુરા બ્રાન્ચ : મુખ્ય ઓફીસ, આમલીશેરી, બેગમપુરા, સુરત.

અઠવાગેટ બ્રાન્ચ : જૈનદેરાસર પાસે, સંતોક એપાર્ટમેન્ટ, અઠવાગેટ, સુરત.

રાંદેરરોડ બ્રાન્ચ : ઠાકોરદ્વાર, તાડવાડી, સુરત

સમય કરતાં પહેલાં અને ભાગ્યથી વધુ કદાપિ મળતું નથી.

Ramesh Shah

Ph.: 51944

Stockist & Suppliers :

M.S.Pipe & Fittings

S.S.Pipe & Fittings

M.S.Seamless Pipe

All types Valves & Hardware Items

Hiren Metal & Tools

Shop No.: A-7 Hotel Highway Inn Complex,
GIDC, Ankleshwar- 393 002.

**શિવ શક્તિ
સીમેન્ટ ડેપો**

અંબુજા સિમેન્ટના સેલ્સ પ્રમોટર

માતા વાડી, વરાછા રોડ, સુરત

મે. માણેકલાલ ઈચ્છારામ મારફતીયાની કું.

રેલ્વે યાર્ડ, સુરત.

અંબુજા સિમેન્ટના ડાર્ટિંગ એજન્ટ

તથા દરેક સિમેન્ટના માલ વહન માટે મળો.

રેલ્વે યાર્ડ, સુરત.

રોયલ એજન્સી

ઓથોરાઈઝડ ડીસ્ટ્રીબ્યુટર્સ

૧. કેમ્પકો ચોકલેટ (મીલ્ક ચોકલેટ)
૨. બ્યુટી કોસ્મેસ્ટીક્સ પ્રા. લી. (નાઈલ શેમ્પુ)
૩. વિલ્કિન્સન સ્વોર્ડ ઈન્ડિયા પ્રા. લી. (બ્લેડ)
૪. પાર્કર કોકોનેટ ઓઈલ
૫. હીટોનેક્ષ ગેસ ગીઝર
૬. ગીટ્સ ફુડ પ્રોડક્ટ્સ પ્રા. લી. (ગુલાબજાંબુ)

રોયલ સ્વીટ સેન્ટર

ભાટવાડ, અંકલેશ્વર.

ઓથોરાઈઝડ ડીસ્ટ્રીબ્યુટર્સ

૧. ન્યુટ્રીન કન્ફેક્શનરી કંપની લી. (ન્યુટ્રીન ચોકલેટ)
૨. એસ. નરેન્દ્રકુમાર એન્ડ કું. (એવરેસ્ટ મસાલા)

(સુસ્તવાલા)

ફેશન સેન્ટર

શુટીંગ શર્ટીંગનો ભવ્ય શોરૂમ
પીરામણ નાકા, સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર,
રેમન્ડસ, દિગ્જામ, OCM ઓસવાલ,
મયુર, સિયારામ, ગ્વાલીયર, ઓક્ષકોર્ડ,
સેન્ટોજન વગેરેના સ્પેશ્યાલીસ્ટ.
એક વખત પધારી કાયમી ઘરાક બનો.

નોંધ :-

ખાસ તહેવારો નિમિત્તે દરેક કાપડ પર

સિલ્ક પેલેસ

ટ્રેસમટીરીયલ્સ અને સાડીઓનો
ભવ્ય શોરૂમ

તાલુકા પંચાયત સામે, પીરામણ નાકા,
અંકલેશ્વર.
બટર કેપ, માઈકો, ગાર્ડન, નીશા,
પીચમ્માઈકો વગેરેના સ્પેશ્યાલીસ્ટ.

૧૨ થી ૧૬% ડિસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવશે.

સનમ ફેશન સેન્ટર

N.G.5 ઈશકૃપા શોપીંગ પ્લાઝા,
જીનવાલા હાઈસ્કૂલની સામે, સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર.

શુટીંગ શર્ટીંગ ટ્રેસ મટીરીયલ્સ મેચીંગ
ઓઢણાં બુરખા માટેનું કાપડ તેમજ પંજાબી તૈયાર ટ્રેસીસ
મેળવવા માટે ભરોસાપાત્રનું એકજ સ્થળ

** With Best Compliments From **

**MAHARAJA NAGAR
HOUSING COMPLEX**

Organiser :-
Sadiq Bhaiyat
(SANJALI)

With Best Compliments From

ભગુભાઈ ટેલર્સ

(શુટ તથા ચૂડીદારના સ્પેશ્યાલીસ્ટ)

નવી શાક માર્કેટ સામે
વલસાડ.

With Best Compliments From

**મીસ્ત્રી
ઓટોમોબાઈલ્સ
પાર્ટ્સ**

દરેક પ્રકારના વાહનોના
સ્પેરપાર્ટ્સ મળશે.

દુબીયા તળાવ શોપીંગ સેન્ટર
નવસારી.

With Best Compliments From

હોટલ સુપ્રિમ

ગ્રીડ - નેશનલ હાઈવે નં. - ૮,
નવસારી.

With Best Compliments From

ગાયત્રી સ્ટેશનરી એન્ડ
વાસણ ભંડાર

મુ. પો. વાંકલ તા - માંગરોલ

જી. સુરત.

સ્ટેશનરી, વાસણ અને હાર્ડવેરનો
સામાન વ્યાજબી ભાવે મળશે.

With Best Compliments From

મે. પ્રકાશચંદ્ર રણછોડદાસ મોટી

મુ. પો. વાંકલ તા - માંગરોલ

જી. સુરત

અનાજ કરીયાણાના વેપારી

With Best Compliments From

દી પાણેથા મોટા કદની
ખેતી વિષયક વિ. સહકારી
મંડળી લીમીટેડ,

પાણેથા, તા - જઘડીયા.

સ્થા. ૧૩-૪-૧૯૫૧

રજી. ૧૭૬૨૬

ખાતર, દવા તથા બિયારણ
અને જીવન જરૂરીયાતની
વસ્તુઓ પુરી પાડે છે.

With Best Compliments From

રમણભાઈ નાગજીભાઈ
ચણાવાલા.

અનાજ કરીયાણાના વેપારી

સત્ધામ કબીર મંદિર,
તરસાડી, કોસંબા

અનાજ કરીયાણા ઉપરાંત, સાબુ,
કોપરેલ, નાળિયેર વગેરે મેળવવા
માટેનું ભરોસાપાત્ર સ્થળ

With Best Compliments From

SHREEJI

CROCKERY

-: Stockist :-

Singer Appliances,
Bone China Crockery,
Yera Glass, Milton-Cello,
Thermoware, Boss Blender,
Kanchan Nonstick etc.

8 - Panam Plaza,
Opp. Relief Cinema,
BHARUCH.

With Best Compliments From

PURE 100% MINARAL WATER

KRD Industries
KRD Financial Services
KRD Consultants

39-40, B. G. Trade Centre,
PanchBatti, BHARUCH
Tele Fax :- 34409.

E-mail : Skdhir Krd @access.net.in

With Best Compliments From

Navin C. Daiwadi.

Phone : (O) 2088 (R) 2099
(STD 026215)

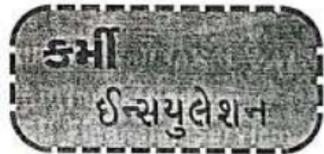
SAI KRUPA BRICKS

Mfg. Of :-

'AMIT' Bricks & Sand Marchant,
"VAIBHAV",
Opp. College,
Kamrej Char Rasta - 394 185.
Dist. - Surat

With Best Compliments From

સાહુલ કે. પટેલ. ફોન - ૨૪૬૦ S.T.D. 026215

દરેક પ્રકારની રીવાઈન્ડીંગ
મટીરીયલ્સના વિકેટા

એ - ૧૦, પટેલ શોપીંગ સેન્ટર,
શાંતિનગર સોસાયટી પાસે,
કામરેજ ચાર રસ્તા, જી. સુરત.

With Best Compliments From

સગર જનરલ સ્ટોર્સ

૧૮ મ્યુ. શોપીંગ સેન્ટર,
પીરામણનાકા, અંકલેશ્વર.

બિસ્કીટ, સ્વીટ્સ, સીગારેટ, પાન મસાલા,
ટુથબ્રશ, સાબુ તેમજ દરેક જાતના ગુલાના
સ્પેર પાર્ટ્સ, છુટક તેમજ જથ્થાબંધ મળશે.

With Best Compliments From

શ્રી હરીકૃપા મસાલા ગૃહ ઉદ્યોગ

પીરામણનાકા પાસે
નવી મ્યુનિસિપલ બિલ્ડીંગ પાછળ,
અંકલેશ્વર - ૩૯૩ ૦૦૧.
ફોન :- ૫૦૪૩૭, ૨૬૩૦૫.

હમારે ત્યાં ભરવા માટે મરચા,
હળદળ, ઘાણા મળશે. તથા ઘરમાં
વાપરવા લાયક એવરેસ્ટ મસાલા,
ચોખા, દાળ, ઘઉં, જુવાર તેમજ ગીટ્સ
જાંબુ, કસ્ટર્ડ ગ્રાસ વગેરે મળશે.

With Best Compliments From

શ્રી અવધુત ખુટ્તોની સેવા સહકારી મંડળી લી. (મોટા કદની)

મુ. પો. ઉમલવા
તા - જયડિયા લા. નં. ૧૩૮૪૩

ખાતર, દવા તેમજ આદિવાસી
ઈ.કિટ્સ નું વિતરણ કરે છે.

પ્રવીણભાઈ સી. પટેલ. શંકરભાઈ આર. પટેલ.
પ્રમુખ મેનેજર (પાણીયા)

With Best Compliments From

DINESH ASSOCIATES TEA STALL CONTRACTORS

Platform No. 1

SURAT.

With Best Compliments From

**A F VAPIWALA
& SONS**

**Railway Tea Stall
Contractor**

**VAPI PLOT NO. 1,
Dist. Bulsar.**

With Best Compliments From

**SPECTRO
GRAPHICS**

All Kinds of Screen Printing,
and Computer designing,

C-2, Bhagvati Complex,
M. G. Road,
BARDOLI - 394 602.

With Best Compliments From

"શ્રી સાંઈકૃપા ઓઈલ સેન્ટર"

લીમડા ચોક, બારડોલી,

કેરોસીન, તથા દરેક પ્રકારના
લ્યુબ્રિકેટીંગ ઓઈલના વિકેતાં
ફોન નંબર :- ૨૦૯૬૭.

સાધના નગર, મહાત્મા ગાંધી રોડ,
બારડોલી.

With Best Compliments From

"શણગાર"
લેડીઝ વેર્સ પ્રા. લિ.

વિવિધ સાડીઓ, પંજાબી ડ્રેસ,
ઈમીટેશન જવેલરી, કોસ્મેટીક વગેરે
માટે વલસાડનો એક માત્ર
એકસકલ્યુઝીવ શો રૂમ

તિથલ રોડ, વલસાડ.

With Best Compliments From

દરેક પકારના ફલેટ, બંગલા,
બિલ્ડીંગ તથા ઈન્ડસ્ટ્રીયલ
પેઈન્ટીંગ માટે મળો.

પી એન્ડ પી પેઈન્ટીંગ વર્ક્સ

૪, જીલ્લા પંચાયત કોલોની,
કલેક્ટર બંગલાની સામે, તિથલ રોડ,
વલસાડ - ૩૯૬ ૦૦૧.
ફોન નંબર :- (૦૨૬૩૨) ૬૩૧૧૩
પ્રો. પરમાર ઈન્દ્રવદન

With Best Compliments From

**SAI
Travels**

Ambassador, Maruti,
Jeep driving Services

**B-S, Shri. RAMNAGAR
Ph. 22636.**

With Best Compliments From

સુરતવાલા જેન્ટલમેન સ્ટોર્સ

આપનું વિશ્વાસ પાત્ર સ્થળ

માર્કેટીંગ યાર્ડ,
ત્રણ રસ્તા,
સ્ટેશન રોડ,
અંકલેશ્વર - ૩૯૩ ૦૦૧.

અમલસાડ વિભાગ વિવિધ કાર્યકારી સહકારી
ખેડુત સહકારી મંડળી લી. અમલસાડ

પો. અમલસાડ - ૩૯૬ ૩૧૦ (વેસ્ટર્ન રેલ્વે)
તા. ગણદેવી જી. વલસાડ.
તાર 'વિકાસ' ટે. ઓ. ૭૨૨૪૦/૭૨૪૫૪ ઘર : ૭૨૨૦૪
ફળ : ૭૨૨૨૬૮, એસ.ટી.ડી. ૦૨૬૩૪ ફેક્સ : ૭૨૩૯૦
મુખ્ય ઓફીસ : અમલસાડ શાખાઓ : ૧૬

—: વિકેતા :-

- કે. એસ.એસ. માર્કના ચીકુ, કેરી, કેળાં, સુરણ
- કેસર કેરીનો રસ પેક ટીનમાં હાજર સ્ટોકમાં મળશે.
- અનાજ, કઠોળ, કરિયાણું, ચાંચીયાણું, સીમેન્ટ,
સીમેન્ટ પતરાં, ખાતર, બીયારણ, જંતુનાશક દવા,
ઓળારો વિગેરે તથા તમામ પ્રકારનું કાપડ, વુલન
હોઝીયરી, સાડીઓ, શુટીંગ, શટીંગ, રેડીમેઈડ
ઘરમેન્ટસ વિગેરે.

શ્રી હેમંતકુમાર બી. નાયક શ્રી સતિષચંદ્ર આર. નાયક
એડેટી પ્રમુખ

With Best Compliments From

Nareesh Pujara

Phone (D) 21290, 24290
(R) 51340, 26201, 20101.

B-Quick
BUILDERS

Engineer and Contractors

102, Hiron Shopping Arcade,
Nr. Old N. H. No. 8,
G. I. D. C.,
Ankleshwar - 393 002.

WITH BEST COMPLIMENTS FROM

Phone :- 4873105.

V. RAJENDRA KUMAR

PLOT NO. 167,
SRI AYYAPPA NAGAR,
CHINMAYA NAGAR,
MADRAS - 600 111.

With Best Compliments From

એડ પોર્ટ સ્ટુડીયો

ફોટોગ્રાફી એન્ડ વિડીયો શૂટીંગ ઈનડોર
આઉટડોર ફોટોગ્રાફી, સ્લાઈડસ ફોટોગ્રાફી,
ફોટો લેમીનેશન, કલર એન્ડ બ્લેક એન્ડ
વ્હાઈટ પાસપોર્ટ ફોટોગ્રાફી

સ્ટેશન રોડ,
I. T. I. કોલેજ સામે,
અંકલેશ્વર - ૧.
ફોન - ૨૨૮૮૭/૨૫૯૬૪.

With Best Compliments From

"ઝી સ્ટુડીયો"

માત્ર એક મિનિટમાં પાસપોર્ટ ફોટો
આઉટડોર ફોટોગ્રાફી માટે મળો.

A-7, માકેટવાર્ડ શોપીંગ સેન્ટર
દલે હોસ્પીટલની સામે,
સ્ટેશન રોડ,
અંકલેશ્વર.

With Best Compliments From

ફોન: (0) ૨૨૭૭૦, ૨૩૩૩૧.
(R) ૫૦૦૭૮, ૨૪૭૮૬.

અફઝલ મેડીકલ સ્ટોર્સ

સ્ટેશન રોડ, - અંકલેશ્વર.

અમારે ત્યાં દરેક જાતની દેશી, પરદેશી
તેમજ દરેક દર્દને લગતી દવાઓ કિફાયા
બાવે મળશે.

ફોન નં. ૨૨૫૫૪.

અલહદિજ મેડીકલ સ્ટોર્સ

સ્ટેશન રોડ,
આનંદ હોસ્પિટલ સામે,
અંકલેશ્વર.

With Best Compliments From

ફોન નં. (દુકાન) ૪૨૦૫૨૪.
(૫૨) ૪૧૯૧૨૪.

ધી ન્યુ ઈટાલીયન બેકરી

સ્પે. બદામી નાનખટાઈ, ફરમાસુ, ખારી
પડવાળી તથા ટોસ્ટ, અને કોપરાની બિસ્કીટ
તેમજ જીરામરીની પડવાળી, જંજર
બિસ્કીટ, મકરૂમ સાદા બટર, પાંઉભાજીના
પાંઉ, પીઝાબેડ, સ્લાઈ બેડ તેમજ દરેક
જાતની જૈન અથવા માવા કેક મળશે.

નવરંગ જયુસની સામે,
જીવરાજ ચાહની બાજુમાં
સ્ટેશન સામે સુરત.

- અમારી બીજી કોઈ શાખા નથી -

With Best Compliments From

શ્રી ગણેશ કોલ્ડ્રીક્સ

મીઠાઈ - ફરમાસુ તો
ગણેશના જ

શ્રી ગણેશ શોપિંગ સેન્ટર,
સ્ટેશન રોડ - અંકલેશ્વર.

With Best Compliments From

ફોન :- ૫૨૯૭૫.

**લેન્ડ
ઓર્ગેનાઈઝર્સ**

ભરતભાઈ છોટાલાલ શાહ અને
પાર્ટનર્સ

સીતારામ નગર,
એરુ ચારરસ્તા - નવસારી.

With Best Compliments From

M. Kamin Phone :- (O) 23569.
M. Nason (R) 21153.
M. Kamif

CHOKSI Brothers

Licensed Electrical
Contractor Suppliers
Resi.

Kagdiwad

ANKLESHWAR-393 001. (Guj.)

Shop :

Mullawad Bazar

ANKLESHWAR-393 001. (Guj.)

With Best Compliments From

મોહનભાઈ બી પટેલ.

મોહન ઇલેક્ટ્રીકલ્સ

૧૪૭, દુધિયા તળાવ શોપીંગ સેન્ટર
નવસારી - ૩૯૬૪૪૫.

With Best Compliments From

પાર્થ ઇલેક્ટ્રીકલ્સ
એન્ડ પાર્ટ્સ સેન્ટર

- ❖ સિલિંગ ફેન મશીનથી બાંધી આપવામાં આવશે.
- ❖ સિલિંગ ફેન, મોટર, જ્યુસ મશીન, ગ્રીલ, ગ્રાઈન્ડર રીપેરીંગ કરી આપવામાં આવશે.
- ❖ સિન્ની ટેબલ ફેનની બ્લેડના વિકેતા

બરોડા પ્રીસ્ટેજની સામે,
૨-સોમેશ્વર શોપિંગ સેન્ટર.
વરાછા રોડ - સુરત - ટ.

With Best Compliments From

નરેન્દ્ર મેડીકલ સ્ટોર્સ

નગરપાલિકા ભવન સામે,
દુધિયા તળાવ નવસારી - ૩૯૬ ૪૪૫.
જી. વલસાડ.

Medical Stores

Near Dr. Soni Clinic
Andudi Naka,
Ankleshwar - 393001.

GUJCHEM DISTILLERS INDIA LTD.

Confidence imparts wonderful
inspiration to its possessor.

Ph.:(02646) 25971

Plot No.: 5/2 GIDC
Industrial Estate, N.H.No.8,
At: Ankleshwar,
Dist.Bharuch, Guj. India

ટ્રીન..ટ્રીન..૨૦૭૧૬

વસંત આર્ટ

સ્ટુડીયો

વિડીયો શુટીંગ
કલર ફોટોગ્રાફી
કલર રોલ ડી.પી.
અરજન્ટ પાસપોર્ટ
લેમીનેશન
મેરેજ ફોટોગ્રાફી

ઉપલી વાટ, જંબુસર-૩૯૨૧૫૦
જિ. ભરૂચ

કનૈયાલાલ સોમાભાઈની કંપની

(કારખાનાવાલા)

ફોન : (ઓ) ૨૦૪૭૭ (૨) ૨૦૩૬૯
સોનાના દાગીના વેચવાનું તથા ખરીદવાનું
વિસ્વાસપાત્ર મથક.
સોના દાગીના ઓર્ડર મુજબ ગેરંટીથી બનાવી
આપવવામાં આવશે.
દાગીના પાછા આપવા આવે ત્યારે રેવણ
કપાશે નહી.
જૂના દાગીનાના વજને - વજને નવા
દાગીના મળશે.
દાગીનાં વેચી પૈસા જોઈતા હશે તો વજનના
૯૨ ટકા પૈસા ચાલુ ખરીદ ભાવે
પાછા મળશે.

With Best Compliments from

**ALPHA
COMPUTER CLASSES**

1st floor, Hotel Navchetan Building,
Near Bai-Avabai High School,
Valsad - 396001.

PHONE -
Off: 3401 R : 3191

Malik Travels

Station Road,
Valsad - 396001.

મેહલ ગેસ એજન્સી

શ્રીમતી ઉષા પટેલ

LPG ડિસ્ટ્રીબ્યુટર,

હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લી.

નવસારી.

ફોન : ૫૯૧૯૧

શુભેચ્છા સહ,

ટેસાઈ એન્ડ શાહ કું

કેરી ચીકુના વેપારી

૨૭, માર્કેટ યાર્ડ, અમલસાડ
રેલ્વે સ્ટેશન સામે,
અમલસાડ - ૩૯૬૩૧૦.

અશોક ક્રુટ
અને શાકભાજીના વહેપારી

બસ સ્ટેન્ડની બાજુમાં
કેવડીયા કોલોની
દરેક પ્રકારના ફળ
તથા
શાકભાજીના છુટક
તથા
જથ્થાબંધ વહેપારી
ટે.નં. : ૩૨૫૮૦

HERO HONDA
Authorised Dealer

Pravin Modi

DHRUV Automobiles

Bhanawala Appartment,
Salabatpura Main Road,
Surat -395003

Phone : (0261) 625719,629714
FAX :613418.

મહેન્દ્રકુમાર બાબરભાઈ પરમાર

હોટલ કોહિનુર

પ્લોટ નં. ૨૨, મેઈન બજાર શોપીંગ સેન્ટર
કેવડીયા કોલોની, તા. નાંદોદ
જમવા તથા રહેવાનું ઉત્તમ સ્થળ,
કેવડીયા કોલોની.

ફોન : (૦૨૬૪૦) ૩૨૩૯૭.

Phone : 22479,24182, 24207
(R) 23255,23875

Shaikh Petroleum

Dealers in :
LDO & Crude Oil in
Retail & Tanker Load.
Near Fair Prize Shop,
GIDC, Old Colony, Valia Road,
Ankleshwar - 393002.

SATYAM Transport

Fleet Owner & Transport
Contractor of Furnace Oil,
LDO & Other Petroleum Products.

"શુભેચ્છા સહ"
"જય માતાજી"

અમર સોનેટરી

૨૨૬૩૨

અમર સિમેન્ટ એજન્સી

૨૨૬૩૪

બારડોલી - ૨.

: ડીલર :

નર્મદા સિમેન્ટ, હાડવેર, સોનેટરી વેર્સ,
બિલ્ડીંગ મટીરીયલ્સ, GST, ગેલ્વેનાઈઝ પાર્થપ,
"R" ગેલ્વે કિટીંગ્સ, NECO કાસ્ટીંગ પાર્થપ,
સુપ્રિમ PVC પાર્થપ & કિટીંગ્સ.

ઓછો નફો બહોળો વેપાર એ જ સિદ્ધાંત.

"શુભેચ્છા સહ"

સરળ હપ્તેથી ગૃહ વપરાશની ગીજ વસ્તુઓ
મેળવવા માટેનું ભરોસાપાત્ર સ્થળ.
દરેક સંસ્થામાં કામ કરતાં કર્મચારીઓ માટે
ગૃહવપરાશની ગીજ વસ્તુઓ જેવી કે ફ્રિજ,
ટી.વી., લોશીંગ મશીન, ઘરઘંટી વગેરે અમો
સરળ હપ્તેથી અપાવીશું.

વિનર રેફ્રિજરેશન

છકકાપીરની ગલી, રાણી તળાવ, સુરત.

WINNER REFRIGERATION

12/580, Chhakapir Gali,
Ranitalav, Surat - 395003.

Office : 425460

હાર્દિક શુભેચ્છા સહ

ઉત્કર્ષ એન્ટરપ્રાઇઝ

શ્રી અનુભાઈ ડી. પટેલ

પ્લોટ નંબર : ૯૬૬
જી.આઈ. ડી.સી., સચીન,
તા. ચોયાસી, જિ.સુરત.

SHIVAM PUMPS

&

ENGINEERING CORPORATION

Mfg. :

Sub-Mersible Pumps,
Mono Block / Jet Pumps

Shivam Tiles Compound,
Gandevi road, Devsar, Bilimora - 396380,
Dist.Valsad (GUJ)

ISI

શિવમ સબમર્શિબલ પંપ

1 HP to 3 HP Single Phase
2 HP to 75 HP Three Phase
મળો / લખો.

નિર્માતા : શિવમ પંપ એન્ડ એન્જી. કોર્પોરેશન
ગણદેવી રોડ, દેવસર, બીલીમોરા
જિ. વલસાડ - ૩૯૬૩૮૦
ફોન : ૫૪૨૪૫, ૫૫૩૪૪

With Best Compliments from

Thakorbhai C. Halwawala

Thakorni Mithai

ઠાકોરની મીઠાઈ

SURAT.

**ESCORTS
YAMAHA RX-100**

Authorised Dealer

Shree Ambica Auto Distributors

N.H.No.8

Amboli-394150,

Ta.Kamrej, Dist. Surat

Ph.:(026215)(O) 627,1/6286

(R) 2071

Mahendra Complex

Puna - Kumbharia Road, Surat

Ph.:(0261)641539, 431511

Near Tulsi Hotel

Surat - Bardoli Road, Bardoli

Ph.:(02622) 21061

Shree Govinji Travels

શ્રી ગોવિંદજી ટ્રાવેલ્સ

ઓફિસ : ૫૯૩૬૮ ઘર : ૫૭૧૧૩

પાસપોર્ટ, વિઝા, એરટિકીટ બુકીંગ,

ઇમાગ્રેશન કલેબરન્સ,

પોલીસ કલેબરન્સ, ઇન્કમ ટેક્સ

કલેબરન્સ તેમજ એસ.આઇ.સી

ના કામ માટે મળો.

ઓફીસ :

ડાહ્યાબાઈ પાનવાલાના માળ ઉપર,

નાના લાલ ચોકસીની સામે,

મોટા બજાર, નવસારી.

પ્રકાશ ફર્નિચર માર્ટ

દરેક પ્રકારના વુડન ફર્નિચર

પસંદગી અનુસાર જનાવનાર

રવિ ટ્રાન્સપોર્ટની બાજુમાં

કોલેજ રોડ,

બીલીમોરા - ૩૯૬૩૨૧.

હોટલ ગિરનાર

શુધ્ધ શાકાહારી ભોજનાલય
એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ

આંબોલી ચાર રસ્તા,
ને.હા.નં - ૮,
તા.કામરેજ, જિ.સુરત

ફોન નં: (૦૨૬૨૧૫) ૦૬૨૨૬, ૬૩૭૭
ધર: ૨૪૯૭, ૨૬૬૮

ફેશનના શોખીનો માટેનો
શુટીંગ - શર્ટીંગ - સાડીનો
અદ્યતન એરકંડીશન શો રૂમ,

બંસીધર

ટાવર પાસે,
નવસારી.

ફોન: ૫૨૫૧૧

પટેલ એજન્સી

જૂના બસ સ્ટેન્ડ
ડો.ધીરૂભાઈ દવાખાનાની સામે,
ચીખલી.

શુધ્ધેચ્છા સરઠ

ફેરડીલ ઇલેક્ટ્રોનિક્સ

નવસારી
ટી.વી.ના અધિકૃત વિક્રેતા
ઓનિડા, બી.પી.એલ., નેલ્કો, વિડિયોકોન
ઓલ્વીન ફીલ અને વોશીંગ મશીન
ઓફીસ:

૩/૮૩, પાયગાવાડ,
ખત્રીવાડ, જુનાધાણા, નવસારી.

ફોન: ૫૯૧૩૦

શો રૂમ:

૨૨, ગાડો કોલેજ શોપીંગ સેન્ટર,
કુવારા નજીક, નવસારી

ફોન: ૫૬૩૫૧.

બુક સેલર્સ એન્ડ સ્ટેશનર્સ

કૉલેજ સ્ટોર
૪, ગાર્ડ કૉલેજ શોપીંગ સેન્ટર
મોલવાડ, નવસારી
ફોન : ૫૮૬૪૨

ન્યૂ કૉલેજ સ્ટોર

૭, નવસારી હાઈસ્કૂલ, શોપીંગ સેન્ટર
શાહી મસ્જીદ સામે,
દુવિયા તળાવ રોડ,
નવસારી.

ટિપક ગેસ સર્વિસ સેન્ટર

ગેસના સુલાને લગતું દરેક જાનનું
રીપેરીંગ કામ તથા સ્ટોર પાર્ટસ આટે મળે.

કે. સી. ૪ રૂમ નં. ૨૦, ઉમરવાડ,
મ્યુટેનામેન્ટ
રીંગ રોડ, સુરત - ૩૯૫૦૦૨.

ભારત મેડિકલ સ્ટોર્સ

કોસ્મેટિક એન્ડ ડ્રગીસ્ટ
દવાઓ - ઇન્જેકશનો
કોસ્મેટીકલ

પ્રોવીઝનલ :
ટોરોની દવાઓના વેપારી

રેલ્વે સ્ટેશન સામે, સુફી બાગ,
સુરત.
ફોન નં: ૫૫૦૨૫.

પટેલ બ્રધર્સ એન્ડ કું.

પ્લોટ નં-૧૭
બજારમાં, કેવડીઆ કોલોની
ફોન : ૪૨૧૯૧

ગાયત્રી મેડિકલ સ્ટોર્સ

સ્ટેશન રોડ, રાજાવીપલા.
ફોન : ૨૦૩૯૩ થર : ૨૦૬૬૩

હરિ ઓમ એજન્સી

સિધ્ધિ સિમેન્ટના અધિકૃત વિકેતા

મુ.પો. અભસોડ

તા. દાહોદ

જી. પંચમહાલ

ફોન નં ૮૩૬૪૫,

STD. ૦૨૬૭૩

ભરૂચ જીલ્લાની સૌથી વધુ વેચાણ ધરાવતી
સૌની માનીની મા એટલે જ

"મુસાજી-યા"

હમારી સૌથી વધુ વેચાણ ધરાવતી

સોકી ગોલ્ડ અને

સુપ્રીમ ગોલ્ડ -૯ યા

વાપરવાનો આગ્રહ રાખો.

મુસાજી. ટી. કું. પ્રા. લી.

ડી/૪૯, કતોપોર બજાર, ભરૂચ.

ફોન : ૩૨૭૫૬

બ્રાંચ- સ્ટેશન પાછળ કસક રોડ

ભરૂચ ફોન : ૩૧૨૩૦

નર્મદા જનરલ સ્ટોર

મેઈન બજાર દુકાન નં-૨

કેવડીયા કોલોની

અમારે ત્યાં દરેક ગાડીના

સ્પેરપાર્ટ્સ

તથા ઈલેક્ટ્રીક તથા

હાઈવેરની દરેક આઈટમ

બ્યાજબી ભાવે મળશે.

ફોન નં : ૩૨૨૬૧

પટેલ બ્રધર્સ

પ્રો.વી. સોડાવાલા,

માર્કેટ પાસે, કતોપોર બજાર, ભરૂચ.

દુ : ૩૧૯૬૧

ધ : ૩૧૦૦૧

પંજાબી ટ્રેસ, પેરેરલ સુટ, સરાસા સુટ

સ્કાર્ફ મેચીંગ દુપટ્ટા,

કેન્સી ટ્રેસ મટીરીયલ્સ

વિદેશ લઈ જવા માટે

આકર્ષક ડીઝાઈનમાં ટ્રેસ મળશે.

પટેલ બ્રધર્સ

(કેન્સી બરતકામ તથા હેન્ડવર્ક કામ ઓર્ડર

મુજબ બનાવી આપવામાં આવશે.)

સોની
જયન્તીલાલ મગનલાલ

સોના-ચાંદીના
ફેન્સી દાગીના બનાવનાર,
વેચનાર તથા લેનાર

(K.D.M.) સ્પેશ્યાલીસ્ટ
કર્તોપોર બજાર, ભરૂચ ૩૯૨ ૦૦૧.

P. ૩૩૩૧૯
H. ૩૭૧૩૧

શુભેચ્છાસહ
રતનશાં સાવકશા પારડીવાલા

સન્ની ટ્રાવેલર્સ

બી.ડી.પી. સામે, કિલ્લા પારડી
જી. વલસાડ.

શુભેચ્છાસહ

હેમરાજભાઈ દેવરાજભાઈ સુરેજી

ચિરાગ એન્જિનિયરીંગ ક્લબ

ડીઝલ એન્જિન, ઈલે. મોટર
તથા
હાર્ડવેર ના વિકેતા

ભીલાડ રોડ, સંજાણ, જી. વલસાડ.

જયભારત

એન્જિનિયરીંગ વર્ક્સ

પો.બો.નં. ૪૯, કિલ્લા પારડી-૩૯૬૧૨૫.

જયભારતી એન્જિનિયરીંગ વર્ક્સ

કવોલીટી ગિયર્સ - પાવર પ્રોડક્ટ્સ.

ઓફીસ :- સ્ટેશનરોડ, હાઈસ્કૂલ સામે,

કિલ્લાપારડી-૩૯૬૧૨૫. (જી.વલસાડ)

ફેક્ટરી :- સી૧/૧૪-ડી, પારડી

જી.આઈ.ડી.સી. ડિ.પારડી-૩૯૬૧૨૫.

વિવિધ પ્રકારના ગિયર્સ, ટાયરીંગ પુલી, વર્મ, વ્હીલ નેટ,
સ્પ્રોકેટ રીડકશન ગિયરબોક્ષ, રેક અને પનીયન વગેરે
ઈમ્પોર્ટ્સ મશીનો ઉપર જનરેટીંગ પ્રોતેસર બનાવનાર
ટેમજ ઈલેક્ટ્રીકલ મોટર તથા ગીયર્ડ મોટર બનાવનાર.
ફોન : ૦૨૬૩૫૨/૩૬૮૬/૩૮૮૫/૩૬૮૫
ફેક્સ : ૩૮૮૬

સાગર ઔદ્યોગિક પ્રાઇવેટ

ઉપના નવસારી મેઈનરોડ
જયેશ મેડીકલ સામે

Phone:(S) 677158 (R) 613684

Sagar Enterprise

Specialist in
Industrial Ball, Roller, Thurst, Taper and
Needle Roller Bearings.

Shop No. 106, Anjali putra Apartment
Near: Dena Bank, Main Road,
UDHNA-394 210
Surat.

PARSH BEARINGS

Phone : (R) 613684, 691713

Specialist in
INDUSTRIAL BALL
ROLLER THURST
TAPER NEEDLE
ROLLER BEARING

Shop No. 10, Plot No.64
Opp. Dipika Colour Industries
G.I.D.C. Pandesara
Suraat- 394 221.

ગમનલાલ જેકીશન દાસ

કક્ષાપીઠ બજાર, યુ.કો. બેંક સામે, સુરત.

ગમનલાલ જેકીદાસ

હોઝીયરી, સ્પ્રિંગ, છત્રી,
રેઈનકોટ,
સ્વેટર, બ્લેન્કેટ
તેમજ
ચારસાના અધિકૃત વિક્રેતા

ઠે.કક્ષાપીઠ બજાર, યુ.કો. બેંક સામે,
સુરત. - ૩૯૫૦૦૩.

ધી. વિજય સાયકલ સ્ટોર્સ

આયોર્થજ ડીલર

એન્ડ

ન્યુ સાયકલ એન્ડ સ્પેરપાર્ટ્સના
અધિકૃત વિક્રેતા.

ઠે. લાલગેટ, રવિ ચેમ્બર્સ,
સુરત - ૩૯૫૦૦૩.

With Best Compliments from

M/s.
MARK COLOUR
પુઝા. લાડ.

Mfg. of : S.O. Dyes

Post Box No. 27
Alipur, Chikhli,
Vansda Road
Ta.Chikhli, Gujarat.

HONEST
General Store

Grain, Kirana. Provision,
Cuttlery Retail Merchant

Housing Sector, Valia Road,
GIDC, Ankleshwar.

With Best Compliments from

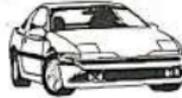
DISTI CHEMI
METAL WORKS

Mfg. of :

*Alcohol, Chemical & Brewery Plants
for producing Rectified Spirit,
Extra Neutral Alcohol, Acetic Acid,
Acetadehyde, Acetic Anhydride,
Absolute Alcohol etc.*

Sadanad Textile Mill Compound,
Gandevi Road, Bilimora-396321(Guj)

મુસ્તાક ઓટો એડવાઇઝર
મુસ્તાક મોટર ડ્રાયવીંગ સ્કુલ

આર..ટી.ઓ. કામના
સલાહકાર અને વીમા એજન્ટ

એસ.ટી.ડેપોની સામે,
ચારપુલ, નવસારી.

ફોન : ૫૧૧૭૫

**HOTEL ROYAL
&
GUEST HOUSE**

Best Facilities of Rest & Dinner

Near Railway Station,
Opp. Railway Godi,
Ankleshwar - 393 001. (W)
Dist - Bharuch.

STD 02646 - 23653

સીલ્વર એમ્પોરીયમ

સ્ટેનલેસ સ્ટીલ, એલ્યુમીનિયમ,
તાંબા - પિત્તળનાં વાસણો
તથા પ્લાસ્ટીક ગીફ્ટ
આઈટમોના વેપારી

૩, આદર્શ શોપીંગ સેન્ટર,
પીરામણ નાકા રોડ,
અંકલેશ્વર - ૩૯૩૦૦૧. જિ. ૫૩૨.

**પી.પી. : (ઓ) ૨૫૫૪૨,
ઘર : ૨૫૫૩૬**

**HOTEL
MAYURA**

Old N.H.No.8
Near Railway Station,
Ankleshwar - 393002.

Phone : 02646 - 26197/22534

With Best Compliments from

**M/S.
HONEST
TRADING CO.
PVT.LTD.**

Mfg. of
Textiles Machineries

Post Box - 43
Mahadev Nagar, Bilimora - 396321,
Dist. Bulsar, Gujarat

**Phone: 53902/53866
Telex: 0186-208 HTCO IN**

PANCHRATNA GUEST HOUSE

Ph.: 55756
A/C & Non A/C Room
Available
with all Latest Facilities.

Mahadev Nagar,
Bilimora - 396321,
Dist - Valsad.

With Best Compliments from

Hotel Jabharat

N.H.No.-8 Char Rasto,
Samaroli,
Chikhli - 396521.

Ph. : (0) 2577/2177

Surat - Ahmedabad *Transport Service*

Near Mahavir Cinema,
Over Bridge, Ankleshwar.

Plot No.4790 ,GIDC,
Opp. Water Tank,
Near Patel Road Ways.

Phone : 21026

શુભેચ્છા સહ

પાંચાલ ટાઇપીંગ સેન્ટર

સયાજી વૈભવ લાયબ્રરી પાસે,
નવસારી - ૩૯૬૪૪૫
જી.વલસાડ

એસ.એમ.પી. બ્રીક્સ

કીમ ચાર રસ્તા
નેશનલ હાઇવે નં. ૮.

શાલીમાર સ્ટુડીયો

લગ્ન પ્રસંગે
કલર ફોટોગ્રાફી,
વિડીયો શુટીંગ,
આલ્બમ
મુંબઈ લેબ દ્વારા અરજન્ટ કામ

વૈભવ એપાર્ટમેન્ટ,
નગરપાલીકા ઓફીસ સામે,
નવસારી.

With Best Compliments from

**N.M. PATEL
ENGINEERING PVT. LTD.**

Plot No. 2-R/ A - GIDC Estate,
Antalia- 396325
(Via - Billimora) Dist. Valsad,
Gujarat. India

Tel : Off - (02634) 54148/3680
Factory - 53089
Telex : 186 - 212 NMP IN

Bombay office -
103, Sevak Apartments,
S.N.Patil Lane, Opp.Navrang Cinema.
Off- J.P.Road, Andheri (W)
Bombay - 400058.
Tel : 6236131.

ફોન : ૫૧૧૧૧૧

રહીમ ઓટો એડવાઇઝર
એન્ડ
રહીમ મોટર ડ્રાઇવિંગ સ્કુલ

કુંભારવાડ, નવસારી.

રહેઠાણ :
૧૦૩, મખડુમ પાર્ક, મખડુમ પુરા,
ચારપુલ, લંગરવાડ, નવસારી.

ઓફીસ :
રામી એપાર્ટમેન્ટ
કુંભારવાડ, મેઈન રોડ,
નવસારી - ૩૯૬૪૪૫. જી.વલસાડ.

**Dheraj
Synthetics Fibres**

Dealer & Traders of
all kinds of
Polyester Yarn wastes
&
Nylon wastes.

12, 13 Bhakaria Building,
1st floor, 57/59 - Old Modi Street,
FORT - Bombay 400001.

**SHIV SHAKTI
ORGANIZER**

5, Narayan Complex,
Opp. Panchavati, Gorwa,
Baroda - 390016.

**Labour
&
Transport Contractor.**

લક્ષ્મી ફાર્મ એન્ડ નર્સરી

અમારે ત્યાં
આંબાની વિવિધ જાતોની
તથા
ચીકુ, કાલીપત્તીની કલમો
ખાત્રી પૂર્વક મળશે.

મુ.પો. ડુંગરી (પરીઆ રોડ)
વાયા. ઉદવાડા ,
તા. પારડી, જી વલસાડ

Tejas Shah

**Mahavir
Chemical Corporation**

*Deal with
Acids, Chemicals, Dyes, Solvents*

6/526, Pir Street, Near Tower,
Navsari- 396445

Tel : 57591.

રૂપબાલા ડીપાર્ટમેન્ટલ
સ્ટોર્સ

ગ્રીટીંગ્સ કાર્ડ્સ, કોલ્ડ્રીકસ,
વોલ્શ બ્રાંડ આઇસક્રીમ
તેમજ
ગીફ્ટ આઇટમ્સ ખરીદવા માટે
ઉત્તમ સ્થળ.

૩, નગરપાલીકા શોપીંગ સેન્ટર,
પીરામણ નાકા, અંકલેશ્વર.

નગીનભાઈ નરસિંહભાઈ ગાંધી

અનાજ કરીયાણાના
છૂટક તથા જથ્થાબંધ વેપારી

સરીબુજરંગ, સ્ટેશન રોડ,
અમલસાડ

સૌજન્ય

અમરજીભાઈ નાનુભાઈ નાયક

સરખંચ
સરીબુજરંગ ગ્રામપંચાયત

Sh. Ram Pratap Singh

With Best Compliments from

**SHANTI
TRADING CO.**

All kind of
Waste Merchant
&
Commision Agent.

Near Chokshi Silk Mills,
Udhna Magdalla Road,
Surat - 395002.

Ph.:(02646)25578,20581

Gupta Associates

All kinds of
Earth Work & Hiring of
J.C.B. Truck & Tractors.

Shri Siddhi Vinayak Enterprise

E/5, Modinagar,
Hansot Road, Ankleshwar.

એમ.એસ.જનરલ સ્ટોર્સ

બીડી, સીગરેટ,
સ્વીટ, ચોકલેટ,
ગુટખાના હોલસેલ વેપારી
ભરોસાપાત્ર માત્ર
એક જ સ્થળ

૧૩, આદર્શ શોપીંગ સેન્ટર,
અંકલેશ્વર.

ST. Mary's Auto Garage

Specialist in Repairing of the
Body of Trucks,
Tempoes & Tractors.

N.H.No.8, Samroli PO.
Chikhli -356521.

B.Ed. નાં પુસ્તકો, અધ્યયન સંપુટ,
તેમજ
અન્ય સહાયક પુસ્તકો મેળવવાનું
એકમાત્ર સ્થળ.

: પ્રાપ્તિ સ્થાન :

કોલેજ સ્ટોર

૪, ગાડાં કોલેજ શોપીંગ સેન્ટર, ગોલવાડ.
ફોન : ૫૮૬૪૨

ન્યુ કોલેજ સ્ટોર

૭, નવસારી હાઈસ્કૂલ પાસે,
શાહી મસ્જિદની સામે, ફોન: ૫૭૯૧૭
નવસારી - ૩૯૬૪૪૫.

Raju Shah

Exclusive Children's wear

Naughty

New Hira Panna,
Opp. Muni Shopping Centre,
Dudhiya Talav Road,
Navsari - 396 445.

Ph.:C/o.59029

Hi Life
Transformer

Reapiring
&
Maintainer of
Distribution - Transformer

C/1, 234 GIDC,
Kabilpore - 396424.

Be With The Time
&
Make Hay When The Sun Shines,
with

APTECH

Computer Education
(*we change Lives*)

Silver Plaza Complex,
Opp.Rupali Cinema,
Rander Road, Surat - 395009.

Ph.:(02646)25578

S.K.Gupta

Gupta Construction

All types of
Civil Works,
Specialist of
W.B.M. & Asphalt

E/5, Modinagar,
Hansot Road,
Ankleshwar-393001.(Guj)

**આર.બી.
એકાઉન્ટસ ક્લાસીસ**

ધો-૧૨ તથા કોલેજના
વિદ્યાર્થીઓના માટે
એકાઉન્ટસ તથા ટેક્ષેશનના ક્લાસીસ.

ડી.એફ-૧૦, સરદાર પટેલ કોમ્પ્લેક્સ,
જી.આઈ.ડી.સી. રોડ, અંકલેશ્વર-૩૯૩૦૦૨.

ગણેશ પૌવા મીલ

અગ્રવાલ રાજસ મીલ

કબીલપોર, ગ્રીડ રોડ,
નવસારી - ૩૯૬૪૨૪

Deepak Kumar

Phone : (O) 22826
(R) 24535

Modi Electricals

Dealing in :

All Types of

FANS

HOME APPLIANCES

&

ELECTRICAL GOODS.

Opp.State Bank of India,
Station Road,
Ankleshwar - 393001.

Ph.:2614

Berg Packings

80-A, Chokshi Estate,
Bholav, Bharuch-392002.

Naginbhai J. Patel

**ENGINEERS
&
CONTRACTOR**

OFFICE :

*B-12 Appunagar,
Near Shaishav School, Gotri Road,
Baroda - 3920021.*

Ph.: 23662

**Kothiwala
Trunk Works**

: Mfg. of :

All kinds of Steel Furniture &
other Home Articales.

: Dealer in :

VIP, SAFARI, ARISTOCRAT,
UNILITE & NOVEX
Moulded Luggage.

Chauta Bazar, Ankleshwar -393001.

**એસ.ટી.કર્મચારી ધીરાણ
અને
ગ્રાહક સહકારી મંડળી લી.**

*એ.એસ.શેખ - અધ્યક્ષ
એ.એમ.વસાવા - ઉપાધ્યક્ષ
જે.કે.રાજગુરુ - મંત્રી*

એસ.ટી.કર્મચારીઓ દ્વારા સંચાલીત મંડળી

મુ.ભોલાવ, તા.જી. ભરૂચ.

બલ્લુકુમાર ડી.બાબર

કૈલાશ હેર આર્ટ

રૂ. જે.પી.શોપીંગ સેન્ટર,
વ્યારા બસ સ્ટેન્ડ, જી.સુરત

With Best Compliments From

C.KANNAN

Phone :- P. P. 25317.

SURYA

ENTERPRISES

Structural & Pipeing Fabrication Erection &
Maintenance & Labour Contractors Specialist in
Valve, Pump, Gear Box Servising.

Resi :

Ganga Jamuna Society,
Block No. 47,
Behind Jinwala High School
Ankleshwar-393 001.

Works :

Nr. Dena Bank,
Behind Vishwakarma Agencies
GIDC Ankleshwar-393 002.

With Best Compliments From

**M/s Anita Craters
VAPI**

With Best Compliments From

પટેલ ઇલેક્ટ્રીકલ્સ

ઠે. મુલ્લાવાડ, અંકલેશ્વર

પ્રો. પટેલ

**** With Best Compliments From ****

LYKA LABS LIMITED

PLOT NO. 4801 B & 4802 A,
G.I.D.C. INDUSTRIAL ESTATE,
ANKLISHWAR - 393 002,
DIST. BHARUCH,
GUJARAT STATE.

PHONE NOS :- 02646 - 51529, 21422,
24108, 21223.
FAX NO. 02646 - 50692

" શિક્ષણ બિલ્લણ તો ઠીક, બે હૃદયો વચ્ચે સંવાદના સેતુનું અસ્તિત્વ થોડીક ક્ષણો પૂરતું પાંગરે એ જ મોટું શિક્ષણ છે. આજે સૌથી વધુ હાણ તો હૃદયો વચ્ચે તુટતા જતાં સંવાદની છે. એ જો પુનઃસ્થાપિ... વઈ શકે તો સદ્ભાગ્ય જે પ્રકારનું શિક્ષણ એ સંવાદ સર્જનમાં સહાયરૂપ થાય તે શિક્ષણ ને હું નમસ્કાર કરું છું. મારે મન હૃદયની કેળવણી થી ઉચું કાંઈ નથી."

—શ્રી ભગવતી કુમાર શર્મા

લગ્ન તથા શુભ પ્રસંગોની અને કોઈપણ પ્રકારની આઉટડોર ફોટોગ્રાફી માટે મળો અથવા લખો.

"પ્રતિકૃતિ આર્ટ"

આશાબાગ, ચીકુવાડી

-"જીવન સ્મૃતિ"

નવસારી ૩૯૬૪૪૫

ફોન નં. પી. પી. ૫૮૪૪૮

સાચી કેળવણી

કેળવણી એટલે મનુષ્યમાં પહેલેથી જ રહેલી પૂર્ણતાની અભિવ્યક્તિ. ઘમ એટલે મનુષ્યમાં પહેલેથી જ રહેલી દિવ્યતાની અભિવ્યક્તિ.

કેળવણી એટલે શું? શું ગ્રંથોનો અભ્યાસ એટલે કેળવણી? ના, તો શું વિવિધ પ્રકારના જ્ઞાનનો સંચય એટલે કેળવણી? ના, એ પણ નહિ. જે અભ્યાસ વડે આપણે આપણી ઈચ્છાશક્તિના પ્રવાહને અને તેની અભિવ્યક્તિનું નિયમન કરી શકીએ અને તેને ફળદાયી બનાવી શકીએ તેનું નામ કેળવણી. વિચાર કરો કે જેને પરિણામે ઈચ્છાશક્તિને પેઢીઓ સુધી સતત ચીતે પરાણે રુંધી રાખવાથી તે મોટે ભાગે નાશ પામી ગઈ છે તે શું કેળવણી કહેવાય? નવા વિચારોનું તો નામ મુકો, પણ પુરાણા વિચારો પણ જેના દબાણ નીચે એક પછી એક લુપ્ત થતા જાય છે તેને શું કેળવણી કહેવાય? જેને લીધે મનુષ્ય ધીરે ધીરે ચંત્ર જેવો બનતો જાય તેને શું કેળવણીનું નામ અપાય?

જે કેળવણી જનતાને જીવનના સંઘર્ષ માટે સજ્જ થવામાં સહાય આપતી નથી, ચારિત્ર્યની શક્તિને લોકકલ્યાણની ભાવનાને અને સિંહના જેવી હિંમતને ખીલવતી નથી તે શું કેળવણીના નામને લાયક છે? ખરી કેળવણી તો તે છે કે જે માણસને પોતાના પગ ઉપર ઊભા રહેતાં શીખવે.

કેળવણી એટલે તમારા મગજમાં કાંસેલી અને આખી જિન્દગી સુધી ત્યાં પરવા વગર પડી રહીને તોફાન મચાવનારી માહિતીનો ઢગલો નહિ. આપણને બેઈએ છે જીવનનું ઘડતર કરનારા, મનુષ્યને મર્દ બનાવનાર અને ચારિત્ર્યનું નિર્માણ કરનારા વિચારોનો પરિપાક. જો તમે કેવળ પાંચ જ વિચારોને પચાવ્યા હોય અને તેમને તમારા જીવન અને ચારિત્ર્યમાં ઉતાર્યા હોય, તો આખું પુસ્તકાલય ગોખીને બેઠેલા માણસ કરતાં તમે વધારે કેળવણી પામેલા છો.

જે કેળવણી વડે ચારિત્ર્યનું નિર્માણ થાય, મનની શક્તિનો વિકાસ થાય, બુદ્ધિની કિતિબે વિસ્તરે અને માણસ પોતાના પગ ઉપર ઊભો રહી શકે એવી કેળવણીની આપણને જરૂર છે.

----- સ્વામી વિવેકાનંદ